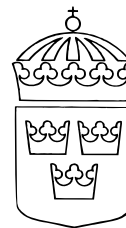

Regeringens proposition

1999/2000:127

Garantipension för personer födda år 1937
eller tidigare

Prop.
1999/2000:127

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 25 maj 2000

Göran Persson

Ingela Thalén
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag till hur grundskyddet för ålderspensionärer födda år 1937 eller tidigare skall utformas fr.o.m. år 2003. Grundskyddet skall utgöras av garantipension, som skall beskattas enligt samma regler som gäller för ålderspensionärer födda år 1938 eller senare. Garantipensionen för ålderspensionärer födda år 1937 eller tidigare föreslås dock ha en annan utformning än garantipensionen för yngre årsklasser.

Grundskyddet för dessa äldre ålderspensionärer utgörs idag av folkpension, pensionstillskott och särskilt grundavdrag vid beskattning. Ett belopp motsvarande folkpension beräknad i förhållande till antalet tillgodoräknade år med ATP-poäng kommer framöver att utges i form av tilläggspension. Om pensionären är berättigad till ett högre folkpensionsbelopp enligt gällande regler skall det överskjutande beloppet utges i form av garantipension. Även ett belopp motsvarande det pensionstillskott som pensionären har rätt till enligt dagens regler skall utges i form av garantipension. Vidare skall värdet av det särskilda grundavdraget bestämmas utifrån pensionärens inkomster av allmän pension och tjänstepension samt efter en skattesats på 34 %. Motsvarande belopp utges som garantipension.

Den föreslagna utformningen av garantipensionen innebär således att till den pensionsberättigade kommer att utges en pensionsförmån som motsvarar de förmåner som han eller hon med stöd av dagens regler har rätt till samt att det särskilda grundavdraget görs om till en pensionsförmån. För en person bosatt i en kommun med en skattesats på 34 % kommer därmed pensionens storlek efter skatt att vara i princip oförändrad efter omläggningen till garantipension år 2003.

Bestämmelserna om garantipension för ålderspensionärer födda år 1937 eller tidigare föreslås tas in i lagen (1998:702) om garantipension. Prop. 1999/2000:127

I propositionen lämnas också förslag till hur ålderspensionen för de berörda årsklasserna skall samordnas med yrkesskadelivränta och arbetsskadelivränta.

1	Beslut	6
2	Lagtext	7
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	18
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott.....	21
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring.....	22
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn	23
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.....	25
2.7	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799).....	26
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1999:1230) om ikraftträdande av inkomstskattelagen (1999:1229)	27
3	Ärendet och dess beredning.....	28
4	Bakgrund.....	29
4.1	Inledning.....	29
4.2	Ålderspension i form av folkpension och pensions- tillskott.....	30
4.3	Det särskilda grundavdraget vid beskattning – SGA.....	31
4.4	Särskild inkomstskatt för utomlands bosatta – SINK	32
4.5	Garantipension för pensionärer födda år 1938 eller senare.....	32
4.6	Den övergångsvisa garantipensionen enligt princippropositionen.....	33
5	Allmänna överväganden	34
5.1	Inledning.....	34
5.2	Övergångsvis garantipension	35
5.3	Lagreglering	43
5.4	Ikraftträdande	44
6	Rätt till övergångsvis garantipension.....	45
7	Övergångsvis garantipension.....	48
7.1	Inledning.....	48
7.2	Beräkningsunderlaget för övergångsvis garantipension...	49
7.2.1	Tilläggs pension i form av ålderspension och änkepension.....	51
7.2.2	Dagens grundskydd i form av folkpension och pensionstillskott.....	53
7.2.3	Tjänstepension	58
7.2.4	Utländsk pension	62

7.3	Beräkning av övergångsvis garantipension vid helt uttag av ålderspension	64
7.4	Beräkning av övergångsvis garantipension vid partiellt uttag av ålderspension	76
8	Samordning vid förekomst av yrkesskadelivräntor	77
8.1	Inledning.....	77
8.2	Samordningsbestämmelser vid förekomst av yrkesskadelivräntor	77
9	Särskilda folkpensionsförmåner och arbetsskadelivränta.....	84
9.1	Särskilda folkpensionsförmåner	84
9.2	Samordning med arbetsskadelivränta.....	86
10	Utbetalning av övergångsvis garantipension.....	87
10.1	Uttag av övergångsvis garantipension	87
10.2	Ansökan om och utbetalning av övergångsvis garantipension.....	89
10.3	Åtgärder på grund av felaktig utbetalning och ändrad pensionsrätt.....	91
11	Vistelse i kriminalvårdsanstalt.....	93
12	Processregler och uppgiftsskyldighet	94
12.1	Allmänt.....	94
12.2	Den pensionsberättigades uppgiftsskyldighet	95
12.3	Uppgifter från den som betalar ut tjänstepension.....	98
13	Kostnader och finansiering	102
13.1	Administrationskostnader.....	102
13.2	Utgifter och finansiering för övergångsvis garantipension.....	103
14	Övergångsvis garantipension i internationella förhållanden.....	105
14.1	Inledning.....	105
14.2	Förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen	106
14.3	Nuvarande regler för folkpension och pensionstillskott (PTS) respektive för garantipension.....	107
14.4	Övergångsvis garantipension i internationella förhållanden.....	109
15	Författningskommentar.....	111
15.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension	111
15.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	127
15.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott.....	128
15.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.....	129

15.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn.....	129	Prop. 1999/2000:127
15.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.....	130	
15.7	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799).....	130	
15.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:1230) om ikraftträdande av inkomstskattelagen (1999:1229).....	131	
Bilaga 1	Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över betänkandet Garantipension och Bosättningstillägg för personer födda 1937 eller tidigare (SOU 1999:17) samt över promemoria (S2000/2244/SF) och tillägg till promemoria (S2000/2718/SF) Om särskild uppgiftsskyldighet angående tjänstepension.....	132	
Bilaga 2	Granskade förslag i lagrådsremiss den 27 april 2000 Garantipension för personer födda år 1937 eller tidigare	133	
Bilaga 3	Lagrådets yttrande över lagförslag i lagrådsremiss den 27 april 2000 Garantipension för personer födda år 1937 eller tidigare	152	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 maj 2000.....	155	

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension,
2. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
3. lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,
4. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
5. lag om ändring i lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn,
6. lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
7. lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799), och
8. lag om ändring i lagen (1999:1230) om ikraftträdande av inkomstskattelagen (1999:1229).

Regeringen har följande förslag till lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:702) om garantipension *dels* att nuvarande 2–5 kap. skall betecknas 3–6 kap. samt nuvarande 2 kap. 1 § och 3 kap. 1 § skall betecknas 3 kap. 1 a § och 4 kap. 1 a §, *dels* att rubrikerna till nya 3 och 4 kap. skall ha följande lydelse, *dels* att 1 kap. 1 §, 3 kap. 4 § och 6 kap. 2 § samt punkterna 3 och 4 i övergångsbestämmelserna skall ha följande lydelse, *dels* att det i lagen skall införas ett nytt kapitel, 2 kap., av följande lydelse, *dels* att det skall införas sju nya paragrafer, 3 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 5 kap. 3 § och 6 kap. 4–7 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Garantipension utges till den som saknar inkomstgrundad ålderspension eller vars inkomstgrundade ålderspension inte överstiger ett visst högsta belopp. *Garantipensionen är beroende av försäkringstid.*

Bestämmelserna i lagen gäller dem som är födda år 1938 eller senare.

Garantipension för personer födda år 1937 eller tidigare utges enligt vad som anges i 2 kap. som kompensation för bortfall av folkpension i form av ålderspension, pensionstillskott och särskilt grundavdrag för folkpensionärer vid inkomsttaxering.

Garantipension för personer födda år 1938 eller senare är beroende av försäkringstid och utges till den som saknar inkomstgrundad ålderspension eller vars inkomstgrundade ålderspension inte överstiger ett visst högsta belopp.

2 kap. Uttag och beräkning av garantipension för den som är född år 1937 eller tidigare

1 §

Bestämmelserna i detta kapitel gäller endast den som är född år 1937 eller tidigare.

2 §

Garantipension utges till den som är berättigad till folkpension i form av ålderspension vid utgången av år 2002.

3 §

Uttag av garantipension får begränsas till att avse tre fjärdedelar, hälften eller en fjärdedel av hel pension. Om den pensionsberättigade också har rätt till tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension utges garantipension endast om och till den del han eller hon gör uttag av sådan pension för samma tid.

4 §

Som underlag för beräkning av den pensionsberättigades årliga garantipension enligt 11–16 §§ skall ett beräkningsunderlag användas. I underlaget skall det i förekommande fall ingå

1. tilläggspension enligt 6 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension för samma år efter samordning enligt 12 kap. 10 § samma lag,

2. svensk tjänstepension,

3. änkepension enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn eller lagen (2000:000) om införande av nämnda lag,

4. ålders-, efterlevande- och förtidspension enligt utländsk lagstiftning samt utländsk tjänstepension,

5. ett belopp motsvarande den folkpension i form av ålderspension som enligt äldre bestämmelser skulle ha utgetts till den pensionsberättigade, till den del denna pension inte motsvaras av tilläggspension,

6. ett belopp motsvarande det pensionstillskott som skulle ha utgetts till den pensionsberättigade enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott och punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:705) om ändring i nämnda lag, allt i bestämmelsernas lydelse före den 1 januari 2003, och

7. andra förmåner som är att anse som folkpension i form av ålderspension.

5 §

Den tilläggspension som ingår i beräkningsunderlaget enligt 4 § skall alltid uppgå till minst vad den pensionsberättigade skulle ha haft rätt till i form av tilläggspension enligt 6 kap. 2 § 2 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, om den delen av tilläggspensionen i stället för att följsamhetsindexeras enligt 6 kap. 4 § samma lag hade beräknats med tillämpning av det för det aktuella året gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Har tilläggspensionen samordnats enligt 12 kap. 10 § lagen om inkomstgrundad ålderspension, skall bestämmelserna i första stycket inte tillämpas.

6 §

Med tjänstepension enligt 4 § 2 och 4 avses dels pension som betalas ut på grund av sådan tjänstepensionsförsäkring som avses i 58 kap. 7 § inkomstskattelagen (1999:1229), dels pension som betalas ut på grund av tidigare tjänst på annat sätt än genom försäkring.

Tjänstepension skall i underlaget enligt 4 § ingå med ett belopp som motsvarar den årliga pensionen beräknad efter den tjänstepension som avser december månad föregående år. Upphör

eller tillkommer därefter en tjänstepension, skall beräkningsunderlagets belopp för tjänstepension justeras på motsvarande sätt. Detsamma gäller om en tjänstepension ändras på grund av att en annan beräkningsgrund skall tillämpas.

7 §

Beloppet motsvarande folkpension enligt 4 § 5 skall beräknas enligt 5 och 6 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring, punkterna 2 och 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:704) om ändring i nämnda lag samt punkterna 3, 4, 6 och 7 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i samma lag, allt i bestämmelsernas lydelse före den 1 januari 2003. Till grund för beräkningen skall ligga den bosättningstid samt de år med pensionspoäng och därmed likställda år som skall tillgodoräknas för tid före den 1 januari 2003.

8 §

När det belopp för pensionstillskott som ingår i beräkningsunderlaget enligt 4 § 6 beräknas, skall sådan avräkning enligt 3 § första stycket lagen (1969:205) om pensionstillskott som görs för tilläggspension i form av ålderspension göras för tilläggspension enligt 6 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Därvid skall tilläggspensionen först minskas med det belopp som den pensionsberättigade skulle ha haft rätt till i tilläggspension enligt 6 kap. 2 § 2 sistnämnda lag, om den delen av tilläggspensionen i stället för att följsamhetsindexeras enligt 6 kap. 4 § samma lag hade beräknats med tillämpning av det

för det aktuella året gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Sådan avräkning som anges i första stycket skall göras för tilläggspension före samordning enligt 12 kap. 10 § lagen om inkomstgrundad ålderspension.

9 §

Har samordning gjorts enligt 12 kap. 10 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, skall beräkningsunderlaget enligt 4 § uppgå minst till vad som enligt äldre bestämmelser skulle ha utgetts i folkpension och pensions-tillskott före avräkning för tilläggspension. Vid beräkningen tillämpas de bestämmelser som anges i 4 § 6 och 7 §.

10 §

Garantipension skall beräknas enligt 11–14 §§ om beräkningsunderlaget enligt 4 § överstiger 0,24 gånger prisbasbeloppet men inte överstiger 3,093 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift eller 2,772 gånger prisbasbeloppet för den som är gift. I annat fall skall garantipensionen beräknas enligt 15 §.

11 §

Om beräkningsunderlaget enligt 4 § överstiger 0,24 gånger prisbasbeloppet men understiger 1,3 gånger prisbasbeloppet, skall beräkningsunderlaget multipliceras med 1,513 och därefter minskas med 0,112 gånger prisbasbeloppet.

Uppgår beräkningsunderlaget enligt 4 § till minst 1,3 gånger prisbasbeloppet men understiger det 1,52 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift eller 1,354 gånger prisbasbeloppet för den som är gift skall beräknings-

12 §

För den som är ogift och vars beräkningsunderlag enligt 4 § uppgår till minst 1,52 gånger prisbasbeloppet men inte överstiger 1,529 gånger prisbasbeloppet skall beräkningsunderlaget räknas upp till 2,17 gånger prisbasbeloppet.

För den som är gift och vars beräkningsunderlag enligt 4 § är lika med 1,354 gånger prisbasbeloppet skall beräkningsunderlaget räknas upp till 1,935 gånger prisbasbeloppet.

13 §

För den som är ogift och vars beräkningsunderlag enligt 4 § överstiger 1,529 gånger prisbasbeloppet men inte 3,093 gånger prisbasbeloppet skall beräkningsunderlaget intill 1,529 gånger prisbasbeloppet räknas upp till 2,17 gånger prisbasbeloppet. Den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,529 gånger prisbasbeloppet skall multipliceras med 0,59.

För den som är gift och vars beräkningsunderlag enligt 4 § överstiger 1,354 gånger prisbasbeloppet men inte 2,772 gånger prisbasbeloppet skall beräkningsunderlaget intill 1,354 gånger prisbasbeloppet räknas upp till 1,935 gånger prisbasbeloppet. Den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,354 gånger prisbasbeloppet skall multipliceras med 0,59.

14 §

Den årliga garantipensionen utgörs av det belopp som återstår sedan beräkningsunderlaget enligt 4 § har räknats upp enligt 11–13 §§ och därefter minskats med sådan

tilläggs pension, tjänstepension, änkepension, utländsk pension och sådana andra förmåner enligt 4 § 7 som har ingått i beräkningsunderlaget.

15 §

För den vars beräkningsunderlag enligt 4 § inte överstiger 0,24 gånger prisbasbeloppet utgörs den årliga garantipensionen av beräkningsunderlaget sedan detta minskats med sådan tilläggs pension, tjänstepension, änkepension, utländsk pension och sådana andra förmåner enligt 4 § 7 som har ingått i beräkningsunderlaget. Detsamma gäller om beräkningsunderlaget överstiger 3,093 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift eller 2,772 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

16 §

Partiell garantipension skall utgöra en så stor andel av garantipension beräknad enligt 14 eller 15 § vid helt uttag som svarar mot den andel med vilken uttag görs.

3 kap. Försäkringstid för den som är född år 1938 eller senare

1 §

Bestämmelserna i detta kapitel gäller endast den som är född år 1938 eller senare.

4 §¹

Vid beräkning av försäkringstid för garantipension för en person som enligt 2 kap. 4 § socialförsäkringslagen (1999:799) anses bosatt i Sverige även under vistelse utomlands skall bortses från tid för vilken den utsände, vid bosättning i Sverige, har rätt till sådan pension från det andra landet som inte

Vid beräkning av försäkringstid för garantipension för en person som enligt 2 kap. 4 § socialförsäkringslagen (1999:799) anses bosatt i Sverige även under vistelse utomlands skall bortses från tid för vilken den utsände, vid bosättning i Sverige, har rätt till sådan pension från det andra landet som inte

¹ Senaste lydelse av tidigare 2 kap. 4 § 1999:804.

enligt 3 kap. 3 § skall ligga till grund för beräkning av garantipension.

enligt 4 kap. 3 § skall ligga till grund för beräkning av garantipension.

Prop. 1999/2000:127

4 kap. Uttag och beräkning av garantipension för den som är född år 1938 eller senare

1 §

Bestämmelserna i detta kapitel gäller endast den som är född år 1938 eller senare.

5 kap.

3 §²

Garantipension skall minskas enligt 4 §, om den pensionsberättigade har uppburit livränta som anges där. Sådan minskning skall dock inte göras för den som är född år 1937 eller tidigare, om samordning skall göras enligt 12 kap. 10 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

6 kap.

2 §

Ett beslut om garantipension för viss tid skall ändras av allmän försäkringskassa, om det föranleds av en ändring som gjorts beträffande den ålderspension, efterlevandepension eller förtidspension för samma tid som legat till grund för beräkning av garantipensionen.

Ett beslut om garantipension för en viss tid för den som är född år 1937 eller tidigare skall ändras av allmän försäkringskassa, om det föranleds av en ändring som gjorts beträffande den pension eller de belopp för samma tid som ingått i beräkningsunderlaget enligt 2 kap. 4 §.

Ett beslut om garantipension för en viss tid för den som är född år 1938 eller senare skall ändras av allmän försäkringskassa, om det föranleds av en ändring som gjorts beträffande den ålderspension, efterlevandepension eller förtidspension för samma tid som legat till grund för beräkning av garantipensionen.

² Tidigare 4 kap. 3 § upphävd genom 1999:804.

4 §

Den som uppbär eller har rätt till pension enligt denna lag är skyldig att till den allmänna försäkringskassan lämna sådana uppgifter som anges i 5–7 §§.

5 §

Den som uppbär ålders-, efterlevande- eller förtidspension enligt utländsk lagstiftning skall lämna uppgift om den pensionens storlek. Om sådan pension är tidsbegränsad, skall detta anges.

En uppgift enligt första stycket skall lämnas vid ansökan om garantipension. Den som är född år 1937 eller tidigare och som vid utgången av år 2002 uppbär folkpension i form av ålderspension skall lämna en sådan uppgift senast vid den tidpunkt som regeringen föreskriver.

Upphör, tillkommer eller ändras på annat sätt en pension som avses i första stycket efter det att en uppgift om sådan pension har lämnats, skall en ny uppgift lämnas. Detta skall ske inom fjorton dagar efter det att pensionstagaren fick kännedom om förändringen.

6 §

Den som är född år 1937 eller tidigare och som uppbär sådan tjänstepension som avses i 2 kap. 6 § skall varje år, senast vid den tidpunkt som regeringen föreskriver, lämna uppgift om tjänstepensionens storlek för december månad. Om tjänstepensionsbeloppet för december inte är känt när uppgiften skall lämnas, skall det i stället anges vad tjänstepensionen med hänsyn till den senaste utbetalningen och övriga omständigheter kan beräknas komma att uppgå till för nämnda månad.

Upphör eller tillkommer en tjänstepension efter att en uppgift har lämnats enligt första stycket, skall en ny uppgift lämnas. Detsamma gäller om en tjänstepension ändras på grund av att beräkning görs efter en annan beräkningsgrund. Uppgiften skall i dessa fall avse pensionens årliga belopp. Den nya uppgiften skall lämnas inom fjorton dagar efter det att pensionstagaren fick kännedom om förändringen.

7 §

Förändras civilståndet eller annat sådant förhållande som anges i 1 kap. 4 § för den som är bosatt utomlands, skall han eller hon lämna uppgift om detta inom fjorton dagar efter det att förändringen inträffade.

3. För den som har rätt att enligt 2 kap. 3 § som försäkringstid för garantipension tillgodoräknas viss bosättningsstid från sitt tidigare hemland och som har beviljats uppehållstillstånd före den 1 januari 2001 skall beräkningen av försäkringstid ske enligt bestämmelserna om bosättningsstid i 5 kap. 7 § lagen (1962:381) om allmän försäkring i dess lydelse före den 1 januari 2001.

4. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § skall gälla även i fråga om beräkning av försäkringstid för garantipension för en kvinna som är född år 1944 eller tidigare och som med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring uppburit folkpension i form av änkepension. Detsamma skall gälla för en efterlevande kvinna som är född år 1944 eller tidigare och som är 65 år eller äldre när maken avlider samt då

3. För den som har rätt att enligt 3 kap. 3 § som försäkringstid för garantipension tillgodoräknas viss bosättningsstid från sitt tidigare hemland och som har beviljats uppehållstillstånd före den 1 januari 2001 skall beräkningen av försäkringstid ske enligt bestämmelserna om bosättningsstid i 5 kap. 7 § lagen (1962:381) om allmän försäkring i dess lydelse före den 1 januari 2001.

4. Bestämmelserna i 3 kap. 6 § skall gälla även i fråga om beräkning av försäkringstid för garantipension för en kvinna som är född något av åren 1938–1944 och som med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring uppburit folkpension i form av änkepension.

skulle ha haft rätt till folkpension i form av änkepension med stöd av nämnda övergångsbestämmelser till lagen om ändring i lagen om allmän försäkring, om hon vid tidpunkten för dödsfallet inte hade uppnått 65 års ålder.

1. Bestämmelserna i 6 kap. 4–7 §§ träder i kraft den 1 december 2002. Övriga bestämmelser i denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2. Garantipension enligt 2 kap. utges även till den som inte är berättigad till folkpension i form av ålderspension före utgången av år 2002, om han eller hon före den tidpunkten har tillgodoräknats bosättningstid i Sverige och senare uppfyller kravet om minst tio års bosättning här enligt punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring i deras lydelse före den 1 januari 2003.

3. Vid beräkning av garantipension enligt 2 kap. skall beaktas även bosättningstid för tid efter utgången av år 2002, som den pensionsberättigade skulle ha tillgodoräknats, om bestämmelserna i punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring fortfarande hade gällt.

4. Den som vid utgången av år 2002 får ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och som har rätt till garantipension enligt 2 kap. har rätt till utbetalning av sådan pension utan ansökan.

5. En pensionsberättigad som vid utgången av år 2002 får bosättningsbaserad folkpension i form av ålderspension utbetald till utlandet skall utan hinder av bestämmelserna i socialförsäkringslagen (1999:799) ha rätt att få utbetalningen av garantipensionen gjord till utlandet och beräknad på samma sätt som skulle ha gjorts vid bosättning i Sverige.

6. I beräkningsunderlaget enligt 2 kap. 4 § skall inte ingå sådan utländsk pension som den pensionsberättigade har börjat uppbära före utgången av år 2002, om han eller hon då inte var skattskyldig för pensionen i Sverige.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Prop. 1999/2000:127

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹

dels att punkterna 4, 6 och 7 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i nämnda lag skall upphöra att gälla,

dels att punkten 11 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse,

dels att punkten 8 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse,

dels att punkterna 2 och 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:704) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

11.² I fall då rätt till barntillägg föreligger för december månad 1989 gäller fortfarande äldre bestämmelser om denna förmån. Vad som därvid föreskrivits om ålderspension och tilläggspension i form av ålderspension skall i stället gälla inkomstpension eller tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension. Minskning av barntillägget till den som uppbär ålderspension skall ske endast i den utsträckning summan av hel pension enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension och hel garantipension enligt lagen om garantipension överstiger 2,13 gånger prisbasbeloppet. Barntillägg som utges till pension som tagits ut till viss andel skall utgöra motsvarande andel av barntillägg till hel pension. Därvid skall vad som föreskrivs i tredje meningen om minskning gälla motsvarande andel av 2,13 gånger prisbasbeloppet.

Föreslagen lydelse

11. I fall då rätt till barntillägg föreligger för december månad 1989 gäller fortfarande äldre bestämmelser om denna förmån. Vad som därvid föreskrivits om ålderspension och tilläggspension i form av ålderspension skall i stället gälla inkomstpension eller tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension. Minskning av barntillägget till den som uppbär ålderspension skall ske endast i den utsträckning summan av hel pension enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension och hel garantipension enligt lagen om garantipension överstiger *2,17 gånger prisbasbeloppet för den som är född år 1937 eller tidigare eller 2,13 gånger prisbasbeloppet för den som är född år 1938 eller senare*. Barntillägg som utges till pension som tagits ut till viss andel skall utgöra motsvarande andel av barntillägg till hel pension. Därvid skall vad som föreskrivs i tredje meningen om minskning gälla motsvarande andel av *2,17 gånger*

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1998:704.

8.³ Rätt till barntillägg som utges med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring tillkommer försäkrad som är bosatt i Sverige. I fråga om en svensk medborgare, som hade rätt till barntillägg för december 1989 och som är bosatt utomlands, gäller fortfarande äldre bestämmelser i 5 kap. 2 §, i detta lagrums lydelse vid utgången av år 1989.

Barntillägg till förtidspension utges på grundval av samma antal år med pensionspoäng eller samma bosättningsstid som ligger till grund för beräkningen av folkpensionen.

Barntillägg till ålderspension utges på grundval av samma antal försäkringsår som ligger till grund för beräkningen av garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension, eller skulle ha legat till grund för beräkning av garantipension om rätt till sådan pension förelegat.

Barntillägg till förtidspension utges på grundval av samma antal år med pensionspoäng eller samma bosättningsstid som ligger till grund för beräkningen av folkpensionen.

Motsvarande skall gälla för barntillägg till ålderspension för personer födda år 1937 eller tidigare, varvid med beräkningen av folkpension skall förstås beräkning av folkpension i form av ålderspension enligt 5 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring i kapitlets lydelse före den 1 januari 2003.

Barntillägg till ålderspension för personer födda år 1938 eller senare utges på grundval av samma antal försäkringsår som ligger till grund för beräkningen av garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension, eller skulle ha legat till grund för beräkning av garantipension om rätt till sådan pension förelegat.

Om barntillägg med tillämpning av andra stycket skall utges med viss andel av oavkortat sådant tillägg, skall minskning med hänsyn till tilläggspension som den försäkrade uppbär beräknas på ett oavkortat barntillägg och andelsberäkning enligt andra stycket göras på det belopp som framkommer efter denna minskning.

2.⁴ Äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla för tid före ikraftträdandet. *För tid därefter skall 5 kap. 1, 3, 8 och 13 §§ lagen*

2. Äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla för tid före ikraftträdandet.

³ Senaste lydelse 1998:704.

⁴ Senaste lydelse prop. 2000/1999:138.

(1962:381) om allmän försäkring, punkten 11 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i nämnda lag samt punkten 8 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i nämnda lag i deras äldre lydelse fortsätta att gälla för personer som är födda år 1937 eller tidigare.

3. För personer som är födda år 1937 eller tidigare skall vid beräkning av förtidspension och efterlevandepension, med år för vilket tillgodoräknats pensionspoäng, likställas år för vilket pensionspoäng inte har tillgodoräknats till följd av bestämmelserna i 15 § lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. *Detta, samt vad som föreskrivs i 5 kap. 4 § skall också gälla vid beräkning av ålderspension för personer som är födda år 1937 eller tidigare.*

3. För personer som är födda år 1937 eller tidigare skall, vid beräkning av förtidspension och efterlevandepension, med år för vilket tillgodoräknats pensionspoäng likställas år för vilket pensionspoäng inte har tillgodoräknats till följd av bestämmelserna i 15 § lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla för tid före ikraftträdandet.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1969:205)
om pensionstillskott

Prop. 1999/2000:127

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1969:205) om pensionstillskott att punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:705) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. Äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla för tid före ikraftträdandet. *För tid därefter skall äldre bestämmelser fortsätta att gälla för personer som är födda år 1937 eller tidigare.*

Föreslagen lydelse

2. Äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla för tid före ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Prop. 1999/2000:127

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring¹ att övergångsbestämmelsen till lagen (1998:678) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999. *Äldre bestämmelser i 4 kap. 4 § gäller fortfarande för personer som är födda år 1937 eller tidigare.*

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999. *Arbetsskadelivränta till en person som är född år 1937 eller tidigare och som vid utgången av år 2002 hade rätt till sådan livränta skall betalas ut med lägst det belopp som han eller hon vid tillämpning av äldre bestämmelser i 4 kap. 4 § hade rätt till i december 2002. Detta belopp skall anknytas till prisbasbeloppet för år 2002 och räknas om vid förändring av detta.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

¹ Lagen omtryckt 1993:357.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn

Prop. 1999/2000:127

Härigenom föreskrivs att 5 och 6 §§ lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

För sex tillgodoräknade vårdår är det särskilda pensionstillägget per kalenderår fem procent av prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. För varje vårdår som tillgodoräknas därutöver ökar tillägget med fem procent av prisbasbeloppet.

För den som har börjat uppbära särskilt pensionstillägg före den månad då han eller hon fyller 65 år minskas tillägget med 0,5 procent för varje månad som, då tillägget börjar utges, återstår till den månad då han eller hon fyller 65 år.

För den som har börjat att uppbära särskilt pensionstillägg efter den månad då han eller hon har fyllt 65 år ökas tillägget med 0,7 procent för varje månad som, då tillägget börjar utges, förflutit från den månad när han eller hon fyllt 65 år, dock längst till och med den månad när han eller hon fyllt 70 år.

För den som inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension utgör särskilt pensionstillägg till ålderspension samma andel av det särskilda pensionstillägget, beräknat enligt första–tredje styckena, som garantipension enligt 3 kap. 6 § lagen om garantipension utgör eller, om förutsättningarna för rätt till garantipension förelegat, skulle utgöra av oavkortad sådan pension.

För den som är född år 1937 eller tidigare och som inte skulle ha tillgodoräknats oavkortad folkpension enligt bestämmelserna i 5 kap. 3 § andra stycket och 5 § fjärde stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring i deras lydelse före den 1 januari 2003 utgör särskilt pensionstillägg till ålderspension samma andel av det särskilda pensionstillägget, beräknat enligt första–tredje styckena, som folkpensionen skulle ha utgjort av oavkortad sådan pension. För den som är född år 1938 eller senare och som inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension utgör särskilt pensionstillägg till ålderspension samma andel av det särskilda pensionstillägget, beräknat enligt första–tredje styckena, som garan-

¹ Senaste lydelse 1998:707.

tipension enligt 4 kap. 6 § lagen om garantipension utgör eller, om förutsättningarna för rätt till garantipension förelegat, skulle utgöra av oavkortad sådan pension. Prop. 1999/2000:127

6 §²

Om inte annat följer av denna lag skall vad som föreskrivs om garantipension i lagen (1998:702) om garantipension eller i annan författning tillämpas på särskilt pensionstillägg. Detta skall dock inte gälla i fråga om samordning med sådan livränta som avses i 4 kap. 4 § lagen om garantipension.

Om inte annat följer av denna lag skall vad som föreskrivs om garantipension i lagen (1998:702) om garantipension eller i annan författning tillämpas på särskilt pensionstillägg. Detta skall dock inte gälla i fråga om samordning med sådan livränta som avses i 5 kap. 4 § lagen om garantipension.

I fråga om inkomstskatt gäller särskilda föreskrifter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla för tid före ikraftträdandet.

² Senaste lydelse 1998:707.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om
inkomstgrundad ålderspension

Prop. 1999/2000:127

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension att det i lagen skall införas en ny paragraf, 12 kap. 10 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

10 §

För en pensionsberättigad som är född år 1937 eller tidigare och som i december 2002 uppbar såväl ålderspension som sådan yrkes-skadelivränta såsom skadad som avses i 9 § första stycket första och andra meningarna skall tilläggs-pensionen minskas enligt vad som sägs i andra stycket.

Minskning skall ske med ett be-lopp som motsvarar det varmed den pensionsberättigades ålders-pension i december 2002 minskades för livränta såsom skadad med stöd av 17 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Reduceras livräntan efter ut-gången av år 2002, skall det be-lopp som minskar tilläggspensio-nen reduceras i motsvarande mån.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2.7 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799) Prop. 1999/2000:127

Härigenom föreskrivs att punkten 5 i övergångsbestämmelserna till socialförsäkringslagen (1999:799) skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla för tid före ikraftträdandet.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:1230) om
ikraftträdande av inkomstskattelagen (1999:1229)

Prop. 1999/2000:127

Härigenom föreskrivs att 107 § lagen (1999:1230) om ikraftträdande av inkomstskattelagen (1999:1229) skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 och tillämpas första gången vid 2004 års taxering.

Riksdagen beslutade den 8 juni 1994 om principerna för en genomgripande reformering av det allmänna ålderspensionssystemet (bet. 1993/94:SfU24, rskr. 1993/94:439) på grundval av propositionen 1993/94:250 Reformering av det allmänna pensionssystemet. Propositionen innehöll förslag till riktlinjer för en reformering av det allmänna ålderspensionssystemet och hur ett reformerat pensionssystem och övergångsregleringen skulle utformas. De föreslagna riktlinjerna byggde på en överenskommelse som träffats mellan företrädarna för de fyra dåvarande regeringspartierna och socialdemokraterna i Pensionsarbetsgruppen och som redovisats i betänkandet Reformerat pensionssystem (SOU 1994:20).

Den 23 juni 1994 beslutade regeringen att tillsätta en arbetsgrupp inom Socialdepartementet, benämnd Genomförandegruppen, med företrädare för de partier som ställt sig bakom överenskommelsen. Genomförandegruppen fick i uppdrag att medverka vid det fortsatta beredningsarbetet och att vårda överenskommelsen. Den fortsatta beredningen har därefter skett inom Socialdepartementet i nära samarbete med Genomförandegruppen som kontinuerligt informerats om och tagit ställning till olika frågor som uppkommit. Vissa delar av arbetet med ett reformerat pensionssystem har lämnats till särskilda utredare.

Den 8 juni 1998 antog riksdagen förslag till lag (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP) och lag (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension samt lag (1998:702) om garantipension. Lagen om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension trädde i kraft den 1 januari 1999. Även vissa delar av LIP såsom bestämmelserna om intjänande och fastställande av pensionsrätt trädde i kraft vid samma tidpunkt. Bestämmelserna om uttag och utbetalning av ålderspension träder i kraft den 1 januari 2001. I propositionen 1999/2000:138 Anpassningar i ålderspensionssystemet inför år 2001, m.m., som regeringen överlämnar till riksdagen samtidigt med denna proposition föreslås att dessa regler skall träda i kraft först den 1 januari 2003 för personer födda år 1937 eller tidigare. Lagen om garantipension, som omfattar personer födda år 1938 eller senare, träder i kraft den 1 januari 2001. Utbetalning av sådan pension kommer i praktiken inte att ske förrän under år 2003, då de äldsta pensionsberättigade som omfattas av lagen fyller 65 år.

Med utgångspunkt från vad som angetts i den s.k. princippropositionen, prop. 1993/94:250, beslutade regeringen den 18 december 1997 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag till konstruktion av övergångsvis garantipension för ålderspensionärer födda år 1937 eller tidigare. Den 9 februari 1998 förordnades f.d. kanslichefen Siv Helmer till särskild utredare. Utredningen, som antagit namnet Ö-garpsutredningen (S 1997:24), överlämnade den 18 februari 1999 betänkandet Garantipension och Bosättningsstillägg för personer födda år 1937 eller tidigare (SOU 1999:17).

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1*. Remissyttrandena samt en remissammanställning finns tillgängliga i Socialdepartementet (S99/1266/SF).

I en inom Socialdepartementet upprättad promemoria (Särskild uppgiftsskyldighet angående tjänstepension S2000/2244/SF) presenterades förslag om att den som utbetalar tjänstepension skall vara skyldig att årligen till Riksförsäkringsverket lämna en särskild pensionsuppgift till ledning för beräkning av garantipension för personer födda år 1937 eller tidigare. I ett tillägg till denna promemoria (S2000/2718/SF) föreslogs att uppgiftsskyldigheten skall kombineras med en möjlighet till vitesföreläggande. Promemoriorna har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 27 april 2000 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 2*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 3*. Lagrådet anser att den i remissen föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 4 § angående den enskildes uppgiftsskyldighet är alltför allmänt formulerad. I det förslag som nu lämnas har därför preciserats vilka uppgifter som den enskilde är skyldig att lämna. Vidare förordar Lagrådet vissa ändringar av lagens disposition. Vi har i samtliga delar följt Lagrådets förslag till justeringar.

Det förslag till övergångsvis garantipension som regeringen lämnar i denna proposition har konstruerats med utgångspunkt från att den nuvarande tillfälliga förhöjningen av pensionstillskottet skall permanentas, dvs. utifrån ett pensionstillskott på 56,9 % av prisbasbeloppet. Förslaget i lagrådsremissen utgick från att pensionstillskottet skulle motsvara 55,5 % av prisbasbeloppet. Det innebär således att det förslag till övergångsvis garantipension som redovisas i det följande ligger på en högre nivå jämfört med tidigare presenterade förslag.

4 Bakgrund

4.1 Inledning

Grundskyddet i dagens ålderspensionssystem enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) utgörs av folkpension och pensionstillskott (PTS). En viktig del av grundskyddet är också skatteförmånen i form av särskilt grundavdrag (SGA). I det följande redogörs för dessa delar av grundskydden.

Grundskyddet kompletteras av de särskilda folkpensionsförmånerna särskilt pensionstillägg, hustrutillägg, barntillägg, handikappersättning, vårdbidrag, bostadstillägg för pensionärer och särskilt bostadstillägg för pensionärer, vilka till viss del behandlas i avsnitt 9.1.

I detta avsnitt beskrivs också garantipensionen för pensionärer födda år 1938 eller senare samt den övergångsvisa garantipensionen enligt förslag i den av riksdagen antagna princippropositionen (prop.1993/94:250), som innehöll riktlinjer för en reformering av det allmänna ålderspensionssystemet.

Grundskyddet i internationella förhållanden behandlas i avsnitt 14.

4.2 Ålderspension i form av folkpension och pensionstillskott

Folkpension beräknas enligt två alternativa regler, antingen i förhållande till det antal år under vilka den försäkrade har varit bosatt i Sverige (bosättningsbaserad folkpension) eller i förhållande till det antal år för vilka den försäkrade har tillgodoräknats ATP-poäng (ATP-baserad folkpension). För rätt till oavkortad folkpension krävs antingen 40 bosättningsår eller 30 år med ATP-poäng. För den som är född år 1923 eller tidigare skall talet trettio bytas ut mot talet tjugo ökat med ett för varje år som den pensionsberättigade är född senare än år 1914. Vid färre antal tillgodoräknade år reduceras folkpensionen med 1/40 respektive 1/30, eller med relevant tjugondel, för varje år som saknas. Pensionen skall betalas ut enligt det förmånligaste alternativet.

Vad beträffar bosättningsregeln är huvudregeln att bosättningsstid i Sverige kan tillgodoräknas fr.o.m. det år då en person fyller 16 år t.o.m. det år då han eller hon fyller 64 år. Till denna regel, som trädde i kraft den 1 januari 1993, finns särskilda övergångsbestämmelser. De innebär att för samtliga personer som i december 1992 uppbar oavkortad pension skall folkpensionen anses grundad på 40 års bosättningsstid. Övergångsbestämmelserna innehåller också särskilda regler om beräkning av bosättningsstid för dem som är födda år 1937 eller tidigare. De innebär att bosättningsstid utomlands får tillgodoräknas som bosättningsstid i Sverige, förutsatt att pension grundad på bosättning inte samtidigt tjänats in i det andra landet och pensionen betalas ut vid bosättning i Sverige. Sammanlagt krävs därvid minst tio års bosättning i Sverige sedan 16 års ålder, varav viss minsta tid i anslutning till ansökan om pension. Något krav på att kvalifikationstiden är fullgjord vid fyllda 65 år ställs inte.

Vidare finns särbestämmelser, de s.k. överledandereglerna, som innebär att en förtidspensionär vid beräkning av folkpension i form av ålderspension får tillgodoräkna sig den bosättningsstid som legat till grund för beräkningen av förtidspensionen, om det är förmånligare. Motsvarande gäller för en person som uppburit särskild efterlevandepension och en kvinna (född före år 1945) med rätt till änkepension, varvid det är den avlidnes bosättningsstid som beaktas.

För rätt till folkpension på grundval av antal år med tillgodoräknade pensionspoäng följer av 5 kap. 4 § AFL att vissa år för vilka pensionspoäng i och för sig inte skall tillgodoräknas ändå skall likställas med sådana år.

En förutsättning för att en person skall ha rätt till folkpension är att han eller hon är försäkrad och bosatt i Sverige när förmånen börjar uppbäras. Vidare krävs att bosättningsstid eller pensionspoäng tillgodoräknats för minst tre år. Vid bosättning utomlands utbetalas som huvudregel endast ATP-baserad folkpension.

Folkpension som tas ut vid 65 års ålder motsvarar för en ensamstående 96 % och för en gift pensionär 78,5 % av prisbasbeloppet. Vid pensionsuttag före den månad då den försäkrade fyller 65 år minskas pensionen med 0,5 % per månad som återstår till 65-års månaden. Om den försäkrade skjuter upp pensionsuttaget ökas pensionen med 0,7 % per månad efter den månad då den försäkrade fyllt 65 år, dock längst t.o.m. den månad då han eller hon fyller 70 år.

Till ålderspensionär som helt saknar eller har låg ATP utbetalas även PTS. Maximalt PTS utgör 55,5 % av prisbasbeloppet men är tillfälligt förhöjt till 56,9 % av prisbasbeloppet. Regeringen föreslår i en proposition som överlämnas till riksdagen samtidigt som denna proposition, prop. 1999/2000:138 Anpassningar i ålderspensionssystemet inför år 2001, m.m., att den tillfälliga förhöjningen av PTS skall permanentas. Förslagen i denna proposition utgår därför från ett maximalt PTS på 56,9 % av prisbasbeloppet. PTS är inkomstprövat och avräknas krona för krona mot ATP och pension enligt utländsk lagstiftning. För personer som haft inkomst av annat förvärvsarbete och inte betalat tilläggs-pensionsavgift minskas PTS med hänsyn till den ATP som skulle ha utgetts om avgifter hade erlagts till fullo. Till pensionärer som varit undantagna från försäkringen för tilläggs-pension avräknas PTS mot faktiskt utgående ATP.

Folkpension i form av ålderspension kan tas ut som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels pension. Ett uttag av pension kan återkallas. När pensionen ånyo börjar lyftas beräknas dess storlek med beaktande av de beräkningsregler som gäller för förtida eller uppskjutet uttag. Återkallelse av ålderspension får göras högst en gång var sjätte månad.

4.3 Det särskilda grundavdraget vid beskattning – SGA

En viktig del i det nuvarande systemet för grundskydd är att den som uppbär folkpension har rätt till SGA. För att rätt till SGA skall föreligga skall folkpensionen, PTS och den ATP som föranlett avräkning av PTS sammantaget uppgå till minst 6 000 kr eller minst en femtedel av den sammanräknade inkomsten. Med folkpension likställs därvid den ålders-, efterlevande- och förtidspension som utges enligt utländsk lagstiftning om social trygghet, när den utges efter grunder som är jämförbara med vad som gäller för folkpension. Detta gäller under förutsättning att pensionen beskattas i Sverige.

Maximalt SGA motsvarar beloppet för folkpension och maximalt PTS för ålderspensionärer. SGA minskar med en viss procent av inkomsten i form av allmän pension, tjänstepension och utländsk pension (skattepliktig i Sverige) som ligger över dessa nivåer. Med ett PTS på 56,9 % är maximalt SGA för en ensamstående pensionär 1,529 prisbasbelopp och för en gift pensionär 1,354 prisbasbelopp. SGA reduceras med 66,5 % av överskjutande inkomst. Vid en inkomst på ca 3,1 prisbasbelopp för ensamstående och ca 2,7 prisbasbelopp för gift pensionär är det vanliga grundavdraget förmånligare än SGA.

SGA får inte överstiga den pension som reducerar avdraget. Ett undantag från denna bestämmelse är om personen samtidigt med pensionen

uppbär yrkesskadelivränta. Om den utbetalda pensionen, efter samordning med yrkesskadelivräntan, är lägre än folkpension och PTS före samordning kan SGA medges med högre belopp än den utbetalda pensionen. En redogörelse för SGA-bestämmelserna för pensionärer med yrkesskadelivränta finns i avsnitt 8.

Vid partiella uttag liksom för de personer som inte uppburit pension hela beskattningsåret eller för de personer som inte har varit bosatta i Sverige under hela beskattningsåret gäller en särskild spärregel. Den innebär att SGA inte får bli större än summan av uppburen folkpension, PTS och den del av ATP som reducerat PTS.

4.4 Särskild inkomstskatt för utomlands bosatta – SINK

Den som är bosatt utomlands och uppbär pension enligt AFL är skattskyldig i Sverige för viss del av pensionen enligt lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta (SINK-lagen). Utomlands bosatta personer är också skattskyldiga för pension som utges på grund av pensionsförsäkring när försäkringsgivaren är en svensk försäkringsrörelse och för tjänstepension som utgår på grund av arbete utfört i Sverige. Skattskyldighet föreligger också för ersättning i form av arbetsskade- och yrkesskadelivränta samt andra därmed jämställda ersättningar.

Särskild inkomstskatt tas ut med 25 % av den skattepliktiga inkomsten. Ett belopp som motsvarar uppburen folkpension och PTS är inte skattepliktigt enligt SINK-lagen. Med folkpension likställs även ATP i den mån den föranlett avräkning av PTS.

4.5 Garantipension för pensionärer födda år 1938 eller senare

I det reformerade ålderspensionssystemet, som gäller för personer födda år 1938 eller senare, ersätts bosättningsbaserad folkpension, pensionstillskott och SGA med en garantipension. Garantipensionen kommer att beskattas som vanlig förvärvsinkomst.

Garantipensionen utgår från en basnivå på 2,13 prisbasbelopp för ensamstående och 1,90 prisbasbelopp för gift pensionär. Garantipensionen avtrappas mot inkomstgrundad ålderspension, änkepension och viss utländsk pension. Avtrappningen görs i två olika nivåer. I ett första inkomstintervall (upp till 1,26 prisbasbelopp för ensamstående och 1,14 prisbasbelopp för gift) avräknas garantipensionen krona för krona. För inkomstdelar därutöver görs avräkning med 48 %. I likhet med vad som gäller för SGA i nuvarande regelsystem är garantipensionen helt bortreducerad vid en pensionsinkomst på ca 3,1 prisbasbelopp för en ensamstående ålderspensionär och ca 2,7 prisbasbelopp för en gift ålderspensionär.

I fall då den inkomstgrundade pensionen utges med lägre belopp på grund av att ålderspensionsavgift (tidigare tilläggsavgift) och allmän pensionsavgift inte fullt ut har erlagts för inkomst av annat för-

värvsarbete, avräknas garantipensionen mot den inkomstgrundade pension som skulle ha utgetts, om samtliga avgifter hade betalats.

Garantipensionen får betalas ut först från 65 års ålder. Om den pensionsberättigade tar ut inkomstgrundad pension före eller efter denna tidpunkt beräknas garantipensionen ändå som om den inkomstgrundade pensionen hade tagits ut vid 65 års ålder. Vid partiella uttag av inkomstgrundad ålderspension medges garantipension med motsvarande andel. Partiell garantipension beräknas på så sätt att först bestäms hur stor garantipensionen skulle bli vid helt uttag av inkomstgrundad ålderspension. Därefter görs andelsberäkningen.

Rätt till garantipension grundas enbart på försäkringstid i Sverige. Vad gäller tid som utgör försäkringstid är reglerna i stort sett desamma som i dag gäller för bosättningstid enligt AFL. Vid kortare tid än 40 års försäkringstid (bosättningstid) i Sverige skall garantipensionen reduceras proportionellt. Någon motsvarighet till nuvarande 30-dels beräkning i relation till antal år för vilka pensionspoäng har tillgodoräknats finns inte.

Garantipension betalas ut endast till den som är bosatt i Sverige. I undantagsfall kan dock garantipension betalas ut till en person som är bosatt utomlands, om det är uppenbart oskäligt att inte betala ut pensionen.

4.6 Den övergångsvisa garantipensionen enligt princippropositionen

I princippropositionen (prop. 1993/94:250) presenterades ett förslag till övergångsvis garantipension för de ålderspensionärer som inte skall omfattas av det reformerade pensionssystemet. Utgångspunkten för förslaget var att alla pensionärer efter omläggningen skall betala samma skatt som förvärvsarbetande utan att för den skall få sämre pension efter avdrag för skatt. Den föreslagna övergångsvisa garantipensionen var utformad på motsvarande sätt som garantipensionen för yngre pensionärer, dvs. garantipensionen utgick från en basnivå som reducerades med viss andel av pensionsinkomsten.

Redan i propositionen uppmärksammades att den föreslagna konstruktionen av övergångsvis garantipension hade vissa brister. Frågan skulle därför övervägas vidare. I den fortsatta beredningen stod det klart, att anpassningen av reglerna till de fall där pensionen tas ut i en annan form än som en oducerad förmån från 65 års ålder krävde ytterligare utredningsarbete. Regeringen beslutade därför att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag till utformning av övergångsvis garantipension.

5.1 Inledning

Grundskyddet i det hittills beslutade reformerade ålderspensionssystemet består av garantipension, som är en beskattad utfyllnadspension. Denna utges endast till pensionärer med de lägsta inkomstgrundade ålderspensionerna. Systemet med garantipension gäller emellertid endast personer som är födda år 1938 eller senare. Bestämmelserna om garantipension träder i kraft den 1 januari 2001, men utbetalning av sådan pension kommer inte att ske förrän år 2003, när personer födda år 1938 fyller 65 år.

För dem som är födda år 1937 eller tidigare utgörs grundskyddet inom ålderspensionen i dag av folkpension och pensionstillskott (PTS). Vidare förekommer vid inkomsttaxeringen ett särskilt grundavdrag för pensionärer (SGA), vilket innebär att inkomstskatten reduceras eller bortfaller, om pensionsinkomsterna ligger inom ett visst intervall.

Riksdagen har (bet. 1993/94:SfU24, rskr. 1993/94:439) godtagit de riktlinjer för en övergångsvis gällande garantipension som regeringen redovisade i princippropositionen (prop. 1993/94:250) till det reformerade ålderspensionssystemet. För den äldre generation, som inte omfattas av det reformerade ålderspensionssystemet, skall således enligt riktlinjerna dagens grundskydd i form av folkpension och PTS ersättas med en övergångsvis gällande garantipension. Vidare skall enligt riktlinjerna de särskilda skattereglerna för pensionärer avskaffas. Utgående ålderspension skall följaktligen omräknas till en beskattad garantipension. Därvid förutsätts att i princip inga pensionärer skall få ett lägre nettoutfall än med nuvarande regler.

Folkpensionen beräknas i dag antingen i förhållande till antalet bosättningsår i Sverige (s.k. 40-delsberäknad folkpension) eller efter antal år för vilka den pensionsberättigade tillgodoräknats ATP-poäng (s.k. 30-delsberäknad folkpension). Enligt vad som tidigare beslutats skall den ATP-baserade folkpensionen slopas från och med år 2001 och en ny tilläggspension införs som motsvarar den tidigare tilläggspensionen jämte ett tillägg motsvarande den tidigare 30-delsberäknade folkpensionen (prop. 1997/98:151). Regeringen föreslår dock i prop. om anpassningar i ålderspensionssystemet inför år 2001 m.m. (prop. 1999/2000:138) att ikraftträdandet av dessa bestämmelser såvitt avser personer födda år 1937 eller tidigare ändras till den 1 januari 2003.

Den del av tilläggspensionen som i framtiden kommer att utgöra kompensation för den ATP-baserade folkpensionen kallar vi i detta sammanhang för *folkpensionstillägg*. Detta tillägg är således 30-delsberäknat. Omvandlingen av en del av dagens folkpension till inkomstgrundad ålderspension kommer fr.o.m. år 2003 även att gälla för personer födda år 1937 eller tidigare.

Avsikten nu är att utforma ett fullt ut beskattningsbart grundskydd för personer födda år 1937 eller tidigare. I de ovan angivna riktlinjerna har detta nya grundskydd benämnts övergångsvis garantipension. Regeringen anser emellertid att benämningen är missvisande, eftersom det nya grundskydd som nu föreslås kommer att utges under mycket lång tid

framöver. Benämningen *garantipension* skall därför gälla även för grundskyddet för personer födda år 1937 eller tidigare. I lagtexten görs därför ingen begreppsskillnad mellan den garantipension som utges till personer födda år 1937 eller tidigare och den som utges till personer som är födda senare. Vi använder dock i den löpande texten *övergångsvis garantipension* som kortnamn för den garantipension som skall utges till personer som är födda år 1937 eller tidigare.

5.2 Övergångsvis garantipension

Regeringens förslag: Dagens grundskydd i form av bosättningsbaserad folkpension och pensionstillskott samt särskilt grundavdrag (SGA) vid inkomsttaxeringen ersätts för personer som är födda år 1937 eller tidigare av en övergångsvis garantipension. De pensionsförmåner inom grundskyddet som den pensionsberättigade får vid omläggningen, eller som han eller hon med stöd av dagens regler skulle ha fått vid tiden för ansökan om ålderspension, skall fortfarande beräknas på det sätt som sker i dag men betalas ut i form av övergångsvis garantipension.

Den övergångsvisa garantipensionen beräknas enligt följande principer. För den pensionsberättigade fastställs ett beräkningsunderlag. I underlaget ingår sådana pensionsförmåner som enligt nuvarande bestämmelser påverkar storleken av SGA vid inkomsttaxeringen. Underlaget räknas därefter upp på visst sätt, varigenom den pensionsberättigade kompenseras för bortfallet av SGA vid inkomsttaxeringen. Den övergångsvisa garantipensionen är det belopp som kvarstår när de inkomstrelaterade pensionsinkomsterna och annan utländsk pension som ingått i underlaget dragits från det uppräknade beloppet.

Uppräkning görs dock inte om beräkningsunderlagets storlek understiger lägsta belopp för rätt till SGA. Inte heller görs uppräkning om underlaget uppgår till så stort belopp att SGA inte skulle ha beräknats till högre belopp än det vanliga grundavdraget.

Utredningens förslag: Stämmer i huvudsak överens med regeringens förslag. Emellertid föreslår utredningen att vissa pensionsberättigade i stället för övergångsvis garantipension skall få ett bosättningstillägg som kompensation för bosättningsbaserad folkpension eller pensionstillskott. Detta skulle gälla de pensionsberättigade vars pensionsinkomster uppgår till så stort belopp att de enligt nuvarande bestämmelser inte har rätt till SGA vid inkomsttaxeringen med större belopp än som motsvarar det vanliga grundavdraget.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget men framhåller att de föreslagna reglerna är komplicerade. Sådana synpunkter lämnas av bl.a. *Svea Hovrätt*, som anser att detta är särskilt framträdande eftersom bestämmelser som avses upphöra ändå skall ha fortsatt tillämplighet under avsevärd tid. Flera remissinstanser påtalar att benämningen bosättningstillägg lätt kan förväxlas med bostadstillägg. *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Kammarrätten i Jönköping*, *Länsrätten i*

Stockholms län, Domstolsverket, Svenska KommunPensionärernas Förbund, Pensionärernas Riksförbund (PRO), Sveriges Försäkringsförbund, Riksrevisionsverket, Svenska Arbetsgivare Föreningen (SAF) och Kommunsektorns Pension AB (KPA) har inga invändningar mot förslaget. *Riksförbundet PensionärsGemenskap, Dalarnas läns allmänna försäkringskassa och Jönköpings läns allmänna försäkringskassa* anser att för personer födda år 1937 eller tidigare skall dagens regler med folkpension, pensionstillskott och SGA behållas. *Riksförbundet PensionärsGemenskap* anser att förslaget att ersätta SGA med en beskattad pensionsförmån medför endast ökad byråkrati.

Riksförsäkringsverket (RFV) tillstyrker i princip utredningens förslag, men anser det orimligt att upphävda bestämmelser skall tillämpas lång tid framöver. Verket konstaterar att den föreslagna metoden är den som bäst säkrar pensionsnivån vid omräkningstillfället. Emellertid anser verket att bestämmelserna om fastställande av beräkningsunderlaget skall gälla endast under en övergångsperiod på fem år. Det bör enligt verket övervägas om beräkningsunderlaget därefter kan "frysas", dvs. omvandlas till belopp eller beräkningsfaktorer. Ett genomförande av förslaget förutsätter enligt verket ett moderniserat IT-stöd samt utökad samarbete mellan berörda myndigheter och tjänstepensionsutbetalare. *Riksskatteverket (RSV)* anser det vara tillfredsställande att SGA avskaffas. Ett nära samarbete torde bli nödvändigt då de föreslagna omräkningsreglerna anknyter till hur SGA för närvarande beräknas.

Försäkringskasseförbundet instämmer i att ingen skall drabbas negativt av det reformerade pensionssystemet men avstyrker trots det förslaget. Förbundet föreslår att nuvarande regler i AFL och skattelagstiftningen skall fortsätta att gälla för aktuell personkategori, eftersom de föreslagna reglerna är alltför komplicerade. Ett genomförande av förslaget kommer att kräva omfattande informationsinsatser med stora utbildningsinsatser för försäkringskassornas personal. Vidare krävs enligt förbundet en massiv satsning på utveckling av IT-system så att omräkningar och inhämtande av uppgifter kan ske maskinellt. Liknande synpunkter framförs av ett flertal allmänna försäkringskassor. Dessa har påpekat att förslaget ökar arbetsbelastningen för de allmänna försäkringskassorna och att det i många fall är orimligt att samtliga pensionärer, cirka 1,6 miljoner, skall lämna uppgifter om bl.a. tjänstepension och utländsk pension. För att regelverket skall fungera måste uppgifter som är erforderliga för att beräkna garantipensionen komma från den som betalar ut förmånen och då via ADB.

Västra Götalands allmänna försäkringskassa tillstyrker att SGA slopas men anser att det borde ske på ett enklare sätt och att avvecklingen borde ske under en kortare tid, förslagsvis tre till fem år. Vidare påpekar kassan att förslaget innebär stora förändringar för äldre människor som i många fall har svårt att ta till sig förändringar. *Västmanlands läns allmänna försäkringskassa* är negativ till att gamla regler skall tillämpas under årtionden framöver, samtidigt som det tillkommer nya regler om garantipension och bosättningsstillägg. *Stockholms läns allmänna försäkringskassa* anser att det är onödigt att dela upp folkpensionen i en bosättningsbaserad folkpension och ett bosättningsstillägg. Eftersom totalbeloppet inte förändras borde det enligt kassan räcka med att dagens folk- och tilläggs-

pension, tillsammans med övriga komponenter, ingår i beräkningsunderlaget. *Skåne läns allmänna försäkringskassa* anför att en nackdel med förslaget är att man inte ersätter nuvarande folkpension, pensionstillskott och SGA med endast en typ av förmån utan skapar två nya förmånstyper. En annan och värre nackdel är att det blir ett mycket uppsplittrat och svåröverskådligt regelverk för den övergångsvisa garantipensionen och bosättningsstillägget. Kassen anser också att man bör försöka finna en särskild benämning för den övergångsvisa garantipension.

Statskontoret pekar på att regelverket är svåröverskådligt och ställer sig frågande till om det inte hade varit möjligt att med ungefär samma nettoutfall skapa tydligare och mer överskådliga regler. *Sveriges Pensionärsförbund* delar utredningens uppfattning att den nya garantipensionen inte bör kallas övergångsvis garantipension utan endast garantipension. Vidare anför förbundet att genom slopandet av SGA kommer pensionärerna att få samma grundavdrag som andra inkomsttagare och att det därför inte finns anledning att vid beräkningen av rätt till garantipension ta hänsyn till andra inkomster än inkomstgrundad ålderspension.

Skälen för regeringens förslag: Det pågår för närvarande en omfattande reformering av de olika pensionsförmånerna inom socialförsäkringen. Ålderspensionssystemet har reformerats för personer födda år 1938 eller senare. Denna åldersgrupp kommer i framtiden att vara berättigad till de fullt ut beskattade pensionsförmånerna inkomstgrundad ålderspension respektive garantipension. Vidare föreslår regeringen i propositionen 1999/2000:91 en reformering av efterlevandepensionerna, som i olika hänseenden anpassas till det reformerade ålderspensionssystemet. Inom Socialdepartementet bereds dessutom för närvarande förslag om reformering av de förmåner som i dag hänförs till förtidspensioneringen.

Enligt riktlinjer som riksdagen har godtagit skall grundskyddet i form av folkpension och PTS för den nu aktuella åldersgruppen ersättas med en övergångsvis gällande garantipension. Vidare skall enligt riktlinjerna de utgående pensionerna omräknas till beskattade förmåner.

Det är regeringens uppfattning att alla ålderspensionärer, även de som är födda år 1937 eller tidigare, skall omfattas av ett system med bruttopensioner, dvs. beskattade ålderspensioner. Härigenom kommer de olika ålderskategorierna att få ålderspension på samma nivå. En sådan ordning underlättar bedömningen av rätten till olika inkomstprövade förmåner, t.ex. bostadstillägg till pensionärer. I annat fall behövs olika beräkningsregler för olika generationer när det gäller rätten till inkomstberoende förmåner. Särskilda beskattningsregler för pensionärer bör i princip inte heller finnas utan dessa skall beskattas på samma sätt som övriga inkomsttagare. Pensioner skall beskattas enligt samma ordning som förvärvsinkomster. Detta innebär att SGA vid inkomsttaxeringen skall avskaffas för ålderspensionärerna.

Härtill kommer att den aktuella åldersgruppen i framtiden skall erhålla tilläggspension i form av inkomstgrundad ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP). I denna tilläggspension kommer att ingå ett belopp som motsvarar ATP-baserad folkpension, det s.k. folkpensionstillägget. De nuvarande pensionsbestämmelserna kan därför inte behållas oförändrade.

Sammanfattningsvis kan det enligt regeringens uppfattning inte komma i fråga att behålla det nuvarande ålderspensionssystemet för dem som är födda år 1937 eller tidigare, eftersom det bygger på att det finns avvikande beskattningsregler för de pensionsberättigade. Ett nytt system med ett grundskydd som utgörs av en beskattad pensionsförmån bör i stället införas för den aktuella åldersgruppen. Denna förmån skall i princip utgöra ett grundskydd som utges vid sidan om de intjänade pensionsförmånerna och bör som anförts inledningsvis i lagtexten benämnas garantipension, medan vi i löptexten använder uttrycket övergångsvis garantipension.

En central utgångspunkt vid utformningen av den övergångsvisa garantipensionen har varit att i princip ingen pensionär skall få ett sämre nettoutfall ekonomiskt sett än före omläggningen från folkpension till övergångsvis garantipension. Särskilda ansträngningar har därför gjorts för att konstruera ett nytt grundskydd som inte medför försämringar av den pensionsberättigades nettopension.

Vid konstruktionen av den övergångsvisa garantipensionen har också hänsyn tagits till garantipensionen för personer födda år 1938 eller senare, för att de två grundskyddssystemen inte skall ge väsentligt skilda förmånsnivåer. Den övergångsvisa garantipensionen skall emellertid delvis fylla andra funktioner än garantipensionen för dem som är födda år 1938 eller senare. Garantipensionen är en del i det reformerade livsinkomstbaserade ålderspensionssystemet och därmed en helt ny förmån utan krav på likhet med äldre förmåner. Den övergångsvisa garantipensionen skall å andra sidan ersätta grundskyddet inom nuvarande system med i princip så små förändringar som möjligt av den enskildes ekonomiska förhållanden. Vidare skall den övergångsvisa garantipensionen utformas så att ingen får sänkt pension med anledning av att den ATP-baserade folkpension överförs till tilläggspensionen. Även detta krav kommer att tillgodoses.

Samtliga i den aktuella åldersgruppen kommer att ha fyllt 65 år när det nya systemet med övergångsvis garantipension skall börja tillämpas. De flesta personer som kan få rätt till övergångsvis garantipension kommer att uppbära ålderspension redan före omläggningen till det reformerade pensionssystemet. Endast i undantagsfall, såsom vid uppskjutet uttag, vid återflyttning till Sverige eller vid senare kvalificering genom bosättning, kan personer som inte redan uppbär ålderspension komma att få övergångsvis garantipension. I vissa fall utgår inte fullt grundskydd p.g.a. att full bosättningsstid i Sverige inte kan tillgodoräknas eller att förtida eller partiella uttag har gjorts. I andra fall har grundskyddet förhöjt belopp p.g.a. att pensionsuttaget har skjutits upp. Slutligen varierar storleken på den inkomstrelaterade ålderspension som den pensionsberättigade uppbär, vilket i sin tur påverkar storleken av såväl PTS som SGA. Med inkomstrelaterad ålderspension avses sådan pension som den pensionsberättigade tjänat in på grund av eget arbete eller pension på grund av annans arbete (efterlevandepension). Om man inte gör individuella beräkningar av den övergångsvisa garantipensionen, utan beräknar på samma sätt som garantipensionen skulle många pensionärer förlora på omläggningen, vilket inte kan godtas.

Att det är förenat med vissa svårigheter att finna en enkel modell för beräkning av övergångsvis garantipension hänger samman med att de olika delarna av dagens grundskydd verkar i motsatta riktningar. T.ex. minskar SGA när pensionen till följd av uppskjutet uttag höjs. Vid förtida uttag minskar pensionen. Samtidigt kan SGA bli både högre och lägre. Vidare påverkas SGA på ett särskilt sätt när den pensionsberättigade, förutom pension, uppbär yrkesskadelivränta. Dessutom vållar konstruktionen av det vanliga grundavdraget vid inkomsttaxeringen problem vid sökandet av en lämplig modell för konstruktion av den övergångsvisa garantipensionen.

Strävan att inte förorsaka försämrade ekonomiska förhållanden för de pensionsberättigade medför naturligtvis att hänsyn måste tas till de pensionsförmåner den enskilde har rätt till med dagens bestämmelser. Det är inte möjligt att helt frigöra sig från de materiella innehållet i hittillsvarande pensionsbestämmelser, om man skall garantera de pensionsberättigade bibehållen ersättningsnivå. Med hänsyn till att pensionsförmånerna i framtiden skall beskattas måste de pensionsberättigade dessutom kompenseras för bortfallet av SGA vid inkomsttaxeringen. En tekniskt enkel lösning vore naturligtvis att fastställa en så hög generell basnivå för den övergångsvisa garantipensionen att den alltid motsvarar full folkpension och helt pensionstillskott samt SGA med högsta belopp. Med en sådan generell höjning skulle åtskilliga pensionsberättigade bli överkompenserade. Ålderspensionärer med höga pensionsinkomster (som överstiger drygt tre prisbasbelopp) är nämligen inte berättigade till SGA med högre belopp än vad som motsvarar det vanliga grundavdraget. PTS avräknas mot tilläggspension, varför åtskilliga i dag inte är berättigade till PTS. Vidare kommer flertalet att bli kompenserade för bortfallet av folkpensionen genom det s.k. folkpensionstillägget inom tilläggspensionen. En sådan lösning skulle också medföra orimliga kostnadsökningar för det allmänna. Dessutom skulle en sådan lösning medföra en oacceptabel skillnad i ekonomiskt utfall jämfört med garantipension för personer födda år 1938 eller senare.

En mer rimlig ordning är att på individuell nivå täcka de förmåner som i dag hänförs till grundskyddet inom ålderspensioneringen. Detta innebär att den övergångsvisa garantipensionen skall täcka den folkpension och det pensionstillskott som den pensionsberättigade har rätt till. För att det ekonomiska utfallet inte skall försämrats för den pensionsberättigade måste emellertid den övergångsvisa garantipensionen kompensera för bortfallet av SGA vid inkomsttaxeringen. Detta avdrag är inte något fast belopp utan beräknas efter de samlade pensionsinkomsterna, med undantag för pensionsbelopp från privat pensionsförsäkring och pensionssparande. Avdraget är emellertid inte direkt proportionellt mot de inkomster som ingår i underlaget för detsamma. En utförligare redovisning av SGA finns i avsnitt 4.1.2. Det förhållandet att den pensionsberättigade skall kompenseras för bortfallet av SGA vid inkomsttaxeringen kan sägas innebära att SGA transformeras till en pensionsförmån, vars storlek är beroende av de övriga pensionsinkomster som i dag påverkar storleken av SGA.

En tanke bakom denna modell är att undvika att ändra beräkningsreglerna för de nuvarande pensionsförmånerna och att endast i undantagsfall ändra effekten av dagens skatteregler för pensionärer. Härigenom kompliceras inte den för många redan komplicerade omläggningen ytterligare.

Konstruktionen av den övergångsvisa garantipensionen innebär i princip att den pension, som den pensionsberättigade skulle ha fått vid omläggningen eller vid tiden för ansökan om ålderspension fortfarande skall utges, och att den pensionsberättigade därutöver skall få en kompensation för det slopade SGA. Någon ändring av själva beräkningssättet för nuvarande pensionsförmåner förelås ej. Konstruktionen innebär således att den pensionsberättigade skall få en pensionshöjning som motsvarar värdet av det SGA som han eller hon hade fått på grundval av sina pensionsinkomster. Kompensationen för SGA tillsammans med ersättningen för folkpension och PTS utbetalas som övergångsvis garantipension.

För att räkna om värdet av SGA till en pensionsförmån behövs ett beräkningsunderlag som består av pensionsinkomster som i dag påverkar storleken av SGA vid inkomsttaxeringen. Dessa är folkpension, pensionstillskott, egen ATP och änke-ATP, viss utländsk pension, svensk och utländsk tjänstepension. Hur beräkningsunderlaget skall bestämmas och vad som skall ingå i detta berörs närmare nedan i avsnitt 7.2. Beräkningsunderlaget skall användas för att översätta SGA till en pensionsförmån. SGA ökar för pensionsinkomster upp till ett belopp motsvarande 1,529 prisbasbelopp för en ensamstående respektive 1,354 prisbasbelopp för den som är gift. I högre inkomstlagen minskar SGA.

Den tjänstepension som en pensionsberättigad uppbär påverkar i dag storleken av SGA vid inkomsttaxeringen. Beroende på de samlade pensionsinkomsternas storlek blir SGA högre eller lägre. För att ingen pensionsberättigad skall få en sänkt nettopension efter omläggningen måste därför tjänstepensionen ingå i beräkningsunderlaget för den övergångsvisa garantipensionen. Det är logiskt att tjänstepension skall minska den övergångsvisa garantipensionen på motsvarande sätt som den i dag minskar SGA. Övergångsvis garantipension är som redan anförts delvis en översättning av SGA-reglerna. Tjänstepensionen kommer emellertid att påverka endast den del av den övergångsvisa garantipensionen som avser att kompensera för bortfallet av SGA. Den kan därvid ha en höjande eller sänkande inverkan beroende på storleken av de övriga pensionsinkomsterna som i dag påverkar SGA. Däremot kommer tjänstepensionen inte att påverka den övergångsvisa garantipensionen till den del denna utgör ersättning för bosättningsbaserad folkpension och PTS.

Det är således endast sättet att beräkna pensionen som skiljer sig åt mellan vårt förslag till övergångsvis garantipension och garantipensionen till personer som är födda år 1938 eller senare. Oavsett om den pensionsberättigade är född före eller efter år 1937 kommer därmed ålderspensionen till samtliga personer att bestå av en inkomstgrundad ålderspension och ett grundskydd, garantipension. För samtliga åldersgrupper kommer också den i dag ATP-baserade folkpensionen att utgöra tilläggspension, och den kommer i princip att beräknas lika för samtliga pensionsberättigade. Vidare utgör båda garantipensionssystemen ett fullt ut beskattningsbart grundskydd. Genom våra förslag kan således folkpensionen, pensionstillskottet och SGA till ålderspensionärer avskaffas.

Det är ofrånkomligt att en övergång till pensionsförmåner, som ersätter bl.a. SGA vid inkomsttaxeringen, medför en viss ökad administration när förmånerna skall fastställas. Som anförts i det föregående skulle en enklare lösning dels ge oacceptabla skillnader mellan olika ålderskategorier, dels

förorsaka väsentligt ökade kostnader för det allmänna. För att inom den övergångsvisa garantipensionen kunna beräkna kompensationen för bortfall av SGA vid inkomsttaxeringen måste hänsyn tas till den pensionsberättigades hittillsvarande pensionsinkomster. Den pensionsberättigade skall därför vara skyldig att lämna uppgifter om bl.a. utländska pensioner och tjänstepensioner. Enligt regeringens uppfattning bör, såsom redovisas i avsnitt 12.3, uppgifter om tjänstepension lämnas av den som betalar ut sådan pension. Denna fråga bör dock beredas ytterligare.

En annan fråga är vilka administrativa resurser som krävs för att beräkna eller fastställa pensionsförmånerna. Själva omläggningen till det nya systemet med övergångsvis garantipension kommer ofrånkomligen att medföra en viss ökning av administrationen. Emellertid är det naturligtvis i stor utsträckning möjligt att utföra erforderliga omräkningar i samband med omläggning genom automatiserad behandling. Efter att omläggningen väl har skett blir det i praktiken sedan närmast en fråga om att uppdatera beräkningsunderlaget. I vissa fall kan det finnas anledning till en särskild prövning av om en person över huvud omfattas av bestämmelserna om övergångsvis garantipension. Sådan prövning av om en person uppfyller kvalifikationsvillkoren för att omfattas av trygghetssystemet förekommer redan idag med avseende på bl.a. folkpension. Någon generellt ökad komplexitet vad gäller rätten till övergångsvis garantipension uppkommer enligt vår mening inte jämfört med hittillsvarande pensionsbestämmelser.

Riksförsäkringsverket har föreslagit att beräkningsunderlaget för övergångsvis garantipension skall "frysas" efter att omläggning har skett till den nya pensionsformen. Regeringen anser att det förslag som RFV lämnat är av intresse. Det skulle kunna förenkla regelverket för övergångsvis garantipension.

De poster som skall ingå i beräkningsunderlaget kan emellertid vid skilda tillfällen efter omläggningen komma ändras på olika sätt. Som exempel kan nämnas att tjänstepension i åtskilliga fall är tidsbegränsad. Vidare kan utländska pensioner tillkomma efter år 2003 p.g.a. högre pensionsålder utomlands. Tilläggs pension är följsamhetsindexerad och kan därför ändras på ett från prisbasbeloppet avvikande sätt. Civilståndsändringar påverkar bl.a. beräkning av folkpension. Vidare kan det efter omläggning, tillkomma personer som inte har uppburit ålderspension trots att de är födda år 1937 eller tidigare. Det kan vara fråga om personer med uppskjutet uttag av pension. Vidare kan det röra sig om personer som efter utlandsboende återflyttat till Sverige eller personer som först efter viss ytterligare bosättnings tid i Sverige har kvalificerat sig för övergångsvis garantipension (se vidare avsnitt 6).

Mot bakgrund av att de bakomliggande posterna på detta sätt i vart fall under en övergångstid kan undergå väsentliga förändringar, är det enligt regeringens uppfattning inte möjligt att redan i samband med omläggning bestämma beräkningsunderlaget till fasta beräkningsfaktorer. Effekterna av omläggningen till övergångsvis garantipension bör följas upp. Innan man kan ta ställning till vilka effekter en ordning med ett fast bestämt beräkningsunderlag kommer att ge, bör systemet med övergångsvis garantipension ha tillämpats några år. Det dynamiska inslaget i beräkningsunderlaget kommer att minska efter några år. Regeringen ser dock inget hinder mot att man någon tid efter det att bestämmelserna om över-

gångsvis garantipension trätt i kraft ånyo överväger en ytterligare för-
enkling av regelsystemet för den övergångsvisa garantipensionen.

En utgångspunkt vid konstruktionen av den övergångsvisa garantipen-
sionen har varit att i princip inte ändra rätten till och beräkningen av de
pensionsförmåner som den pensionsberättigade vid omläggningen uppbär
eller skulle ha uppburit med stöd av dagens regler. Inom äldre generationen
finns personer som vid omläggningen redan uppbär folkpension
som 40-dels beräknats, dvs. som har beräknats i förhållande till bosätt-
ningstid. Enligt utredningens förslag skulle övergångsvis garantipension
utges endast till dem vars samlade pensionsinkomster uppgår till ett visst
högsta belopp. Med en sådan lösning skulle, som utredningen konstaterat,
personer som har en hög inkomstrelaterad pensionsinkomst inte ersättas
för den bosättningsbaserade folkpensionen och i förekommande fall inte
heller för pensionstillskottet. Enligt utredningens förslag skulle dessa få
ett bosättningsstillägg som kompensation för nuvarande bosättnings-
baserad folkpension och för PTS. Detta tillägg skulle kunna utges i två
situationer. Den ena är när den pensionsberättigade skulle få en bättre
folkpension enligt AFL än i förhållande till antalet tillgodoräknade år
med pensionspoäng. Den andra är när den pensionsberättigade, trots att
han eller hon har höga pensionsinkomster, med stöd av dagens regler
skulle haft rätt till pensionstillskott.

Remisskritik har framförts mot att begreppet bosättningsstillägg an-
vänds. Kritik förekommer även mot att nuvarande folkpension, pen-
sionstillskott och SGA ersätts av två nya förmånstyper. Regeringen delar
denna kritik. En möjlig väg är att låta även dessa personer få övergångs-
vis garantipension som en kompensation för 40-delsberäknad folkpension
och pensionstillskott. I sådant fall sker inte någon uppräknings för SGA.
Härigenom skulle bosättningsbaserad folkpension och PTS inte ersättas
av två olika förmåner. Med en sådan ordning minskas risken för
förväxling av förmåner. Det blir också lättare att informera de pensions-
berättigade, om endast en typ av pensionsförmån ersätter bosättnings-
baserad folkpension och PTS.

Det är endast pensionärer som är bosatta i Sverige som är berättigade
till SGA vid inkomsttaxering. Utomlands bosatta personer som uppbär
svensk pension enligt AFL eller avtalspension beskattas nämligen enligt
lagen (1999:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta (SINK).
Beskattning enligt den lagen sker genom uttag av definitiv källskatt och
någon inkomsttaxering åsätts inte. SGA medges inte vid beskattning
enligt SINK. Vid beskattning av ålderspension enligt 5 § SINK beaktas
pension enligt AFL endast till den del den överstiger uppburen
folkpension och PTS. Trots detta föreslår vi att vår modell med en om-
vandling av SGA till en pensionsförmån skall tillämpas för alla pensions-
berättigade som är födda år 1937 eller tidigare. Övergångsvis garanti-
pension skall således kunna utges även till pensionärer som är bosatta
utomlands och som är skattskyldiga enligt SINK. I sammanhanget kan
dock nämnas att den övergångsvisa garantipension är bosättningsbaserad,
varför den kommer att utges vid utlandsbosättning endast i den mån så
följer av EG-rättsliga regler eller socialförsäkringskonventioner. Garanti-
pension och inkomstgrundad ålderspension kan inte beskattas enligt
SINK i dess nuvarande lydelse. Om dessa pensioner i sin helhet görs

skattepliktiga enligt SINK, kommer de pensionsberättigade som har liten eller ringa SGA-kompensation i form av övergångsvis garantipension att få ett sämre ekonomiskt utfall än i dag efter beskattning enligt SINK. Regeringen föreslår inte nu några förändringar i SINK utan avser att senare återkomma i den frågan.

5.3 Lagreglering

Regeringens förslag: Bestämmelserna om övergångsvis garantipension skall tas in i lagen (1998:702) om garantipension.

Utredningens förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket, Pensionärernas Riksorganisation (PRO), Uppsala läns allmänna försäkringskassa, Västra Götalands läns allmänna försäkringskassa och Gävleborgs läns allmänna försäkringskassa* tillstyrker förslaget. *Gävleborgs läns allmänna försäkringskassa* anför att förändringarna kan upplevas som krångliga genom att det blir olika beräkningar och beloppsgränser för övergångsvis garantipension jämfört med garantipension, men anser att fördelarna med att allt kallas för garantipension ändå överväger. *Kammarrätten i Jönköping* frågar sig om inte de olika socialförsäkringslagarna bör sammanföras i en socialförsäkringsbalk.

Skälen för regeringens förslag: Garantipension och övergångsvis garantipension syftar båda till att ersätta dagens grundskydd i form av bosättningsbaserad folkpension och pensionstillskott med ett beskattningsbart grundskydd. För båda systemen gäller också att garantipension inte kommer att utbetalas till alla pensionärer utan endast till dem som är i behov av en utfyllnad i förhållande till den inkomstgrundade ålderspensionen. Vidare skall såväl garantipensionen som den övergångsvisa garantipensionen finansieras av statsmedel.

Regeringen föreslår därför att bestämmelserna om övergångsvis garantipension skall finnas i lagen om garantipension, och att de regler som i övrigt gäller för garantipension, t.ex. uttagsregler och processuella regler, också skall gälla för övergångsvis garantipension.

För personer födda år 1938 eller senare har vissa av bestämmelserna om folkpension i form av ålderspension fr.o.m. ingången av år 1999 tagits bort eller ändrats. Genom övergångsbestämmelser kvarstår emellertid bestämmelserna i dess äldre lydelse för personer födda år 1937 eller tidigare. När vi talar om bestämmelserna om folkpension enligt AFL avses bestämmelserna i denna äldre lydelse jämte övriga övergångsbestämmelser.

Genom vårt förslag till övergångsvis garantipension kan bestämmelserna i AFL om folkpension i form av ålderspension tas bort. Även vissa andra bestämmelser i AFL om ålderspension bör tas bort eller ändras.

I dag finns en samordningsbestämmelse mellan yrkesskadelivränta och ålderspension i 17 kap. 2 § AFL. Denna bestämmelse gäller även för samordning med förtids- och efterlevandepension. Vad gäller samordning

mellan ålderspension och yrkesskadelivränta föreslår vi vissa förändringar, se avsnitt 8.

Prop. 1999/2000:127

Frågan om de olika lagarna om socialförsäkringförmåner bör sammanföras i en socialförsäkringsbalk får övervägas i ett senare sammanhang.

5.4 Ikraftträdande

Regeringens förslag: De nya bestämmelserna om övergångsvis garantipension skall träda i kraft den 1 januari 2003.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att genomförandet av den övergångsvisa garantipensionen skall ske den 1 januari 2001.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket (RFV)* avvisar förslaget om ikraftträdande januari 2001. RFV anser att den tid som återstår till det föreslagna genomförandet år 2001 är alltför kort för det implementeringsarbete i form av systemutveckling, normerings-, informations- och utbildningsinsatser som skall genomföras. Verket föreslår att genomförandet i stället skall ske år 2003, dvs. samma år som garantipension för dem som är födda år 1938 kommer att betalas ut. RFV framför även att de föreslagna reglerna är mycket komplicerade och att verkets IT-stöd därför måste nyutvecklas. Tidsåtgången för detta beräknas till 18 månader. RFV framhåller vidare att det skulle ha varit administrativt fördelaktigt om all övergångsvis garantipension för efterlevande- förtids- och ålderspension hade ändrats vid samma tidpunkt. Bland svårigheterna vill RFV nämna framtagande av information och beslut till de berörda, eftersom de föreslagna reglernas komplexitet ställer stora pedagogiska krav på utformningen av informationen.

Ett flertal av de allmänna försäkringskassorna anför att ikraftträdandet av bl.a. administrativa skäl bör senareläggas till år 2003. *Värmlands läns allmänna försäkringskassa* och *Uppsala läns allmänna försäkringskassa* tillstyrker dock förslaget. *Statens Pensionsverk (SPV)* instämmer i utredningens farhågor att skilda tidpunkter, dvs. år 2001 och år 2003, för omläggningen av nuvarande grundskydd till den reformerade ålderspensionen respektive övergångsvis garantipension och bosättningstillägg komplicerar genomförandet och förståelsen för det nya pensionssystemet. *Pensionärernas Riksorganisation (PRO)* och *Svenska Kommunal-Pensionärernas förbund* tillstyrker ikraftträdandetidpunkten.

Skälen för regeringens förslag: Den av riksdagen antagna lagen (1998:702) om garantipension träder i kraft år 2001, men utbetalning av garantipension till personer födda år 1938 eller senare kommer inte att ske förrän år 2003 på grund av lagens bestämmelser om rätt till uttag.

Såsom remissinstanserna anfört behövs tid för att genomföra olika förberedelser inför omläggningen till den nya övergångsvisa garantipensionen. Detta gäller inte minst systemutveckling av erforderligt datorstöd. Vidare behöver de handläggande myndigheterna se över sina administrativa rutiner.

För att underlätta en smidig övergång föreslår regeringen att genomförandet av den övergångsvisa garantipensionen skall ske den 1 januari

2003. Detta förutsätter emellertid att införandet av tilläggs pension enligt LIP för personer födda år 1937 eller tidigare skjuts upp motsvarande tid. Som nämnts inledningsvis föreslår regeringen i propositionen 1999/2000:138 Anpassningar i ålderspensionssystemet inför år 2001, m.m. att ikraftträdandet av bestämmelserna om tilläggs pension i LIP såvitt avser personer födda år 1937 eller tidigare ändras till den 1 januari 2003.

6 Rätt till övergångsvis garantipension

Regeringens förslag: Bestämmelserna om övergångsvis garantipension omfattar den som är bosatt i Sverige. Övergångsvis garantipension skall utges till den som den 31 december 2002 har eller skulle haft rätt till folkpension i form av ålderspension.

Övergångsvis garantipension skall utges även till den som därefter skulle få rätt till folkpension med stöd av punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL), om han eller hon har tillgodoräknats bosättnings tid i Sverige för tid före den 1 januari 2003.

Utredningens förslag: Stämmer i stort överens med regeringens förslag. Enligt utredningens förslag skall det krävas tre års försäkringstid för rätt till övergångsvis garantipension. Utredningen föreslog ingen begränsning av övergångsbestämmelser rörande möjlighet att tillgodoräknas bosättnings tid efter 65 års ålder eller för kvinna som blir änka efter 65 års ålder att tillgodoräkna sig mannens bosättnings tid.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* tillstyrker förslaget. *Värmlands läns allmänna försäkringskassa* anser att de gamla reglerna för beräkning av försäkringstid skall behållas och även gälla för blivande ålderspensionärer (t.o.m. födda år 1937). *Skåne läns allmänna försäkringskassa* påpekar att kravet på tre års försäkringstid kan få allvarliga ekonomiska konsekvenser för den grupp som enligt dagens bestämmelser har rätt till SGA men har enbart utländsk pension. Det gäller främst de pensionstagare som uppburit svensk folkpension med stöd av den gamla nordiska konventionen men som fått sin pension omräknad enligt art. 27 i den nya nordiska konventionen och därvid befunnits sakna försäkringstid här i landet.

Skälen för regeringens förslag: Försäkringsbegreppet i hittillsvarande ålderspensionssystem regleras i 1 kap. 3 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Försäkrade för folkpension är dels svenska medborgare, oberoende av var de är bosatta, dels utländska medborgare som är bosatta i Sverige. Från och med den 1 januari 2001 regleras vem som omfattas av social trygghet genom social försäkring i socialförsäkringslagen (1999:799, SofL). Enligt 3 kap. 2 § socialförsäkringslagen omfattas den som är bosatt i Sverige, oavsett medborgarskap, av lagen (1998:702) om garantipension. Enligt övergångsbestämmelserna till SofL gäller emellertid fortfarande äldre bestämmelser om bosättningsbaserad folkpension i form av ålderspension för den som är född år 1937 eller tidiga-

re. Som en följd av införandet av SofL ändrades, genom lagen (1999:800) om ändring i AFL, bl.a. bestämmelserna om bosättningstid i 5 kap. AFL. Enligt övergångsbestämmelserna till dessa ändringar tillämpas äldre bestämmelser beträffande tillgodoräkandet av bosättningstid i Sverige enligt 5 kap. AFL vad gäller tid före ikraftträdandet, dvs. före den 1 januari 2001.

Regeringen har i avsnitt 5 föreslagit att lagen om garantipension skall omfatta även bestämmelserna om övergångsvis garantipension. Detta innebär att bestämmelserna i SofL skall gälla även för personer födda år 1937 eller tidigare. För att den som är född år 1937 eller tidigare skall omfattas av lagen om garantipension kommer enligt SofL att krävas att han eller hon är bosatt i Sverige. Detta skall gälla under den tid när den övergångsvisa garantipension skall uppbäras, dvs. för tiden från och med den 1 januari 2003.

Bestämmelserna om de ytterligare villkor, såsom viss bosättningstid i Sverige under kvalifikationstiden, som skall vara uppfyllda för att få övergångsvis garantipension kommer att finnas i lagen om garantipension, som i vissa delar kommer att hänvisa till äldre bestämmelser i AFL.

För rätt till folkpension krävs i dag minst tre års bosättningstid i Sverige eller minst tre år med tillgodoräknade pensionspoäng för tilläggs-pension. Vid fastställande av folkpension grundad på den pensionsberättigades förvärvsarbete likställs vissa andra år med år för vilka pensionspoäng har tillgodoräknats. Enligt huvudregeln kan såväl bosättningstid som pensionspoäng för tilläggs-pension tillgodoräknas t.o.m. det år som den pensionsberättigade fyller 64 år.

Samtliga personer som omfattas av den övergångsvisa garantipensionen har vid ikraftträdandet år 2003 redan fyllt 65 år. Därigenom har de redan tillgodoräknats all den bosättningstid eller tillgodoräknats de år med pensionspoäng, eller därmed likställda år, som de är berättigade till enligt bestämmelserna i AFL. De flesta kommer också att redan uppbära ålderspension vid omläggningen.

Dagens grundskydd skall ersättas av övergångsvis garantipension.

Regeringen föreslår därför att den som i december 2002 uppbär folkpension skall ha rätt till övergångsvis garantipension. En pensionsberättigad, som vid omläggningen ännu inte uppbär ålderspension, skall ha rätt till övergångsvis garantipension, om han eller hon den 31 december 2002 skulle haft rätt till folkpension i form av ålderspension.

Därutöver kan personer födda år 1937 eller tidigare, med tillämpning av punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL, efter tio års bosättning i Sverige kvalificera sig för rätt till folkpension även efter 65 års ålder. Den pensionsberättigades folkpension skall då anses grunda sig på 40 års bosättning i Sverige. En förutsättning är dock att den tid som den pensionsberättigade bott i annat land inte har grundat rätt till pension från bosättningslandet. Regeringen föreslår att denna bestämmelse i viss utsträckning skall tillämpas även för rätt till övergångsvis garantipension. Enligt vårt förslag skall bestämmelsens tillämpning begränsas till fall i vilka en person tillgodoräknats någon bosättningstid före år 2003.

Regeringen föreslår således en begränsning av den övergångsbestämmelse som infördes i samband med tillkomsten av reglerna om 40-delad

folkpension år 1993. Förslaget innebär att endast personer med viss anknytning till Sverige före år 2003 har möjlighet att därefter kvalificera sig för grundskydd efter 65 års ålder. För en person som kommer till Sverige för första gången år 2003 eller senare kommer därmed samma regler att gälla oberoende av födelseår. Det betyder således att personer födda år 1937 eller tidigare kommer att ha samma rätt till ekonomiskt skydd som personer födda efter år 1937 som kommer till Sverige efter 65 års ålder. Syftet med förslaget är att underlätta en senare övergång till en utformning av den övergångsvisa garantipensionen som inte knyter an till nu gällande regelsystem, vilket bl.a. RFV förordat i sitt remissvar.

Enligt övergångsbestämmelserna till lag (1992:1277) om ändring i AFL finns i dag möjlighet för en kvinna som blir änka efter 65 års ålder att kvalificera sig för rätt till folkpension. Bestämmelsen gäller en kvinna som skulle haft rätt till folkpension i form av änkepension, om hon inte hade fyllt 65 år vid dödsfallet. I sådant fall får hennes folkpension i form av ålderspension istället beräknas efter mannens bosättningstid, om det är förmånligare för henne. Om kvinnan helt saknar egen bosättningstid, eller inte har tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension, kan hon med nämnda bestämmelse ändå kvalificera sig för rätt till folkpension. Enligt regeringens uppfattning bör denna möjlighet inte finnas i framtiden. För rätt till övergångsvis garantipension bör krävas någon anknytning till Sverige. En kvinna, som den 31 december 2002 inte är berättigad till folkpension, bör därför inte, med stöd av nämnda övergångsbestämmelse, därefter kunna ges rätt till övergångsvis garantipension. Regeringens förslag, att denna bestämmelse inte skall tillämpas framöver, redovisas i avsnitt 7.2.3.

Regeringens förslag betyder att personkretsen berättigade till övergångsvis garantipension inte helt stämmer överens med kretsen berättigade till SGA enligt dagens regler. De pensionärer som idag uppbär svensk folkpension skall ha rätt till övergångsvis garantipension. I vårt förslag krävs däremot inte att folkpensionen har utgetts i någon viss minsta omfattning. Även pensionärer som har en mycket låg folkpension och därför inte har rätt till SGA kommer således att vara berättigade till övergångsvis garantipension.

Det motsatta förhållandet gäller, som också påpekats av Skåne läns allmänna försäkringskassa, för pensionärer med enbart utländsk pension som ger rätt till SGA.

Pension som betalas ut enligt utländsk lagstiftning om social trygghet, och som utges enligt grunder som är jämförbara med vad som gäller för folkpension, ger rätt till SGA om mottagaren är skattskyldig för pensionen i Sverige. Skattskyldighet för utländska pensioner föreligger i fråga om pensioner från endast ett fåtal länder. Främst handlar det om pensioner från Norge. Utvidgningen av SGA till att även omfatta vissa utländska pensioner infördes den 1 januari 1994.

Sedan denna ändring i reglerna om SGA infördes har i dubbelbeskattningsavtalet mellan de nordiska länderna tillkommit en bestämmelse som rör möjligheten för hemviststaten att beskatta en inkomst som utbetalas från staten inte tar upp till beskattning. Numera gäller att en person med sådan inkomst skall medges ett avdrag om 20 000 kronor per kalenderår, om personen i fråga hade varit berättigad till ett särskilt avdrag för ålder eller

invaliditet i utbetalarstaten. Bestämmelsen avser i praktiken norska pensioner och infördes med anledning av att Danmark slopat sitt system med skattelindring för pensioner och övergått till ett system med fullt ut beskattade pensioner. Övriga nordiska pensioner berörs i praktiken inte.

Enligt de av riksdagen godtagna riktlinjerna skall de särskilda skatte-reglerna för pensionärer avskaffas. Rätten till SGA har, som en följd av reformeringen av ålderspensionssystemet, avskaffats såvitt gäller ålderspension för dem som är födda år 1938 eller senare. Det ligger i sakens natur att SGA måste avskaffas även för dem som är berättigade till övergångsvis garantipension. Mot bakgrund av det anförda finns det enligt regeringens uppfattning inte tillräckliga skäl att behålla SGA för ålderspensionärer överhuvudtaget, oavsett om det rör sig om svenska eller utländska pensioner. Det kan inte heller komma i fråga att ge en person en exportabel svensk pension enbart på den grunden att han eller hon till följd av utländsk pension hittills haft viss skattelindring. Däremot kommer en person med enbart utländsk pension, som uppfyller kravet på viss minsta bosättningstid enligt AFL eller ovan nämnda övergångsbestämmelser till lag om ändring i AFL, att ha rätt till övergångsvis garantipension.

7 Övergångsvis garantipension

7.1 Inledning

Till ålderspensionärer födda före år 1938 skall utges tilläggspension enligt 6 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP). I regeringens proposition om anpassningar i ålderspensionssystemet inför år 2001 m.m. (prop. 1999/2000:138), som lämnas till riksdagen samtidigt med denna proposition, föreslås detta gälla fr.o.m. år 2003. Dagens grundskydd skall vid samma tidpunkt ersättas av övergångsvis garantipension.

Många ålderspensionärer har i dag rätt till ett högre folkpensionsbelopp än vad det s.k. folkpensionstillägget i tilläggspensionen kommer att motsvara. Vidare utges pensionstillskott (PTS) till dem med låg eller ingen ATP. Dessa förmåner föreslås ersättas av övergångsvis garantipension. Till grundskyddet räknas också det särskilda grundavdraget vid beskattning för pensionärer (SGA). SGA föreslås omvandlas till en pensionsförmån och utbetalas i form av övergångsvis garantipension.

Regeringens förslag till övergångsvis garantipension innebär således dels att den pensionsberättigade skall erhålla en pensionsförmån som motsvarar de förmåner som han eller hon med stöd av dagens regler har rätt till, dels att SGA görs om till en pensionsförmån.

För att räkna om SGA till en pensionsförmån skall användas ett beräkningsunderlag som motsvarar de inkomster som påverkar dagens SGA i höjande eller sänkande riktning. Dessa är folkpension, PTS, tilläggspension i form av ålderspension, änkepension, utländsk socialförsäkringspension och svensk och utländsk tjänstepension. Även barn tillägg påverkar dagens SGA, men det föreslås inte ingå i beräkningsunderlaget (se

även avsnitt 9). Vidare kan yrkesskadelivränta i vissa fall påverka SGA. Hur yrkesskadelivränta skall påverka den övergångsvisa garantipensionen m.m. behandlas i avsnitt 8. Genom att räkna upp detta beräkningsunderlag på visst sätt översätts SGA till en pensionsförmån. Det uppräknade beräkningsunderlaget motsvarar pensionärens totala bruttopension, som sedan skall beskattas enligt samma regler som skall gälla för ålderspensionärer födda år 1938 eller senare. Den övergångsvisa garantipensionen utgör skillnaden mellan det uppräknade beräkningsunderlaget och de övriga pensionsförmåner som utges enligt 2003 års regelsystem och som har ingått i beräkningsunderlaget.

Principen för den föreslagna modellen är alltså att de materiella reglerna för beräkning av de nuvarande pensionsförmånerna inte skall ändras och att man vid omräkningen av beräkningsunderlaget utgår från dagens skatteregler för pensionärer. Även de samordnings- eller minskningsregler som i dag finns för pensionsförmånerna skall alltjämt tillämpas. Samordning av pensionsförmåner skall göras innan de läggs in i beräkningsunderlaget. Beräkningen av den övergångsvisa garantipensionen kommer således att ske på grundval av de pensionsförmåner som skulle ha utbetalats enligt dagens regler. Undantag gäller dock om pensionen p.g.a. vistelse i kriminalvårdsanstalt skulle ha betalats ut med ett minskat belopp, se avsnitt 11.

Någon annan samordning än den som sker enligt dagens bestämmelser skall inte göras. Regeringens förslag till samordning med tjänstepension innebär inte att denna kommer att påverka den del av den övergångsvisa garantipensionen som utgör ersättning för folkpensionens grundförmåner i form av bosättningsbaserad folkpension och PTS. De ålderspensionärer som i dagens system har rätt till folkpensionens grundförmåner kommer även i fortsättningen ha rätt till motsvarande belopp i form av övergångsvis garantipension oavsett tjänstepensionens storlek.

Hur beräkningsunderlaget föreslås bestämmas beskrivs i avsnitt 7.2. I avsnitt 7.3 redovisas vårt förslag till hur beräkningsunderlaget skall räknas upp för att kompensera för det slopade SGA och hur den övergångsvisa garantipensionen skall bestämmas för pensionärer med hel ålderspension. Partiellt uttag av ålderspension behandlas i avsnitt 7.4.

7.2 Beräkningsunderlaget för övergångsvis garantipension

Regeringens förslag: Vid beräkning av övergångsvis garantipension skall ett särskilt beräkningsunderlag användas, som innehåller olika inkomster (faktiska eller fiktiva) som påverkar den pension som utges enligt nu gällande regler.

Utredningens förslag: Utredningens förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Många remissinstanser har påpekat att det är olyckligt att dagens bestämmelser om pension skall tillämpas vid beräkning av övergångsvis garantipension under många år framöver, trots att

de har upphävts. *Riksförsäkringsverket* (RFV) tillstyrker i stort utredningens förslag, men föreslår att dess utformning skall omprövas inom en femårsperiod från omräkningstillfället (se avsnitt 5.2). *Stockholms läns allmänna försäkringskassa* konstaterar att kassan måste ha tillgång till samtliga i Sverige beskattningsbara pensionsinkomster för att kunna fastställa beräkningsunderlaget. Vidare måste beräkningsunderlag fastställas för ca 40 000 utlandsbosatta ålderspensionärer. För Utlandskontorets del innebär detta en ökad arbetsbelastning. Ett flertal försäkringskassor bl.a. *Västra Götalands läns allmänna försäkringskassa* och *Gävleborgs läns allmänna försäkringskassa* påtalar att en del av de uppgifter som skall ingå i beräkningsunderlaget inte finns tillgängliga hos försäkringskassan utan måste inhämtas på annat sätt, vilket förutsätter att detta kan göras maskinellt så att en omfattande administration kan undvikas. Flera försäkringskassor anser att det är olyckligt att nya beräkningar måste göras vid varje förändring av beräkningsunderlaget utöver den årliga beräkningen. Detta leder enligt kassorna till en ökad arbetsbelastning och till att felaktiga belopp kan komma att betalas ut.

Skälen för regeringens förslag: Dagens grundskydd för ålderspensionärer födda år 1937 eller tidigare skall ersättas av övergångsvis garantipension. Den föreslagna konstruktionen av den övergångsvisa garantipensionen innebär i princip att även fortsättningsvis skall till den pensionsberättigade utges pensionsförmåner enligt dagens regelsystem samt en kompensation för det slojade SGA.

Regeringen föreslår att ett särskilt beräkningsunderlag skall ligga till grund för beräkningen av övergångsvis garantipension för varje pensionsberättigad. Beräkningsunderlaget skall (med undantag för barn-tillägg) motsvara de pensionsförmåner som enligt dagens bestämmelser påverkar storleken av den enskilde pensionärens SGA. En närmare beskrivning av vilka belopp som enligt vårt förslag skall ingå i beräkningsunderlaget lämnas i avsnitten 7.2.1–7.2.4.

Beräkningsunderlaget skall räknas upp på visst sätt för att kompensera för det slojade SGA (se avsnitt 7.3). Det uppräknade beräkningsunderlaget minskas med de förmåner som utges till individen enligt andra bestämmelser. Återstående belopp utgör övergångsvis garantipension.

Ett beräkningsunderlag tas fram för alla som vid omläggningen uppbär folkpension i form av ålderspension. För dem som vid omläggningen ännu inte uppbär ålderspension bestäms beräkningsunderlaget istället vid tidpunkten för ansökan om pension.

Storleken av de pensionsförmåner som ingår i beräkningsunderlaget är knutna till prisbasbeloppet eller inkomstindex och kommer därför, normalt sett, att ändras vid varje årskifte. Beräkningsunderlaget bör därför räknas om vid varje årsskifte. Ändringar av de förmånsbelopp som ingår i beräkningsunderlaget kan ske också av andra skäl än indexering. Vidare kan en förmån helt upphöra, t.ex. tidsbegränsad tjänstepension, eller ny förmån beviljas, t.ex. efterlevandeförmån. Beräkningsunderlaget kan därför behöva räknas om även vid andra tidpunkter under året.

Som RFV med flera remissinstanser påpekat baseras beräkningen av den övergångsvisa garantipensionen på en fortsatt tillämpning av upphävda bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). RFV anser att den principiella inriktningen bör vara att undvika hantering

av dubbla regelverk även inom pensionsområdet och inte bara på skatte- sidan. Regeringen delar RFV:s uppfattning. När regelsystemet har trätt i kraft och tillämpats någon tid kan det, enligt vår mening, vara lämpligt att, mot bakgrund av de erfarenheter som då gjorts, på nytt pröva utformningen av den övergångsvisa garantipensionen. (Se även avsnitt 5.2.)

7.2.1 Tilläggspension i form av ålderspension och änkepension

Regeringens förslag: I beräkningsunderlaget skall den tilläggspension ingå som den pensionsberättigade har rätt till enligt 6 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP). Dock skall som tilläggspension i beräkningsunderlaget alltid medräknas ett belopp som minst motsvarar vad den pensionsberättigade skulle ha haft rätt till enligt 6 kap. 2 § 2 om denna del hade varit värdesäkrad genom anknytning till prisbasbeloppet.

I beräkningsunderlaget skall också den änkepension ingå som den pensionsberättigade har rätt till enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn (EPL) eller lagen (2000:000) om införande av nämnda lag.

Utredningens förslag: Utredningens förslag stämmer i princip överens med regeringens förslag. Utredningen föreslog emellertid att i beräkningsunderlaget skall ingå den tilläggspension i form av änkepension som den pensionsberättigade hade rätt till enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig i denna del har inte haft några invändningar mot förslaget. *Skåne läns allmänna försäkringskassa* framhåller dock att det finns fall då den pensionsberättigade visserligen tillgodoräknats 30 poängår/likställda år men trots detta inte blir berättigad till fullt s.k. folkpensionstillägg enligt 6 kap. 2 § 2 LIP och 15 § införelagen (1998:675). Detta gäller egenföretagare som, på grund av bristande avgiftsbetalning eller tidigare undantagande, drabbats av s.k. nämнарförhöjning. Kassen anser att om antalet intjänade poängår i nämнарförhöjningsfallen är mindre än 30, skall det bästa av det bosättningsbaserade och det ATP-anknutna beräkningsalternativet kunna användas.

Skälen för regeringens förslag

Tilläggspension i form av ålderspension

Tilläggspension kommer i framtiden att beräknas och betalas ut enligt bestämmelserna i 6 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP). Tilläggspensionen består då dels av ett belopp motsvarande tilläggspensionen enligt reglerna i AFL, dels av det s.k. folkpensionstillägget. Denna senare del av tilläggspensionen utgör en kompensation för den folkpension som enligt AFL baseras på den pensionsberättigades tillgodoräknade år med pensionspoäng, dvs. en 30-dels beräknad folkpension (för dem födda före år 1924 gäller ett mindre antal år). I rege-

ingens proposition Anpassningar i ålderspensionssystemet inför år 2001, m.m. (prop. 1999/2000:138) föreslås att bestämmelserna om inkomstgrundad ålderspension i form av tilläggspension enligt LIP skall träda i kraft först den 1 januari 2003 för personer födda år 1937 eller tidigare. Övergångsvis garantipension och tilläggspension enligt LIP för dessa åldersgrupper kommer därmed att börja betalas ut vid samma tidpunkt.

Enligt gällande regler påverkar folk- och tilläggspensionen i form av ålderspension beräkningen av SGA. Fr.o.m. år 2003 kommer tilläggspension i stället att utges enligt bestämmelserna i LIP. Dagens folkpensionsbelopp kommer helt eller delvis att ingå i tilläggspensionen enligt LIP. Regeringen föreslår därför att tilläggspensionen enligt LIP skall ingå i beräkningsunderlaget.

Utredningen föreslog att vid beräkning av det s.k. folkpensionstillägget i tilläggspensionen för personer födda år 1937 eller tidigare (dvs. tilläggspension enligt 6 kap. 2 § 2 LIP) skulle beaktas även vissa andra år än år med pensionspoäng. Enligt förslaget skulle med poängår likställda år enligt 5 kap. 4 § AFL beaktas samt för en änka, den avlidne mannens tillgodoräknade antal år med pensionspoäng om det är förmånligare för henne, enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL. Regeringen anser emellertid att sättet att beräkna tilläggspensionen enligt LIP inte skall vara beroende av födelseår. Däremot föreslår vi i avsnitt 7.2.2 att den del av nuvarande folkpension i form av ålderspension som inte täcks av tilläggspensionen enligt LIP skall medräknas i beräkningsunderlaget för den övergångsvisa garantipensionen. Det innebär att pensionärer födda före år 1938 kommer att kompenseras fullt ut för det grundskydd i form av folkpension som de uppbär vid omläggningen till övergångsvis garantipension.

Tilläggspensionen skall följsamhetsindexeras och kan därför såväl öka som minska i fasta priser räknat. I enstaka fall kan följsamhetsindexeringen komma att innebära att tilläggspensionens ATP-del helt reduceras bort och att även folkpensionsdelen minskar till följd av följsamhetsindexeringen. För att följsamhetsindexeringen skall kunna ge en sådan effekt krävs dock att pensionären har många ATP-år, dvs. i det närmaste fullt folkpensionstillägg, men trots det mycket låg ATP.

Enligt regeringens mening skall grundskyddet även fortsättningsvis vara värdesäkrat. För att den pensionsberättigade inte skall riskera att, till följd av följsamhetsindexeringen, förlora en del av det grundskydd som dagens folkpension innebär, föreslår regeringen följande. Om tilläggspensionen uppgår till ett lägre belopp än vad som motsvarar tilläggspensionens folkpensionsdel i prisbasbelopp före följsamhetsindexering, skall detta senare belopp medräknas i beräkningsunderlaget.

Förslaget illustreras i följande exempel.

En ogift pensionär har en tilläggspension, som efter ett antal år med följsamhetsindexering, uppgår till 35 000 kr. Prisbasbeloppet för året är 37 000 kr. Eftersom pensionären har fullt antal ATP-år ingår ett oreducerat folkpensionstillägg i hans tilläggspension. Om folkpensionstillägget skulle ha följt prisbasbeloppet hade det motsvarat 35 520 kr, vilket är ett högre belopp än den aktuella tilläggspensionen. I beräkningsunderlaget skall därför medräknas beloppet 35 520 kr istället för tilläggspensionsbeloppet 35 000 kr.

Vilka regler som skall gälla vid förekomst av yrkesskadelivränta framgår av avsnitt 8.

Prop. 1999/2000:127

Änkepension

Även tilläggspension i form av änkepension ingår i de pensionsinkomster som påverkar storleken på SGA. Änkepension kommer från den 1 januari 2003 att betalas ut med stöd av lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn (EPL) och lagen (2000:000) om införande av EPL. Rätten till och beräkningen av änkepension för en kvinna som är född år 1937 eller tidigare är desamma enligt EPL och införandelagen som enligt nu gällande övergångsbestämmelserna till AFL.

Regeringen föreslår att änkepension enligt den nya lagen (efter samordning med ålderspension, om sådan skall göras) skall ingå i beräkningsunderlaget.

7.2.2 Dagens grundskydd i form av folkpension och pensionstillskott

Regeringens förslag: I beräkningsunderlaget skall det ingå ett belopp som motsvarar den folkpension som den pensionsberättigade skulle varit berättigad till enligt äldre bestämmelser, till den del denna folkpension inte utges i form av tilläggspension enligt 6 kap. 2 § 2 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP).

I beräkningsunderlaget skall det också ingå ett belopp som motsvarar det pensionstillskott som den pensionsberättigade skulle varit berättigad till enligt äldre bestämmelser.

Vidare skall andra förmåner som är att anse som svensk folkpension ingå i underlaget.

En kvinna som är född år 1944 eller tidigare och som är 65 år eller äldre när maken avlider skall inte kunna tillgodoräknas den avlidnes bosättningstid som försäkringstid – för garantipension respektive för den folkpension som skall ingå i beräkningsunderlaget för övergångsvis garantipension – om dödsfallet inträffat efter år 2002. Inte heller skall folkpensionen kunna grundas på den avlidnes år med ATP-poäng.

Utredningens förslag: Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens förslag. Utredningen föreslog emellertid att bestämmelserna om beräkning av folkpension i 5 kap AFL, jämte övergångsbestämmelser, skall ha fortsatt tillämplighet fullt ut även efter ikraftträdandet.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har påpekat att det är olyckligt att äldre bestämmelser om beräkning av folkpension och pensionstillskott kommer att tillämpas under många år. *Västra Götalands läns allmänna försäkringskassa* påtalar dock att försäkringskassan redan har tillgång till uppgift om storleken på folkpensionen och pensionstillskotten. Förslaget medför därför inte några administrativa problem.

Östergötlands läns allmänna försäkringskassa anser att de s.k. överledandereglererna skall upphöra för pensioner beviljade efter den 1 januari 2001. Regelverket är mycket komplicerat och får ibland, enligt kassans mening, icke önskvärda konsekvenser.

Skälen för regeringens förslag: Fr.o.m. år 2003 kommer den ATP-baserade folkpensionen att utges i form av tilläggspension. Tilläggspensionen inklusive folkpensionstillägget skall ingå i beräkningsunderlaget. En pensionsberättigad som inte har tjänat in fullt antal ATP-år kan dock vara berättigad till ett högre folkpensionsbelopp enligt dagens regler. Eftersom all folkpension i dag påverkar SGA föreslår regeringen att i beräkningsunderlaget skall ingå ett belopp motsvarande den folkpension som den pensionsberättigade skulle varit berättigad till enligt de regler som gäller i december år 2002. Detta folkpensionsbelopp skall dock ingå endast till den del det inte ingår som en del i tilläggspensionen.

Om den pensionsberättigade genom tilläggspensionen erhåller ett oavkortat folkpensionstillägg skall något särskilt belopp motsvarande viss folkpension således inte ingå i beräkningsunderlaget. Om den pensionsberättigade däremot kan tillgodoräkna sig t.ex. 15 ATP-år men 40 bosättningsår, skall i hans eller hennes beräkningsunderlag också ligga ett folkpensionsbelopp motsvarande 20/40 (40/40 minskat med 15/30). Om pensionären istället har folkpension beräknad i förhållande till antal år med pensionspoäng men har tillgodoräknats s.k. likställda år enligt 5 kap. 4 § AFL och därmed har t.ex. 20/30 av folkpensionen, skall ett folkpensionsbelopp motsvarande 5/30 (20/30 minskat med 15/30) ingå i beräkningsunderlaget. En pensionsberättigad för vilken nämnartalet 30 har höjts (på grund av underlåten avgiftsbetalning) är ytterligare ett exempel där pensionären enligt dagens regler är berättigad till en högre folkpension än vad som kommer att ingå i tilläggspensionen enligt LIP.

Som framgår av avsnitt 7.3 skall, efter det att beräkningsunderlaget räknats upp på visst sätt, den inkomstrelaterade pensionen som har ingått i beräkningsunderlaget dras av. Det som återstår är den övergångsvisa garantipensionen. Eftersom folkpensionstillägget som motsvarar dagens ATP-baserade folkpension därmed skall dras av, kommer den bosättningsbaserade folkpensionen att ersättas av övergångsvis garantipension. Härigenom kan den övergångsvisa garantipensionen sägas vara bosättningsbaserad på motsvarande sätt som gäller för garantipensionen.

Till folkpension i form av bl.a. ålderspension utges i dag pensionstillskott. Som redan nämnts föreslår regeringen i prop. 1999/2000:138 att den tillfälliga förhöjningen av PTS skall permanentas. Maximalt PTS kommer således att motsvara 56,9 % av prisbasbeloppet. PTS avräknas krona för krona mot tilläggspension enligt AFL och viss utländsk pension.

Den del av dagens grundskydd som utges i form av PTS skall ersättas av den övergångsvisa garantipensionen. Regeringen föreslår därför att ett belopp skall ingå i beräkningsunderlaget som motsvarar det PTS som den pensionsberättigade skulle ha varit berättigad till om de regler som gäller i december år 2002 skulle ha tillämpats.

Det belopp som avser att motsvara PTS skall alltså beräknas enligt lagen om pensionstillskott i dess lydelse före den 1 januari 2003, varför storleken av detta belopp kommer att påverkas av den tilläggspension och

den utländska pension som den pensionsberättigade har rätt till. Hur den utländska pensionen med beaktande av EG-rättsliga regler påverkar PTS redovisas i avsnitt 14. Eftersom PTS enligt nu gällande regler minskas endast av den tilläggs pension som utges enligt AFL, skall samordningen även fortsättningsvis ske endast med hänsyn tagen till nämnda tilläggs pension, dvs. PTS skall minskas endast med den tilläggs pension som utges enligt 6 kap. 2 § 1 LIP. Detta gäller i det fall avgift har betalats för samtliga inkomster av annat förvärvsarbete.

Vid bestämning av beräkningsunderlaget skall maximalt PTS avräknas mot tilläggs pensionen minskad med folkpensionstillägget (i 2 § 2) beräknad med aktuellt prisbasbelopp. Tillvägagångssättet beskrivs i följande exempel.

Fastställande av beräkningsunderlag för ogift pensionär med 30 ATP-år och enbart svensk allmän pension. År 2003: Prisbasbeloppet antas vara 36 600 kr, vilket ger ett folkpensionsbelopp på 35 136 kr. Årsbeloppet för ATP är efter följsamhetsindexering 11 000 kr. Tilläggs pension enligt LIP uppgår således till 46 136 kr. Maximalt PTS skulle ha motsvarat 56,9 % av 36 600 kr, dvs. 20 825 kr. Maxnivån reduceras med ATP-delen av tilläggs pensionen (11 000 kr) och ger då ett belopp på 9 825 kr.

Beräkningsunderlaget för att bestämma övergångsvis garantipension för år 2003 uppgår således till 55 961 kr (tilläggs pension 46 136 + PTS 9 825) eller 1,529 prisbasbelopp.

År 2004: Prisbasbeloppet antas ha stigit till 36 800 kr. Följsamhetsindexeringen innebär att tilläggs pensionen ökar med 3 %. Årsbeloppet för tilläggs pensionen blir således 47 520 kr. Maximalt PTS skulle ha motsvarat 20 939 kr. Denna nivå skall minskas med ATP-delen av tilläggs pensionen. Från tilläggs pensionen skall därför dras folkpensionsdelen beräknad med 2004 års prisbasbelopp. Folkpensionsbeloppet motsvarar 35 328 kr. ATP-delen som ska reducera pensionstillskottet uppgår därmed till 12 192 kr. Detta ger ett PTS på 8 747 kr. Beräkningsunderlaget år 2004 uppgår därför till 56 267 kr, vilket motsvarar 1,529 prisbasbelopp.

Enligt dagens regler gäller att för en pensionsberättigad, som till följd av bristande avgiftsbetalning uppbär en lägre ATP än vad han eller hon annars skulle haft rätt till, beräknas PTS inte med avseende på utbetald ATP. PTS reduceras istället med den ATP som skulle utgetts om alla avgifter erlagts. Detta skall enligt regeringens mening gälla även vid fastställande av beräkningsunderlaget. Det innebär således att en fiktiv, följsamhetsindexerad tilläggs pension skall beräknas och tillämpas vid beräkning av PTS på så sätt som beskrivits i exemplet ovan.

I beräkningsunderlaget skall också ingå andra förmåner som är att anse som folkpension i form av ålderspension. Här åsyftas i första hand sådant tillägg som utbetalas enligt artikel 27 i den nordiska konventionen om social trygghet (se avsnitt 14.3).

Särskilt om bosättningstid för beräkning av folkpensionsbeloppet och beloppet för pensionstillskott

Huvudregeln om vad som vid fastställande av den bosättningsbaserade folkpensionen skall räknas som bosättningstid återfinns i 5 kap. 6 § första

stycket a) AFL i dess lydelse enligt lag (1998:677). Den innebär att som bosättningstid räknas tid då en person har varit folkbokförd i Sverige enligt folkbokföringslagen. Regeln tar sikte på dem som faktiskt är bosatta i Sverige. Undantag gäller för diplomatisk personal om de inte är svenska medborgare eller var bosatta i Sverige innan de anställdes vid den utländska beskickningen. Vid sidan om huvudregeln finns kompletterande regler för vad som skall tillgodoräknas som bosättningstid i Sverige. Bosättningstid kan tillgodoräknas fr.o.m. det år den pensionsberättigade fyller 16 år t.o.m. det år som han eller hon fyller 64 år. Bestämmelserna i 5 kap. 6 § AFL har ändrats enligt lagen (1999:800) om ändring i AFL. Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2001. Enligt övergångsbestämmelser till socialförsäkringslagen gäller dock äldre bestämmelser fortfarande i fråga om bosättningsbaserad folkpension i form av ålderspension för dem som är födda år 1937 eller tidigare.

Samtliga personer som omfattas av den övergångsvisa garantipensionen har vid ett ikraftträdande år 2003 fyllt 65 år. De saknar därför möjlighet att kvalificera sig för pension genom ytterligare bosättningstid. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att den bosättningstid för folkpension som den pensionsberättigade tillgodoräknats för tid före ikraftträdandet skall utgöra grunden för beräkning av det bosättningsbaserade folkpensionsbeloppet. Detta bör gälla vare sig han eller hon vid ikraftträdandet redan uppbär ålderspension eller inte. Regeringen föreslår också att övriga nuvarande regler för beräkning av bosättningsbaserad folkpension skall beaktas vid fastställande av det folkpensionsbelopp som skall ingå i beräkningsunderlaget, med de undantag som anges nedan. För ett oavkortat folkpensionsbelopp skall den pensionsberättigade således kunna tillgodoräkna sig minst 40 bosättningsår. Bosättningstiden skall sättas ned till hela antal år.

I dag finns en särbestämmelse om bosättningstid för dem som är födda år 1937 eller tidigare. Den nämnda bestämmelsen återfinns i punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL. Bestämmelsen innebär, med undantag i vissa fall, att en pensionsberättigad som har varit bosatt i Sverige under en viss tid men minst sammanlagt 10 år får tillgodoräknas en oavkortad folkpension som anses grundad på 40 års bosättningstid. Enligt regeringens förslag i avsnitt 6 skall denna bestämmelse i huvudsak alltså gälla vid beräkning av det bosättningsbaserade folkpensionsbeloppet. Emellertid skall krävas att den pensionsberättigade har tillgodoräknats någon bosättningstid för tid före den 1 januari 2003.

För folkpension i form av ålderspension finns i dag även vissa särbestämmelser för beräkning av bosättningstid för dem som omedelbart före den månad då de fyllde 65 år har haft hel förtidspension eller hel särskild efterlevandepension eller änkepension, s.k. överledanderegler. Reglerna innebär i korthet följande. Den som övergår från att uppbära förtidspension eller efterlevandepension/änkepension till att uppbära ålderspension får som bosättningstid tillgodoräkna sig samma tid som legat till grund för beräkning av förtidspensionen, respektive det antal år som den avlidne kan tillgodoräknas i bosättningstid, om detta är förmånligare. Motsvarande gäller även för tillgodoräkning av försäkringstid för garantipension för dem som är födda år 1938 eller senare; vad avser övergång

från änkepension gäller bestämmelsen dock endast kvinnor som är födda år 1944 eller tidigare. Eftersom bestämmelserna endast har tillämplighet fram till dess den pensionsberättigade fyller 65 år, kommer reglerna efter utgången av år 2002 att sakna betydelse för dem som är berättigade till övergångsvis garantipension. För den som dessförinnan fått sin folkpension fastställd enligt nämnda överledanderegler skall motsvarande belopp ingå i beräkningsunderlaget. Vad gäller reglernas tillämplighet för personer födda år 1938 eller senare avser vi att återkomma i en senare proposition.

Vidare finns en överledanderegler som gäller kvinnor, födda år 1944 eller tidigare, som blir änkor efter fyllda 65 år. Om kvinnan då (om hon inte hade hunnit fylla 65 år) skulle haft rätt till folkpension i form av änkepension, får hon tillgodoräkna sig mannens bosättningstid som försäkringstid, om det är förmånligare för henne. Det betyder att för en kvinna som har rätt till övergångsvis garantipension skulle den folkpension som skall ingå i beräkningsunderlaget räknas om efter mannens bosättningstid. För en kvinna född något av åren 1938–1944 skulle garantipensionen beräknas efter mannens bosättningstid.

Regeringen föreslår att nämnda bestämmelse inte skall tillämpas i fråga om dödsfall som inträffar efter utgången av år 2002. Förslaget medför inte någon sänkning av utgående pension. Det utesluter endast en eventuell höjning av garantipensionen för kvinnor som inte har tillgodoräknats full försäkringstid. Som påtalats i avsnitt 6 innebär regeln också att en kvinna, som inte tidigare haft rätt till folkpension i form av ålderspension, härmed skulle bli berättigad till övergångsvis garantipension. Enligt vår uppfattning bör denna möjlighet inte finnas i framtiden. Rätten till övergångsvis garantipension bör istället baseras på egen intjänad försäkringstid. Om kvinnan fått sin pension fastställd med tillämpning av denna bestämmelse före år 2003 skall dock motsvarande folkpensionsbelopp ingå i beräkningsunderlaget.

Därutöver finns en bestämmelse med innebörden att om en kvinnan, född år 1944 eller tidigare, har rätt till änkepension från ATP kan folkpensionen istället beräknas på grundval av den avlidnes ATP-år, om det är ett fördelaktigare alternativ. Inte heller denna regel anser vi skall tillämpas avseende dödsfall som inträffar efter år 2002.

Enligt dagens regler utbetalas pensionstillskottet på grundval av samma antal år som folkpensionen har beräknats på. Vad som ovan sagts skall därför även gälla som tillgodoräknande av bosättningstid vid fastställande av det belopp som skall ersätta pensionstillskottet. Det belopp som skall ersätta pensionstillskottet skall även kunna beräknas på grundval av antalet år med tillgodoräknade ATP-poäng och därmed likställda år, om det är förmånligare för den pensionsberättigade. Beräkning och fastställande av pensionspoäng skall ske med tillämpning av bestämmelserna härom enligt LIP och lagen (1998:675) om införande av nämnda lag. Därvid skall hänsyn tas till om pensionstillskottet redan före ikraftträdandet fastställts i 40-delar eller 30-delar med stöd av de s.k. överledanderegler. Någon fortsatt tillämpning av dessa regler skall dock inte ske, dvs. rätt till överledande skall inte föreligga på grund av händelse som inträffat efter år 2002.

Regeringens förslag: I beräkningsunderlaget skall ingå svensk tjänstepension för december månad föregående år. Om tjänstepensionen därefter ändras på annat sätt än genom indexomräkning eller motsvarande, skall det nya tjänstepensionsbeloppet ingå i beräkningsunderlaget.

Med tjänstepension avses dels pension som betalas ut på grund av sådan tjänstepensionsförsäkring som avses i 58 kap. 7 § inkomstskattelagen (1999:1229), dels pension som betalas ut på grund av tidigare tjänst på annat sätt än genom försäkring.

Utredningens förslag: Utredningens förslag stämmer i sak överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget men påpekar att det kommer att medföra administrativt merarbete för socialförsäkringsadministrationen och att svårighet kan uppstå vid beräkning av s.k. bruttosamordnad tjänstepension.

Riksförsäkringsverket (RFV) anser att för att hanteringen ska vara rationell krävs att den sköts via filöverföring mellan RFV och utbetalarna av tjänstepensionen. Detta kräver stora förändringar av RFV:s och försäkringskassornas IT-stöd. Ett visst samarbete finns redan i dag med vissa utbetalare av tjänstepensioner, men detta samarbete måste utökas. RFV påpekar att det krävs en tydlig definition av vad som avses med tjänstepension. Flertalet försäkringskassor, bl.a. *Stockhoms läns, Östergötlands läns, Västra Götalands läns* och *Dalarnas läns allmänna försäkringskassa* förutser stora administrativa problem vad gäller inhämtning av aktuell uppgift om tjänstepension. Kassorna delar RFV:s uppfattning att maskinella rutiner bör skapas.

Beträffande bruttosamordnad tjänstepension anför *Arbetsgivarverket* och *Landstingsförbundet* att det är ytterst tveksamt om avtalsparterna för personer som redan avträtt i pension kan ändra bestämmelserna för samordning mellan tjänstepension och socialförsäkringspension på så sätt att samordningen kan ske med pensionsförmåner som avskaffats. Enligt deras mening erfordras troligen att parterna genom lagstiftning ges behörighet att göra sådana anpassningar av avtalen. *Svenska kommunförbundet* ger uttryck för samma tveksamhet. Kommunförbundet avstyrker förslaget i de delar som berör den kommunala tjänstepensionen. Även *Landsorganisationen i Sverige, Statens Pensionsverk, Kommunsektorns Pension AB* och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* observerar frågan. TCO anser principiellt att det allmänna systemet och det avtalade inte skall blandas ihop. *Sveriges Pensionärsförbund* avstyrker att tjänstepension skall ingå i beräkningsunderlaget för övergångsvis garantipension.

Skälen för regeringens förslag: I dagens grundskyddssystem påverkas inte folkpensionens grundbelopp eller PTS av tjänstepension. Däremot är storleken på SGA beroende av tjänstepensioner. I dagens system finns således ett samband mellan grundskyddet och tjänstepension, som innebär att pensionsbeloppet efter skatt är beroende av storleken av den samlade allmänna pensionen och tjänstepensionen.

För yngre pensionärer motsvarar tjänstepensionen oftast mellan 10 och 15 % av den samlade pensionsinkomsten. Bland de äldsta pensionärerna kan emellertid tjänstepensionen stå för mer än hälften, och i vissa fall största delen, av de samlade pensionsinkomsterna. Detta beror huvudsakligen på att personer födda före år 1914 inte haft möjlighet att tjäna in full ATP. Pensionen, utöver folkpension och PTS, har för många av dessa personer i stället tryggats genom tjänstepensioner. Detta gäller främst tjänstemannagrupper inom den privata och offentliga sektorn.

De särskilda skattereglerna för pensionärer innebär att den som har låg pensionsinkomst (högst 1,529 prisbasbelopp för en ensamstående respektive 1,354 prisbasbelopp för en gift pensionär) i praktiken är befriad från skatt. Vid beräkningen av SGA görs ingen skillnad mellan allmän pension och tjänstepension. Om en ensamståendes allmänna pension uppgår till t.ex. ett prisbasbelopp, men han eller hon också uppbär en tjänstepension om ett halvt prisbasbelopp, kommer även tjänstepensionen att vara befriad från skatt.

För dem vars allmänna pension överstiger nämnda gränser reduceras SGA med 66,5 % av den pensionsinkomst som överstiger det gällande avdraget om 1,529 prisbasbelopp respektive 1,354 prisbasbelopp. Inte heller i denna situation görs någon skillnad om pensionen utgörs av allmän pension eller tjänstepension. SGA reduceras i takt med att den samlade pensionen ökar. Vid en sammanlagd pension för en ensamstående om ca 3,1 prisbasbelopp respektive för en gift om ca 2,7 prisbasbelopp blir det vanliga grundavdraget mer förmånligt.

Utredningen har föreslagit att tjänstepensioner skall ingå i beräkningsunderlaget, eftersom de idag påverkar SGA. Flera remissinstanser har ställt sig kritiska till förslaget. Enligt regeringens uppfattning finns det dock skäl till att tjänstepension skall påverka den enskildes pensionsinkomst efter skatt även i framtiden.

Om tjänstepensionen inte medräknas i beräkningsunderlaget skulle det medföra en försämring för vissa pensionsberättigade. Detta gäller pensionärer med en pensionsinkomst som understiger nivån för maximalt särskilt grundavdrag (dvs. nivån för folkpension och fullt PTS). För dem är i dag tjänstepensionen befriad från skatt. Om tjänstepensionen inte ingår i beräkningsunderlaget skulle den övergångsvisa garantipensionen inte ersätta SGA fullt ut för dessa pensionärer. Pensionärerna skulle därmed kunna få sänkt pension efter skatt. De pensionärer vars pensionsinkomster överstiger nämnda nivå skulle istället få en, enligt regeringens uppfattning, oacceptabel höjning av sin nettopension. Det beräknas medföra en ökning av kostnaderna för grundskyddet med ca 1 miljard kronor. Regeringen ser ingen möjlighet till finansiering av en sådan åtgärd. Utformningen av den övergångsvisa garantipensionen i övrigt innebär en i det närmaste oförändrad inkomst efter skatt för pensionärer bosatta i kommuner med hög kommunalskatt. Det är därför inte möjligt att justera den övergångsvisa garantipensionen för att kompensera för kostnadsökningar som skulle uppkomma i och med en pensionshöjning till dem med tjänstepension, utan att andra grupper av pensionärer, särskilt i högskattekommuner, riskerar att få sänkta pensionsinkomster i samband med omläggningen.

Regeringen föreslår därför att tjänstepension skall ingå i beräkningsunderlaget för den övergångsvisa garantipensionen. Detta innebär inte någon minskning av den allmänna pensionen jämfört med idag, utan endast en översättning av dagens skatteregler för pensionärer. Tjänstepensionens påverkan på pensionsinkomsten efter skatt är densamma före som efter omläggningen till övergångsvis garantipension.

Inför omläggningen år 2003 måste RFV således ha tillgång till uppgift om den enskildes tjänstepension för att korrekt kunna beräkna den övergångsvisa garantipensionen. För beräkning av januaripensionen krävs att RFV har tillgång till uppgifterna i mitten av december månad. Vid denna tidpunkt kommer emellertid inte med säkerhet samtliga tjänstepensioner för nästföljande år ännu ha fastställts.

Regeringen föreslår därför att beräkning av den övergångsvisa garantipension som skall utges år 2003 baseras på tjänstepensionsbelopp uttryckta i 2002 års värde, dvs. exklusive den uppräknings med hänsyn till eventuell indexförändring eller avkastning/ränta som skall göras inför årsskiftet. Om personens tjänstepension inte ändras kommer således den övergångsvisa garantipensionen för år 2003 att grundas på tjänstepensionsbeloppet avseende december år 2002 uppräknat till ett årsbelopp. Om tjänstepensionen ändras under år 2003 skall emellertid det nya beloppet läggas till grund för den övergångsvisa garantipensionen. Ändring kan föranledas av att en tidsbegränsad tjänstepension upphör eller att tjänstepension till efterlevande beviljas. Som redan nämnts skall en höjning av beloppet till följd av indexuppräknings eller motsvarande inte beaktas. På motsvarande sätt kommer den övergångsvisa garantipensionen för år 2004 att baseras på det tjänstepensionsbelopp som gäller för december år 2003 osv.

I detta sammanhang skall särskilt beaktas frågan om bruttosamordnad tjänstepension. Många av dem som är födda år 1937 eller tidigare uppbär i dag tjänstepension enligt kommunala eller statliga tjänstepensionsavtal som är bruttosamordnad med den allmänna pensionen. Bruttosamordningen innebär att det tjänstepensionsbelopp som skall utbetalas beräknas först sedan den allmänna pensionen har fastställts; tjänstepensionen uttrycks som ett bruttobelopp som sedan minskas med den allmänna pensionen. Den pensionsberättigade får ut mellanskillnaden som tjänstepension.

Tjänstepensionen samordnas således med allmän socialförsäkringspension. Enligt de bestämmelser som finns i avtalen skall tjänstepensionen minskas med ATP, folkpension och PTS. Om samordningen efter år 2002 skulle ske med den övergångsvisa garantipensionen, skulle det kunna medföra att höjningen av den allmänna pensionens belopp minskade tjänstepensionen i samma omfattning. Dessa pensionärer skulle då inte bli kompenserade för den skattehöjning som det slopade SGA betyder. Det skulle också innebära att det tjänstepensionsbelopp som skall utbetalas inte är känt när den övergångsvisa garantipensionen skall fastställas.

Problem med beräkning av bruttosamordnade tjänstepensioner kan också uppstå med avseende på garantipensionen för ålderspensionärer födda år 1938 eller senare samt de framtida systemen för efterlevandepension och förtidspension. Det finns därför anledning att, med avseende

på tjänstepensionerna, vidta gemensamma åtgärder för samtliga pensionsformer inom socialförsäkringen för att få ett väl fungerande samspel mellan tjänstepensionerna och socialförsäkringspensionerna. Regeringen har i detta avseende inlett en diskussion med avtalsparterna.

För de personer som kommer att vara berättigade till övergångsvis garantipension torde det dock inte finnas någon anledning att tillämpa kollektivavtalen på ett sådant sätt att tjänstepensionens storlek förändras i förhållande till vad pensionären skulle vara berättigade till om han eller hon fick pension enligt dagens regler. I beräkningsunderlaget för den övergångsvisa garantipensionen kommer alltså att finnas uppgifter om storleken på samtliga allmänna pensionsförmåner som i dag samordnas med tjänstepensionen. Avtalsparterna torde, med beaktande av att förutsättningarna för avtalet har ändrats, kunna avtala om erforderliga ändringar i tjänstepensionsavtalet med utgångspunkt i vad som avsågs vid respektive avtals tillkomst. Därmed kan också syftet med den övergångsvisa garantipensionen uppnås, dvs. att i princip ingen pensionär skall få försämrade pensionsförmåner på grund av de nya reglerna.

Enligt vad regeringen nu föreslår skall det belopp för tjänstepension, som skall ingå i beräkningen av den övergångsvisa garantipensionen, baseras på det underlag som är känt i december året innan. För år 2003 betyder det att det tjänstepensionsbelopp som ingår i beräkningsunderlaget har samordnats enligt dagens regler, dvs. med folkpension, PTS och ATP. Det kan mot bakgrund av vad vi anfört ovan emellertid finnas anledning att framdeles se över kopplingen mellan den övergångsvisa garantipensionen och tjänstepensionerna.

Begreppet tjänstepension

Det är den tjänstepension som påverkar SGA vid inkomsttaxeringen som skall ingå i beräkningsunderlaget. Begreppet tjänstepension skall därför användas på ett sätt som är förenligt med skattelagstiftningen.

I 58 kap. 7 § inkomstskattelagen (1999:1229), som träder i kraft den 1 januari 2000 och tillämpas första gången vid 2002 års taxering, finns en definition av tjänstepensionsförsäkring. Med sådan försäkring avses en pensionsförsäkring som har samband med tjänst och som den försäkrades arbetsgivare åtagit sig att betala samtliga premier för. Vidare avses enligt den bestämmelsen med tjänstepension också en pensionsförsäkring som tecknats av arbetsgivaren till förmån för den anställdes efterlevande och som arbetsgivaren har åtagit sig att betala samtliga premier för. Pension på grund av sådana tjänstepensionsförsäkringar som avses i den nämnda bestämmelsen skall ingå i beräkningsunderlaget.

En pension behöver inte vara tryggad genom en tjänstepensionsförsäkring för att utgöra en tjänstepension som skall ingå i beräkningsunderlaget. Även sådan pension som är tryggad genom stiftelse eller konto avsatt till pension skall ingå i underlaget. Samma gäller en direkt utbetald otryggad pension. En förutsättning är därvid att den kan anses som tjänstepension och inte härrör från privat pensionsförsäkring eller pensionssparkonto. En pension skall ha samband med den försäkrades tjänst för att anses som tjänstepension. Vi har därför stannat för att till tjänstepension hänföra även pension som betalas ut på grund av tidigare tjänst

7.2.4 Utländsk pension

Regeringens förslag: I beräkningsunderlaget skall utländsk socialförsäkringspension i form av ålders-, förtids- eller efterlevandepension och utländsk tjänstepension ingå. Undantag skall gälla för sådan utländsk pension som utges i december 2002 och som enligt då aktuella regler inte påverkar det särskilda grundavdraget (SGA).

Utredningens förslag: Enligt utredningens förslag skall i beräkningsunderlaget ingå endast sådan utländsk pension för vilken det föreligger skattskyldighet i Sverige.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket (RFV)* påtalar att det kommer att krävas stora insatser att utreda och fastställa om den utländska pensionen ska ingå i beräkningsunderlaget eller inte. RFV ser även ett långt utvecklat samarbetet med och beroende av Riksskatteverket, eftersom det är där ställning måste tas till om den utländska pensionen är beskattningsbar i Sverige med hänsyn till dubbelbeskattningsavtal och andra särskilda skatteregler. *Riksskatteverket (RSV)* anför att skilda metoder för att undvika dubbelbeskattning i dubbelbeskattningsavtal kommer att påverka beräkningen av garantipension, vilket inte kan vara en rimlig och avsedd följd av regelsystemet. RSV finner det vara mer naturligt att antingen undanta även utländska pensioner som beskattas dels i källstaten, dels i Sverige med avräkning av den utländska skatten eller att ta hänsyn till all utländsk tjänste- eller socialförsäkringspension om skattskyldighet för pensionen föreligger i Sverige enligt intern rätt med bortseende från dubbelbeskattningsavtal.

Flera försäkringskassor, bl.a. *Stockholms läns allmänna försäkringskassa* och *Västra Götalands läns allmänna försäkringskassa*, påtalar att det kan komma att medföra problem att få uppgifter om förekomst och ändring av utländsk pension. Ett annat bekymmer är att kassan inte vet om den utländska pensionen beskattas i Sverige. *Östergötlands läns allmänna försäkringskassa* har också ställt sig frågan när den utländska pensionen skall räknas om till svenska kronor och om omräkning av den övergångsvisa garantipensionen skall göras vid varje förändringar i valutakursen.

Skälen för regeringens förslag: Både storleken på pensionstillskottet och det särskilda grundavdraget påverkas av utländska pensioner. Som vi redogjort för i avsnitt 7.2.2 skall i beräkningsunderlaget ingå ett belopp som motsvarar det PTS som den pensionsberättigade har rätt till enligt dagens regler. Detta belopp har redan innan det lagts till beräkningsunderlaget samordnats med bl.a. utländsk pension om så skall ske enligt internationell rätt, vare sig denna beskattas i Sverige eller ej. Om rätt till SGA föreligger, påverkar i dag i princip samtliga utländska socialförsäkrings- och tjänstepensioner storleken av SGA. En förutsättning härför är att skattskyldighet för den utländska pensionen föreligger i Sverige,

vilket på grund av dubbelbeskattningsavtal inte alltid är fallet. Om den utländska pensionen betalas från en utländsk försäkring är utbetalningarna enligt inkomstskattelagen (1999:1229) i de flesta fall ersättningar på grund av kapitalförsäkring och därmed enligt 8 kap. 14 § i inkomstskattelagen skattefria oberoende av bestämmelse i dubbelbeskattningsavtal.

I princip innebär den föreslagna konstruktionen till övergångsvis garantipension att SGA skall omvandlas till en pensionsförmån. Utredningen föreslog därför att endast utländsk pension för vilken skattskyldighet föreligger i Sverige skulle ingå i beräkningsunderlaget för den övergångsvisa garantipensionen. Enligt regeringens mening bör emellertid undvikas att storleken av en pensionsförmån görs beroende av avtal inom skatteområdet.

Regeringen föreslår att huvudregeln skall vara att utländsk socialförsäkringspension och tjänstepension skall ingå i beräkningsunderlaget. En sådan regel kan emellertid medföra att den enskildes inkomst efter skatt blir lägre i och med omläggningen till övergångsvis garantipension. Detta kan inträffa om pensionären har en utländsk pension som inte tidigare har reducerat SGA, men denna skall påverka den övergångsvisa garantipensionen. Därför föreslår regeringen att sådana utländska pensioner som den pensionsberättigade uppbär redan före omläggningen år 2002/2003 skall ingå i beräkningsunderlaget endast om de skall påverka SGA vid inkomsttaxeringen år 2003. Detta innebär att vid omläggningen till övergångsvis garantipension skall beaktas sådan ålders-, förtids- och efterlevandepension som betalas ut enligt utländsk lagstiftning om social trygghet och utgår enligt grunder som är jämförbara med vad som gäller för folkpension, om skattskyldighet föreligger för utbetalningen i Sverige. Samma skall gälla utländsk tjänstepension, om skattskyldighet föreligger för utbetalningen av den pensionen i Sverige. Avgörande för om de utländska pensioner som uppbärs före omläggningen skall ingå i underlaget vid omläggningen skall således vara att de påverkar SGA enligt bestämmelserna i punkt 1 av anvisningarna till 48 § den upphävda kommunalskattelagen (1928:370) i deras lydelse före ikraftträdandet av lagen (1998:682) om ändring i nämnda lag. I beräkningsunderlag som fastställs vid senare tillfällen skall ingå de utländska pensioner som ingick i det första underlaget under förutsättning att dessa fortfarande betalas ut. Vidare skall ingå senare tillkomna utländska pensioner oavsett om den pensionsberättigade är skattskyldig för utbetalning av dessa i Sverige. Utbetalningar som enligt inkomstskattelagen anses som ersättningar på grund av kapitalförsäkring skall dock inte tas med.

Såsom flera försäkringskassor påtalat kan det vara svårt att få in uppgifter om den pensionsberättigade har rätt till utländsk pension. I vissa fall kommer uppgifter om förekomsten av och storleken på utländsk pension att finnas hos försäkringskassan. I övriga fall kommer försäkringskassorna att få förlita sig på att den enskilde lämnar erforderliga uppgifter. Så fungerar det redan idag vid beräkning av bl.a. PTS och andra inkomstprövade förmåner inom socialförsäkringens område.

Huruvida en utländsk pension kommer att ingå i beräkningsunderlaget, när detta bestäms inför pensionsberäkningen avseende januari år 2003, är således beroende av om den pensionsberättigade är skyldig att betala

skatt för den utländska pensionen i Sverige. Eftersom det endast är sådan utländsk pension som i dag påverkar SGA som också skall ingå i beräkningsunderlaget har Riksskatteverket den kompetens som krävs för att göra nämnda bedömning. Som RFV påpekat i sitt remissvar krävs således ett nära samarbete mellan RFV och Riksskatteverket inför omläggningen. Vid detta beräkningstillfälle bestäms vilka utländska pensioner som vid omläggningen och senare omräkning skall undantas från regeln att alla utländska socialförsäkrings- och tjänstepensioner skall påverka den övergångsvisa garantipensionen. Utländsk pension som inte utges i december 2002, utan först från en senare tidpunkt, skall alltid ingå i beräkningsunderlaget.

Östergötlands läns allmänna försäkringskassa ha berört frågan om hur valutaförändringar skall påverka den övergångsvisa garantipensionen. Enligt vad vi anfört i avsnitt 7.2 bör beräkningsunderlaget räknas om varje gång någon av förmånerna som ingår i underlaget ändras. Enligt regeringens uppfattning bör emellertid valutaförändringar i huvudsak beaktas i samband med att den utländska pensionen även av annat skäl har ändrats och beräkningsunderlaget därför skall räknas om.

7.3 Beräkning av övergångsvis garantipension vid helt uttag av ålderspension

Regeringens förslag: Övergångsvis garantipension skall beräknas med utgångspunkt i ålderspensionärens beräkningsunderlag.

För en ensamstående ålderspensionär vars beräkningsunderlag är högre än 3,093 prisbasbelopp och för en gift ålderspensionär vars beräkningsunderlag är högre än 2,772 prisbasbelopp skall beräkningsunderlaget inte räknas om.

För en ensamstående ålderspensionär vars beräkningsunderlag är lägst 1,52 men inte högre än 1,529 prisbasbelopp skall underlaget höjas till 2,17 prisbasbelopp. Är beräkningsunderlaget högre än 1,529 prisbasbelopp, men högst 3,093 prisbasbelopp, skall underlaget upp till 1,529 prisbasbelopp höjas till 2,17 prisbasbelopp och underlaget till den del det överstiger 1,529 prisbasbelopp multipliceras med 0,59.

För en gift ålderspensionär vars beräkningsunderlag är 1,354 prisbasbelopp skall underlaget höjas till 1,935 prisbasbelopp. Är beräkningsunderlaget högre än 1,354 prisbasbelopp, men högst 2,772 prisbasbelopp, skall beräkningsunderlaget upp till 1,354 prisbasbelopp höjas till 1,935 prisbasbelopp och till den del det överstiger 1,354 prisbasbelopp multipliceras med 0,59.

Beräkningsunderlag som är lägst 1,3 prisbasbelopp men inte uppgår till 1,52 prisbasbelopp vad gäller en ensamstående och 1,354 prisbasbelopp vad gäller en gift ålderspensionär skall höjas genom att hela underlaget multipliceras med 1,427.

Beräkningsunderlaget för en ålderspensionär vars underlag är högre än 0,24 men lägre än 1,3 prisbasbelopp skall omräknas genom att hela underlaget multipliceras med 1,513 och därefter minskas med 0,112 prisbasbelopp. Är beräkningsunderlaget högst 0,24 prisbasbelopp

skall ingen uppräknning göras. Detta skall gälla både för en ensamstående och för en gift ålderspensionär.

Den övergångsvisa garantipensionen utgör skillnaden mellan å ena sidan det omräknade beräkningsunderlaget och å andra sidan den tilläggspension, änkepension, tjänstepension och utländska pension som har ingått i beräkningsunderlaget.

Utredningens förslag: Utredningens förslag stämmer i princip överens med regeringens förslag. Förslaget har dock anpassats till den högre PTS-nivån 56,9 % av prisbasbeloppet. Övergångsvis garantipension till pensionärer med ett beräkningsunderlag överstigande 3,0867 respektive 2,709 prisbasbelopp kallades i utredningens förslag för bosättnings-tillägg. Att övergångsvis garantipension skall beräknas endast om det i beräkningsunderlaget ingår ett belopp motsvarande folkpension i form av ålderspension enligt AFL framgår av avsnitt 6.

Remissinstanserna: Konstruktionen av den övergångsvisa garantipensionen utgår från en kommunalskatt på 34 %, vilket kommenteras av flera remissinstanser. *Pensionärernas Riksorganisation*, *Uppsala läns allmänna försäkringskassa*, *Statens Pensionsverk* och *Södermanlands allmänna försäkringskassa* påpekar att ett upphävt kommunalt skatte-stopp kan innebära att en del pensionärer kommer att få sänkt disponibel inkomst jämfört med idag, om kommunerna höjer skatten över 34 %. *Sveriges Pensionärsförbund* påpekar att det inte redovisas någon kom-pensation för pensionärer i kommuner med högre skattesats än 34 % och inget förslag om hur en kommande höjning av kommunalskatten skall kunna kompenseras. Förbundet anser att utredningen måste kompletteras när det gäller skatteberäkningen innan förslaget kan ligga till grund för en proposition. *Sveriges Pensionärs Riksförbund (SPRF)* anser att det är ett minimikrav att ingen pensionär född år 1937 eller tidigare, trots bosättning i högskatteskommun, får lägre pension. Basnivån bör bestämmas efter den föreliggande högsta kommunala skatten eller läggas på en sådan nivå med marginal, exempelvis 35 %. Vidare anser SPRF att brut-tobeloppet för garantipension ska sättas så högt att garantipensionens nettobelopp får lägst samma köpkraft som i början av 1990-talet.

Värmlands läns allmänna försäkringskassa pekar på att beräknings-reglerna medför att den pensionär som bor i en kommun med låg skatte-sats får ett bättre ekonomiskt utfall än den pensionär som bor i en kom-mun med hög skattesats. Kassen menar att med tanke på de nämnda kon-sekvenserna har förslaget en oacceptabel fördelningspolitisk profil. *Svenska Kommunförbundet* anser att det får accepteras att den disponibla inkomsten ökar till följd av olikheter i kommunalskatten, men vill sam-tidigt anföra att inkomstförändringar också innebär att kommunerna kan komma att ompröva sina taxor för äldreomsorg m.m. *Statistiska central-byrån (SCB)* konstaterar att utredningens förslag medför att pensionärer som bor i lågskatteskommuner bli något överkompenserade. Denna över-kompensation avtar med stigande pension och är alltså mest betydelsefull för pensionärer med de allra lägsta pensionerna konstaterar SCB. Effek-ten mildras enligt SCB av det bostadsstöd som också finns kvar. SCB påpekar vidare att pensionärer med de lägsta pensionerna också kan ut-

nyttja eventuella skattereduktioner, exempelvis skattereduktion för ränteutgifter.

Många remissinstanser anser att regelsystemet är komplext och att det kommer att vara svårt att överblicka för den enskilde. Bl.a. *Dalarnas läns allmänna försäkringskassa* framför att de olika procentsatserna som skall användas för beräkningar av garantipension och övergångsvis garantipension kommer att vara en pedagogisk omöjlighet att förklara begripligt. *Statskontoret* anser att det förefaller svårt att motivera skillnaderna i basnivå endast med utgångspunkt i den valda kommunalskattesatsen. *Tjänstemännens Centralorganisation* efterlyser en motivering till i vilken omfattning nivåerna för garantipension och övergångsvis garantipension skiljer sig åt eller stämmer överens.

Skälen för regeringens förslag: Den övergångsvisa garantipensionen beräknas på grundval av beräkningsunderlaget. I underlaget ingår pensionärens pensionsinkomster (utom privat pension) beräknade enligt nuvarande regelsystem. Beräkningsunderlaget skall räknas upp till en ny, högre bruttopension, som skall beskattas efter samma regler som gäller för yngre pensionärer. Höjningen av bruttopensionen innebär att det särskilda grundavdraget vid beskattning har räknats om till en pensionsförmån. Det uppräknade beräkningsunderlaget motsvarar således pensionärens sammanlagda bruttopension, som efter beskattning skall ge ett i princip lika stort nettobelopp som pensionären hade före omläggningen till övergångsvis garantipension.

Den övergångsvisa garantipensionen utgör skillnaden mellan det uppräknade beräkningsunderlaget och den tilläggspension i form av ålderspension, änkepension, tjänstepension och utländska pension som har ingått i beräkningsunderlaget.

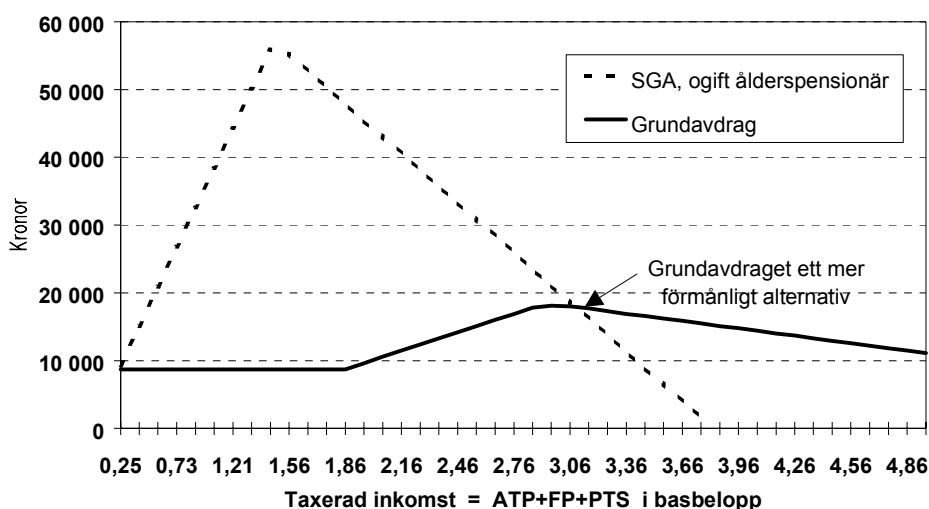
Hur uppräknningen av beräkningsunderlaget skall ske för att uppnå sitt syfte är beroende av gällande skatteregler och pensionsinkomsternas storlek. De modeller för uppräknning som föreslås nedan utgår från ett SGA anpassat till ett maximalt pensionstillskott på 56,9 % av prisbasbeloppet och att pensionären efter omläggningen medges vanligt grundavdrag enligt de för inkomståret 2000 gällande bestämmelserna. Vidare utgår beräkningarna från att den pensionärsberättigade endast har de inkomster som ingår i beräkningsunderlaget och att han eller hon inte har avdrag för exempelvis pensionssparande eller skall räknas tillgodo skattereduktion för t.ex. utgiftsräntor. Det har således inte varit möjligt att beakta andra beskattningsbara s.k. sidoinkomster såsom lön, arvoden eller ersättning från privata pensionsförsäkringar.

Det grundavdrag som pensionären antas bli berättigad till efter omläggningen bestäms således enbart utifrån pensionsinkomsterna i beräkningsunderlaget. En högre faktisk inkomst kan innebära att pensionären är berättigad till antingen ett högre eller ett lägre grundavdrag än det som antas i beräkningsmodellen. Detta beror på grundavdragets konstruktion. Gällande bestämmelser innebär att grundavdraget ökar i inkomstintervallet 1,86–2,89 prisbasbelopp och att avdraget minskar i inkomstintervallet 3,04–5,615 prisbasbelopp. För de pensionärer vars sammanlagda inkomster (pensions- och sidoinkomster) ligger i intervallet 1,86–2,89 prisbasbelopp kan därför det faktiska grundavdraget bli högre än det som beräkningarna baseras på. Lägre än beräknat kan grundavdraget bli för de

pensionärer vars pensions- och sidoinkomster totalt överstiger 3,04 prisbasbelopp.

Figur 7.1 visar grundavdragets storlek i kronor för inkomster upp till 4,86 prisbasbelopp år 2000. Av figuren framgår också SGA för en ensamstående pensionär med helt uttag av ålderspension.

Figur 7.1 SGA för en ensamstående ålderspensionär och grundavdrag för en löntagare med samma taxerad inkomst

En omräkning av nuvarande grundskydd till ett högre, fullt ut beskattat grundskydd, som innebär att generellt sett inga pensionärer får sänkt nettopension, måste baseras på den högsta kommunalskatten i landet. Örgarpsutredningens förslag utgår från en kommunalskatt på 34 %. Storleken på den övergångsvisa garantipensionen enligt utredningsförslaget har således anpassats så, att en pensionär med enbart pensionsinkomst bosatt i en kommun med 34 % skatt inte skall få sänkt disponibel inkomst. Det betyder bl.a. att övergångsvis garantipension till en pensionär med enbart folkpension och PTS är satt till en högre nivå än vad som gäller för yngre pensionärer med rätt till enbart garantipension. Även i övrigt skiljer sig utformningen av grundskyddet enligt utredningsförslaget från det som skall gälla för yngre årsklasser.

Den föreslagna utformningen av den övergångsvisa garantipensionen är i princip en översättning av regelverket för dagens grundskydd i form av pensions- och skatteförmåner. För en pensionär bosatt i en kommun med 34 % skatt kommer omläggningen till övergångsvis garantipension inte innebära någon ekonomisk förändring, om inte pensionären har andra inkomster än allmän pension och tjänstepension. Flertalet av de pensionärer som har lägre pension och således är berättigade till SGA enligt dagens regler är kvinnor. I slutet av år 2002 beräknas finnas ca 600 000 pensionärer berättigade till SGA, varav ca 80 % kvinnor. Betydligt fler kvinnor än män kommer således beröras av omläggningen till övergångsvis garantipension. Om omläggningen kommer att medföra någon förändring av den disponibla inkomsten för dessa pensionärer beror främst på skattesatsen i den kommun där pensionären är bosatt.

Efter övergången till övergångsvis garantipension kommer pensionärerna att få grundavdrag på samma villkor som löntagare. Detta innebär att nettopensionen kommer att variera mellan pensionärer i olika kommuner, även för dem med den lägsta garanterade pensionen. Pensionärer med låg pension kommer i skattehänseende att behandlas på samma sätt som redan gäller för förvärvsaktiva och pensionärer som har så höga inkomster att de har ett vanligt grundavdrag. Den lägsta disponibla pensionsinkomsten, och den minsta höjningen jämfört med nuvarande förhållanden, får pensionärer som bor i kommuner med hög skattesats. Högst blir den disponibla inkomsten för dem som bor i lågskattekommuner.

Flera remissinstanser, däribland Kommunförbundet, har pekat på detta faktum att ju lägre kommunalskatten är desto större blir ökningen av pensionärens inkomst efter skatt. Att pensionsinkomstens storlek efter skatt kommer att variera över landet är dock oundvikligt, eftersom den allmänna pensionens bruttobelopp inte beror av skattesatsen i den kommun där pensionären för tillfället är bosatt. Förbundet anför också att inkomstförändringarna innebär att kommunerna kan komma att ompröva sina taxor för äldreomsorg m.m. Den höjda bruttopensionen betyder dock inte att samtliga pensionärer därmed även får en inkomsthöjning efter skatt. I sammanhanget kan nämnas att Boende- och avgiftsutredningen inom äldre- och handikappområdets betänkande (SOU 1999:33) för närvarande bereds inom regeringskansliet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i frågan under år 2000.

År 2000 är den högsta skattesatsen i landet 33,76 % och den genomsnittliga kommunalskatten 30,62 %. I skattesatsen har i det här fallet inräknats kommunal- och landstingsskatt samt den obligatoriska begravningsavgiften. År 2000 har således samtliga kommuner lägre skatt än 34 %. Den lägre kommunalskatten torde dock inte i praktiken medföra någon förändring för de pensionärer som därtill betalar kyrkoavgift. Det är också okänt hur skattenivån kan komma att förändras framöver. Regeringen har därför inte funnit skäl att frångå den skattesats på 34 % som utredningens konstruktion till övergångsvis garantipension utgår från.

Regeringen föreslår således att beräkningsmodellerna för övergångsvis garantipension baseras på en skattesats på 34 %. För i princip samtliga pensionärer kommer därmed omräkningen till övergångsvis garantipension att innebära en höjning av pensionen efter skatt. Ett undantag kan, som redan nämnts, vara personer med s.k. sidoinkomster. Ett annat undantag kan vara personer som uppbär partiell ålderspension (se avsnitt 7.4).

Det förslag till övergångsvis garantipension som regeringen redovisar i det följande ansluter sig i princip även i övriga delar till utredningsförslaget. Nivåerna har anpassats till den högre PTS-nivån 56,9 % av prisbasbeloppet. Utredningens förslag utgick från ett maximalt PTS på 55,5 % av prisbasbeloppet. Anpassningen innebär bl.a. att basnivån (dvs. beloppet för övergångsvis garantipension för pensionärer med enbart folkpension och PTS) har höjts. I vårt förslag är basnivån 2,17 prisbasbelopp för en ogift pensionär och 1,935 prisbasbelopp för en gift pensionär.

Flera remissinstanser, bl.a. försäkringskassan i Dalarna, anser att det kommer att bli svårt att förklara de olika garantipensionerna för äldre och yngre pensionärer, såväl vad det gäller motiv för skilda basnivåer som utformningen i övrigt. Som närmare utvecklats i avsnitt 5 skall emellertid de två slagen av garantipension delvis tillgodose olika syften och någon direkt jämförelse kan därför enligt regeringens uppfattning inte göras. Det har inte heller varit möjligt att finna en konstruktion till övergångsvis garantipension som närmare ansluter till den som skall gälla för ålderspensionärer födda år 1938 eller senare och som samtidigt uppfyller kraven att ingen pensionär skall bli varken kraftigt under- eller överkompenserad i och med omläggningen.

Det vanliga grundavdraget är större än SGA för de pensionärer vars pensionsinkomster är högre än ca 3,1 prisbasbelopp för en ensamstående och ca 2,7 prisbasbelopp för en gift ålderspensionär. Samma skatteregler kommer således att gälla för dessa pensionärer både före och efter omläggningen. Någon uppräknings av beräkningsunderlaget behöver därför inte göras för dessa pensionärer. Den eventuella garantipension som kommer att utbetalas motsvarar då enbart bosättningsbaserad folkpension eller pensionstillskott. Ett högt beräkningsunderlag betyder inte alltid att pensionären har fullt antal intjänade ATP-år, dvs. att tilläggspensionen enligt LIP kommer att inkludera ett oavkortat folkpensionsbelopp. Det behöver heller inte betyda att pensionären har en hög ATP. Det kan istället vara en förhållandevis hög tjänstepension eller utländsk pension som gör att beräkningsunderlaget inte ger rätt till SGA, medan ATP enligt dagens regler ger rätt till visst pensionstillskott.

Regeringen föreslår därför att övergångsvis garantipension till ensamstående ålderspensionär med ett beräkningsunderlag som är högre än 3,093 prisbasbelopp utgörs av beräkningsunderlaget minskat med den tilläggspension enligt LIP, änkepension, tjänstepension och utländska pension som har ingått i beräkningsunderlaget. Övergångsvis garantipension till en gift ålderspensionär med ett beräkningsunderlag överstigande 2,772 prisbasbelopp beräknas på motsvarande sätt.

För pensionärer med lägre beräkningsunderlag, men dock högre än 0,24 prisbasbelopp, är nuvarande SGA högre än det vanliga grundavdraget. För dessa pensionärer skall således viss uppräknings av beräkningsunderlaget ske vid beräkning av den övergångsvisa garantipensionen.

Regeringen föreslår att för en ensamstående ålderspensionär vars beräkningsunderlag är 1,529 prisbasbelopp skall underlaget höjas till 2,17 prisbasbelopp. Är beräkningsunderlaget högre än 1,529 men högst 3,093 prisbasbelopp skall underlaget upp till 1,529 prisbasbelopp höjas till 2,17 prisbasbelopp. Beräkningsunderlaget till den del som överstiger 1,529 prisbasbelopp skall därefter multipliceras med 0,59.

För en gift ålderspensionär föreslår regeringen att ett beräkningsunderlag på 1,354 prisbasbelopp skall höjas till 1,935 prisbasbelopp. Är beräkningsunderlaget högre än 1,354 men högst 2,772 prisbasbelopp skall beräkningsunderlaget upp till 1,354 prisbasbelopp höjas till 1,935 prisbasbelopp. Underlaget till den del som överstiger 1,354 prisbasbelopp multipliceras med 0,59.

Den övergångsvisa garantipensionen erhålls genom att pensionärens tilläggspension enligt LIP, änkepension, tjänstepension och utländska pension som har ingått i beräkningsunderlaget dras av från det omräknade beräkningsunderlaget.

Vårt förslag till hur övergångsvis garantipension skall beräknas för ensamstående med ett beräkningsunderlag på 1,529–3,093 prisbasbelopp och gift pensionär med ett beräkningsunderlag på 1,354–2,772 prisbasbelopp framgår också av tablå 7.1. Förslaget är en översättning av beräkningsreglerna för SGA och utgår från ett maximalt SGA på 1,529 respektive 1,354 prisbasbelopp. I sådant fall gäller att för en pensionär vars pensionsinkomster är högre än 1,529 respektive 1,354 prisbasbelopp avtrappas maximalt SGA med 66,5 % av de pensionsinkomster som överstiger de nämnda beloppen.

Tablå 7.1 Beräkning av övergångsvis garantipension

<p>Den övergångsvisa garantipensionen för en ensamstående pensionär vars beräkningsunderlag är 1,529 bb eller större (men högst 3,093 bb) beräknas enligt följande:</p> $P1 = 2,17 \text{ bb} + 0,59 * (P - 1,529) \text{ bb}$ $\text{ÖGARP} = P1 - \text{IGP} - \text{ÄP} - \text{TJP} - \text{UP}$ <p>Den övergångsvisa garantipensionen för en gift pensionär vars beräkningsunderlag är 1,354 bb eller större (men högst 2,772 bb) beräknas enligt följande:</p> $P1 = 1,935 \text{ bb} + 0,59 * (P - 1,354) \text{ bb}$ $\text{ÖGARP} = P1 - \text{IGP} - \text{ÄP} - \text{TJP} - \text{UP}$ <p>P1 = Bruttopension efter övergången till beskattad grundpension P = Summan av ATP, folkpension, pensionstillskott, änkepension, tjänstepension och utländsk pension IGP = Tilläggspensionen fr.o.m. år 2001 ÄP = Änkepension TJP = Tjänstepension UP = Utländsk pension ÖGARP = Övergångsvis garantipension bb = Prisbasbelopp</p>

I tablå 7.2 visas omräkningen av beräkningsunderlaget och beräkningen av den övergångsvisa garantipensionen enligt vårt förslag för fyra typfall. Det framgår att pensionärer med lika stort beräkningsunderlag ersätts för den höjda skatten med lika stort belopp. Det uppräknade beräkningsunderlaget och pensionärens bruttopension blir således densamma för dessa pensionärer. Detta är ett resultat av att vi har följt SGA:s utformning.

Storleken på den övergångsvisa garantipensionen kan dock variera från pensionär till pensionär, trots att beräkningsunderlagen både före och efter omräkningen är lika stora. Så är t.ex. fallet vad gäller typfallen A och B. Båda dessa har en pension motsvarande 1,529 prisbasbelopp i det nuvarande systemet. I det nya systemet kommer den omräknade pensionen att bli 2,17 prisbasbelopp för båda. Typfall A saknar helt ATP och kommer därför att få hela sin pension i form av övergångsvis garantipension. Typfall B har viss ATP. B:s nya pension kommer därför även att innefatta viss tilläggspension. Den övergångsvisa garantipensionen blir

därför lägre jämfört med A. Den övergångsvisa garantipensionen som beräknas för typfall B ersätter dels de 15/30 delar i folkpension som inte tillgodoräknas i tilläggspensionen, dels skattehöjningen till följd av att SGA slopas.

Också typfallen C och D har samma pension i det nuvarande systemet. Därför blir också den nya pensionen samma för båda. Fördelningen mellan tilläggspensionen och den övergångsvisa garantipensionen kommer dock att vara en annan för C än för D. Eftersom C, till skillnad från D, har fulla ATP-år kommer hans eller hennes övergångsvisa garantipension att bli lägre och tilläggspensionen högre jämfört med D. Typfall C ersätts endast för SGA medan D även får ersättning för den folkpension som inte ingår i tilläggspensionen.

Tablå 7.2 Beräkning av den övergångsvisa garantipensionen om ålderspensionen tas ut som hel förmån från 65 års ålder. 40 bosättningsår. Ensamstående ålderspensionär. Prisbasbelopp

	Typfall A	Typfall B (15 ATP-år)	Typfall C (30 ATP-år)	Typfall D (15 ATP-år)
(a) ATP ¹	0,00	0,569	1,24	1,24
(b) FP och PTS	1,529	0,96	0,96	0,96
(c) Tjänstepension m.m. ²	0,00	0,00	0,30	0,30
Beräkningsunderlag (=a+b+c)	1,529	1,529	2,50	2,50
Bruttopension år 2002, kr ³	55 961	55 961	91 500	91 500
(d) Omräknat beräkningsunderlag	2,17	2,17	2,743	2,743
Bruttopension år 2003, kr ³	79 422	79 422	100 393	100 393
(e) Tilläggspension	0,00	1,049	2,20	1,72
Övergångsvis garantipension (=d-e-c)	2,17	1,121	0,243	0,723
Nettopension år 2002 inkl. tjänstepension, kr ⁴	55 961	55 961	71 172	71 172
Nettopension år 2003, inkl. tjänstepension, kr ⁴	56 170	56 170	71 803	71 803

¹ Inklusivt änkepension.

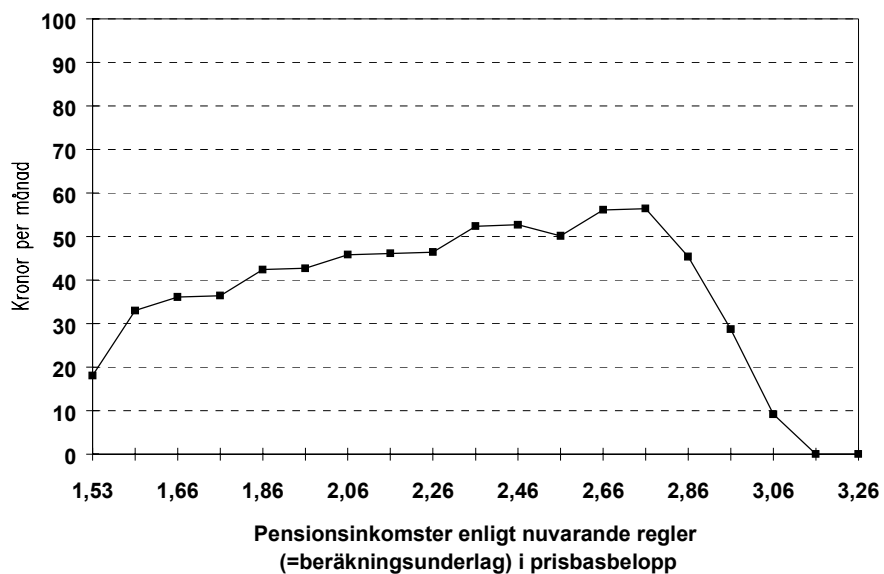
² Inklusivt utländsk pension.

³ 2000 års priser

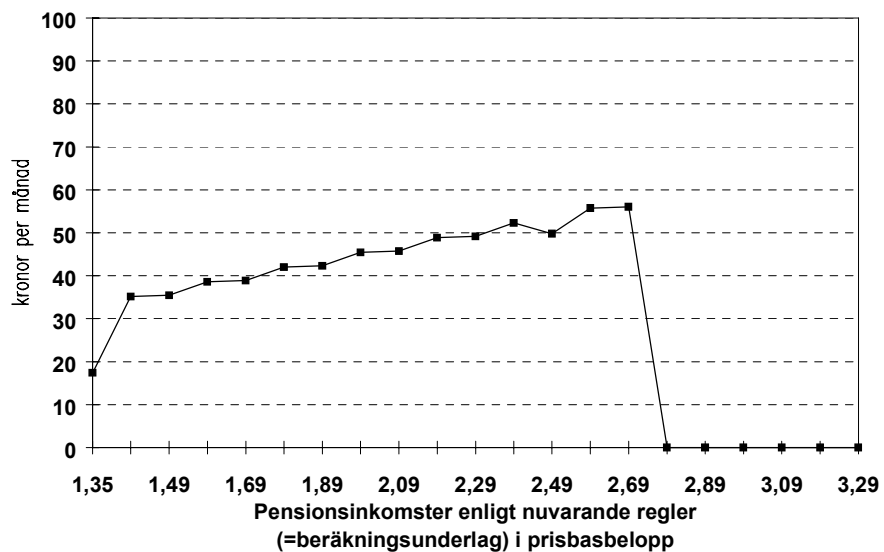
⁴ Nettoberäkningarna har gjorts med 34 % kommunalskatt och i 2000 års priser.

I figurerna 7.2 och 7.3 visas skillnaden i pensionsnivå efter skatt mellan vårt förslag till övergångsvis garantipension och nuvarande regelsystem för de ålderspensionärer som är berättigade till övergångsvis garantipension. Figur 7.2 avser en ensamstående ålderspensionär bosatt i kommun med en skattesats på 34 %. Figur 7.3 visar motsvarande för en gift pensionär. Det framgår att samtliga pensionärer får en höjning av sin nettopension efter omläggningen. Av figurerna 7.4 och 7.5 framgår utfallet vid en genomsnittlig kommunalskattesats på 30,62 %.

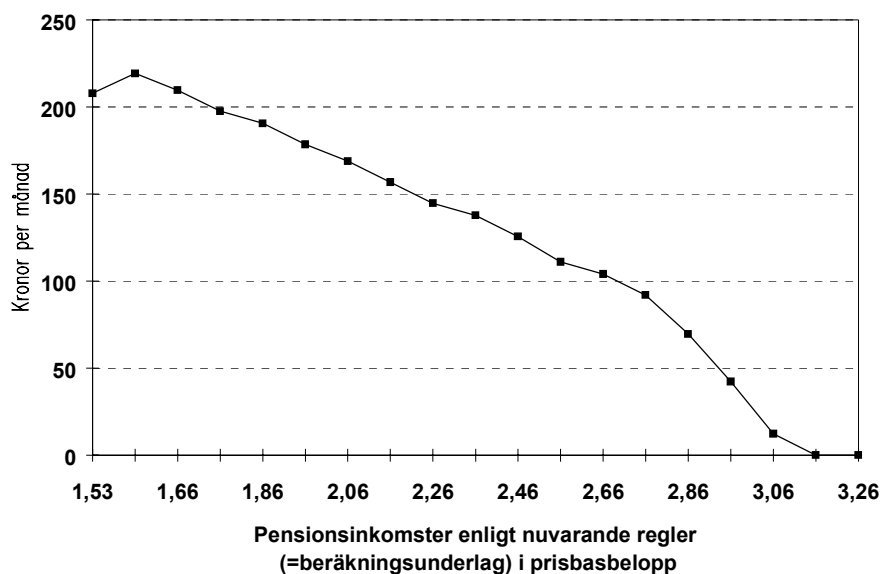
Figur 7.2 Skillnad i pensionsinkomst efter skatt mellan ett system med övergångsvis garantipension och nuvarande system. Kommunalskatt 34 %. Ensamstående pensionär

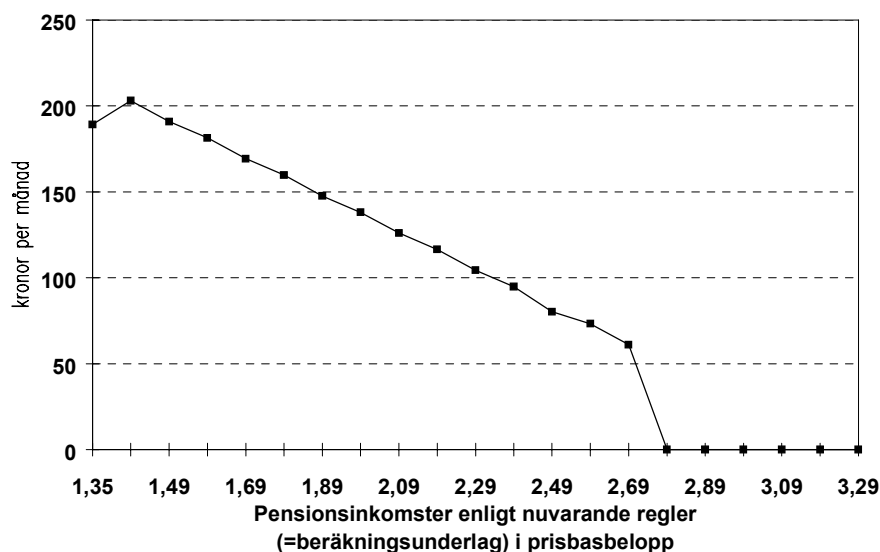
Figur 7.3 Skillnad i pensionsinkomst efter skatt mellan ett system med övergångsvis garantipension och nuvarande system. Kommunalskatt 34 %. Gift pensionär

Figur 7.4 Skillnad i pensionsinkomst efter skatt mellan ett system med övergångsvis garantipension och nuvarande system. Kommunalskatt 30,62 %. Ensamstående pensionär.

Figur 7.5 Skillnad i pensionsinkomst efter skatt mellan ett system med övergångsvis garantipension och nuvarande system. Kommunalskatt 30,62 %. Gift pensionär.

Vårt förslag ovan omfattar pensionärer som har ett beräkningsunderlag motsvarande lägst nivån för folkpension och maximalt PTS. Emellertid kan pensionärens beräkningsunderlag vara lägre än de angivna nivåerna till följd av att pensionen har lyfts före 65 års ålder eller att kravet på 40 bosättningsår inte är uppfyllt.

SGA:s grundnivå och avtrappningsbestämmelser är desamma för dem som gjort förtida uttag (eller skjutit upp uttaget) som för dem som tar ut oreducerad ålderspension från 65 års ålder. SGA-bestämmelserna gäller utan begränsning även för dem vars folkpension utges med en viss andel av en oavkortad sådan pension. Dock gäller alltid ett allmänt förbehåll att SGA inte får utges med större belopp än pension i form av folkpension, PTS, ATP, änke-ATP, tjänstepension och utländsk socialförsäkringspen-

sion. Särskilda regler gäller vid förekomst av yrkesskadelivränta (se avsnitt 8). För pensionärer med partiell pension gäller dock ett annat högsta SGA-belopp. Partiell pension behandlas i avsnitt 7.4.

SGA-bestämmelserna innebär således att en pensionär med hel ålderspension och ett beräkningsunderlag som är lägre än 1,529 respektive 1,354 prisbasbelopp inte betalar någon skatt på sina pensionsinkomster. SGA uppgår i dessa fall till samma belopp som pensionsinkomsterna (dvs. beräkningsunderlaget). Detta har vi tagit hänsyn till i våra förslag till hur den övergångsvisa garantipensionen skall beräknas för pensionärer med låg pensionsinkomst, vilka redovisas i det följande.

Det kan först konstateras att för en pensionär med pensionsinkomster som inte är högre än 0,24 prisbasbelopp innebär omläggningen inte någon förändring i skattehänseende, eftersom i det fallet det vanliga grundavdraget uppgår till samma belopp som SGA, dvs. 0,24 prisbasbelopp. I ett sådant fall behövs således inte någon uppräkningsberäkning av beräkningsunderlaget göras. Den övergångsvisa garantipensionen skall dock inte ge kompensation bara för SGA utan även ersätta PTS och den 40-dels beräknade folkpensionen. Enligt regeringens förslag skall därför den övergångsvisa garantipensionen för pensionärer vars beräkningsunderlag inte överstiger 0,24 prisbasbelopp motsvara det belopp som återstår sedan beräkningsunderlaget minskats med den tilläggspension, änkepension, tjänstepension och utländska pension som ingått i beräkningsunderlaget.

Det vanliga grundavdraget på 0,24 prisbasbelopp kommer efter omläggningen att gälla för alla dem vars pensionsinkomster i det nuvarande pensionssystemet uppgår till ca 1,3 prisbasbelopp. Pensionärer med högre pensionsinkomster kommer att få rätt till ett högre grundavdrag. Det krävs därför att omräkning sker på ett sätt för de pensionärer vars beräkningsunderlag är lägre än 1,3 prisbasbelopp och på ett annat sätt för dem med högre ålderspension.

Regeringen föreslår att omräkning av beräkningsunderlaget för den ålderspensionär vars underlag är högre än 0,24 men lägre än 1,3 prisbasbelopp skall göras genom att hela underlaget multipliceras med 1,513 och därefter minskas med 0,112 prisbasbelopp. Detta skall gälla både för en ensamstående och för en gift ålderspensionär.

Beräkningsunderlag som är lägst 1,3 prisbasbelopp men inte uppgår till 1,52 prisbasbelopp vad gäller en ensamstående och 1,354 prisbasbelopp vad gäller en gift ålderspensionär skall höjas genom att hela underlaget multipliceras med 1,427.

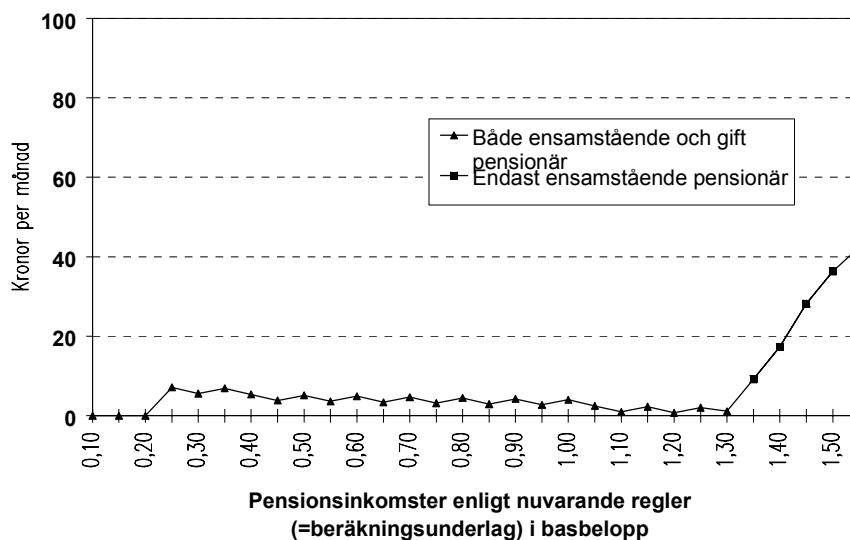
För en ensamstående ålderspensionär med ett beräkningsunderlag på lägst 1,52 men inte högre än 1,529 prisbasbelopp skall underlaget höjas till 2,17 prisbasbelopp.

De enligt ovan omräknade underlagen minskas med den tilläggspension, änkepension, tjänstepension och utländska pension som har ingått i underlaget. Det kvarvarande beloppet är pensionärens övergångsvisa garantipension.

I de tidigare redovisade figurerna 7.2 och 7.3 visades effekterna av vårt förslag till beräkning av övergångsvis garantipension för pensionärer med beräkningsunderlag på lägst 1,529 respektive 1,354 prisbasbelopp vid 34 % kommunalskatt. I figur 7.6 visas skillnaden i pension före och efter omläggningen för pensionärer med lägre pensionsinkomster.

I tablå 7.4 sammanfattas regeringens förslag till hur beräkningsunderlaget skall räknas upp för att bestämma den övergångsvisa garantipensionen. Det uppräknade beräkningsunderlaget motsvarar pensionärens nya, högre bruttopension, som skall beskattas efter samma regler som gäller för yngre pensionärer. Det uppräknade beräkningsunderlaget skall minska med de förmåner som ingår i beräkningsunderlaget och som utbetalas till pensionären enligt annan lagstiftning eller avtal. Återstoden (dvs. bosättningsbaserad folkpension, PTS och kompensation för SGA) utges som övergångsvis garantipension.

Figur 7.6 Skillnad i pensionsinkomst efter skatt mellan ett system med övergångsvis garantipension och nuvarande system. Kommunalskatt 34 %. Ensamstående och gift pensionär

Tablå 7.4 Förslag till omräkning av beräkningsunderlag för bestämning av övergångsvis garantipension

Beräkningsunderlag P i prisbasbelopp för ogift	Beräkningsunderlag P i prisbasbelopp för gift	Omräknat beräkningsunderlag P_1 i prisbasbelopp
högst 0,24	högst 0,24	$P_1 = P$
högre än 0,24 men lägre än 1,3	högre än 0,24 och lägre än 1,3	$P_1 = P * 1,513 - 0,112$
lägst 1,3 men lägre än 1,52	lägst 1,3 men lägre än 1,354	$P_1 = P * 1,427$
lägst 1,52 men högst 1,529		$P_1 = 2,17$
högre än 1,529 men högst 3,093		$P_1 = 2,17 + 0,59 * (P - 1,529)$
högre än 3,093		$P_1 = P$
	1,354	$P_1 = 1,935$
	högre än 1,354 men högst 2,772	$P_1 = 1,935 + 0,59 * (P - 1,354)$
	högre än 2,772	$P_1 = P$

Regeringens förslag: Om ålderspensionen tas ut som en partiell förmån skall den övergångsvisa garantipensionen beräknas med ledning av den pension som skulle ha utgetts om hel ålderspension hade lyfts. Andelsberäkningen görs därefter.

Utredningens förslag: Utredningens förslag stämmer överens med regeringens förslag

Remissinstanerna: Remissinstanserna har inte yttrat sig särskilt över denna del av förslaget. *Östergötlands läns allmänna försäkringskassa* understryker dock vikten av att det i den information som skall lämnas inför omräkningen klargörs att för dem som har partiellt uttag av ålderspension kommer en försämring att ske.

Skälen för regeringens förslag: Uttag av ålderspension kan göras som hel, halv, tre fjärdedels eller en fjärdedels förmån. Den del av det nuvarande grundskyddet som utgörs av SGA följer inte denna andelsberäkning. För beräkningen av SGA är det främst pensionsinkomsternas belopp som är avgörande, om de motsvarar hel eller partiell förmån är av mindre betydelse. SGA:s grundnivå och avtrappningsbestämmelser är desamma för alla pensionärer. För dem med partiell pension gäller dock att SGA inte kan vara högre än uppburen folkpension och PTS (inbegripet den del av ATP som minskat PTS).

Vårt förslag till konstruktion av övergångsvis garantipension för pensionärer med helt pensionsuttag baseras på en översättning av SGA-reglerna till pensionssystemet. Om på samma sätt SGA för dem med partiellt pensionsuttag skulle omvandlas till en pensionsförmån skulle det innebära att den övergångsvisa garantipensionen skulle tjäna som utfyllnad för dem som endast tagit ut en del av sin inkomstgrundade pension. En person, som vid helt pensionsuttag inte skulle vara berättigad till grundskydd, skulle vid partiellt uttag kunna få övergångsvis garantipension. Det skulle således innebära att grundskyddet inom det allmänna pensionssystemet inte enbart skulle ge ett ekonomiskt skydd för dem som inte tjänat in rätt till inkomstgrundad pension eller endast en låg sådan. Det skulle också ge ett tillskott till dem som valt att ta ut endast del av sin inkomstgrundade pension.

Regeringen finner inget skäl till att ett uppskjutet uttag av en del av den inkomstgrundade ålderspensionen skulle ersättas av en utbetalning från garantipensionssystemet. Enligt vår mening bör istället garantipensionen vid partiellt pensionsuttag bestämmas efter samma principer som gäller för pensionärer födda år 1938 eller senare. Vårt förslag innebär att vid partiellt uttag av ålderspension skall först beräknas vad hel övergångsvis garantipension skulle motsvara och därefter andelsberäknas detta belopp.

Vårt förslag till hur den övergångsvisa garantipensionen skall bestämmas vid partiellt uttag utgår således inte från gällande SGA-bestämmelser. Förslaget att exempelvis halv garantipension skall motsvara hälften av hel förmån kan innebära en försämring för många av de pensionärer som vid omläggningen uppbär halv pension. De kan efter övergången till

övergångsvis garantipension komma att få en lägre inkomst efter skatt. Enligt senast tillgängliga statistik uppbär 256 personer i åldersgruppen 65–69 år och 12 personer i åldrarna 70–74 år partiell ålderspension. Regeringen anser, i likhet med vad som framförts av försäkringskassan i Östergötland, att det är viktigt att pensionärerna i god tid informeras om att omräkningen vid partiellt pensionsuttag kan innebära sänkt inkomst efter skatt. Det är också viktigt att klargöra att denna försämring endast är knuten till ett pågående partiellt uttag, dvs. den har ingen effekt på ett senare helt uttag av pension.

8 Samordning vid förekomst av yrkesskadelivräntor

8.1 Inledning

Yrkesskadelivränta samordnas i dag med ålderspension genom att pensionen minskas enligt vissa regler. Vidare gäller att det särskilda grundavdraget, SGA, fastställs med ledning av delvis andra inkomster än vad som gäller för övriga ålderspensionärer. I detta avsnitt föreslås att dagens samordningsbestämmelser huvudsakligen överförs till det nya systemet med tilläggspension och övergångsvis garantipension vad gäller de personer som är födda år 1937 eller tidigare och som i december år 2002 uppbär både ålderspension och yrkesskadelivräntan. För övriga föreslås samma samordningsreglerna som gäller för personer som är födda år 1938 eller senare.

8.2 Samordningsbestämmelser vid förekomst av yrkesskadelivräntor

Regeringens förslag och bedömning: Vid förekomst av yrkesskadelivränta skall de samordningsbestämmelser som finns i 12 kap. 9 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad pension tillämpas för personer som är födda år 1937 eller tidigare och som inte har omfattats av samordningsbestämmelserna enligt AFL före utgången av år 2002.

För de personer som jämte ålderspension uppbär egen yrkesskadelivränta i december 2002 skall tilläggspensionen, enligt lagen om inkomstgrundad pension, minskas vid utbetalning med ett förutbestämt fast belopp. Minskingsbeloppet skall beräknas som skillnaden mellan beviljad och utbetald ålderspension från folkpensionering och ATP i december 2002.

För de personer som jämte ålderspension uppbär yrkesskadelivränta till efterlevande i december 2002 bör änkepensionen enligt lagen om efterlevandepension minskas vid utbetalning med ett förutbestämt fast belopp. Minskingsbeloppet bör beräknas som skillnaden mellan å ena sidan beviljad ålderspension och änkepension i december 2002, å

andra sidan utbetald ålderspension och änkepension vid samma tidpunkt.

Om yrkesskadelivräntan minskas skall det förutbestämda belopp som minskar tilläggspensionen eller änkepensionen reduceras procentuellt lika mycket.

För den som i december 2002 jämte ålderspension uppbär yrkesskadelivränta skall den utbetalda tilläggspensionen efter minskningen ingå i beräkningsunderlaget. I beräkningsunderlaget bör också den utbetalda änkepensionen efter minskningen ingå. De belopp som motsvarar pensionstillskott och 40-delsberäknad folkpension skall beräknas med ledning av beviljad tilläggspension och änkepension.

Beräkningsunderlaget för den som jämte ålderspension i december 2002 uppbär yrkesskadelivränta skall lägst uppgå till ett belopp som motsvarar den folkpension och det pensionstillskott som skulle ha utgetts enligt i dag gällande regler, om ingen samordning med yrkesskadelivränta hade skett. Vid beräkningen skall det belopp som motsvarar den ATP som enligt dagens regler skulle ha reducerat pensionstillskottet likställas med pensionstillskott.

Beräkningsunderlaget för en person som jämte ålderspension uppbär yrkesskadelivränta skall räknas upp enligt samma regler som skall gälla för övriga pensionärer.

Den övergångsvisa garantipensionen skall beräknas genom att den tilläggspension, den änkepension, den tjänstepension och den utländska pension som ingår i beräkningsunderlaget dras av från det uppräknade beräkningsunderlaget.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att samordningen skall ske på samma sätt som gäller i dag innebärande samordning med de fiktiva belopp som skall ingå i beräkningsunderlaget.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* tillstyrker förslaget. *Skåne läns allmänna försäkringskassa* påtalar att det fortfarande finns ett antal personer med folkpension och yrkesskadelivränta som med stöd av 18 § andra stycket lagen (1962:382) om införande av lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) samt övergångsbestämmelserna till ändringen (1967:201) i 11 § samma lag uppbär en högre folkpension än de annars skulle gjort. *Östergötlands läns allmänna försäkringskassa* anför att vid beräkning av övergångsvis garantipension för de som har yrkesskadelivränta skall reglerna i 4 kap 5 § lagen (1998:702) om garantipension gälla. Kassen framför även att utredningen inte berör hur samordningen skall ske vad gäller den yrkesskadelivränta som inte kan samordnas med tilläggspension utan endast med folkpension.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Arbetsskador eller därmed jämförliga skador regleras i dag i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring och i lagen (1977:265) om statlig personskadeskydd. Båda dessa lagar trädde i kraft den 1 juli 1977. Ersättning för skador som inträffat under äldre författningarnas giltighetstid, dvs. under åren 1901–1977, regleras emellertid alltjämt i dessa författningar. Ersättning i form av livränta utbetalas således fortfarande, eller kan komma att utbetalas enligt ett stort antal äldre, i de flesta fall upphävda, författningar om

obligatorisk försäkring för yrkesskador. Eftersom huvuddelen av dessa livräntor utges enligt 1954 års lag om yrkesskadeförsäkring har samlingsbegreppet för dessa kommit att bli yrkesskadelivräntor. Benämningen yrkesskadelivräntor gäller även livräntor som utgör ersättning för skador som uppstått i andra sammanhang än under yrkesutövning. Som ett exempel på detta kan nämnas personer som skadats under fullgörande av värnplikt eller i samband med vissa utbildningar.

Förutom ersättning för inkomstbortfall på grund av bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmåga kan yrkesskadelivräntor även innefatta viss ersättning för lyte och men samt för kostnader för vård, hjälpmedel m.m.

Enligt nuvarande bestämmelser uppgår det maximala årsbeloppet för en yrkesskadelivränta i form av egenlivränta till 3,78 prisbasbelopp. År 2000 motsvarar detta 138 348 kronor. Yrkesskadelivräntan reduceras efter ålderspensioneringen till tre fjärdedelar av det tidigare beviljade beloppet. Beträffande skador som inträffat före den 1 juli 1976 sker denna reduktion fr.o.m. den månad den skadade fyller 67 år. Har skadan visat sig först efter den 1 juli 1976 reduceras livräntan fr.o.m. den månad då den skadade fyller 65 år. Det maximala livräntebeloppet för de flesta pensionärerna är således 2,84 prisbasbelopp, vilket år 2000 motsvarar 103 944 kronor. Flertalet av de ersättningar som betalas ut idag är dock betydligt lägre. Av tabell 8.1 framgår att bland de personer som är födda år 1937 eller tidigare hade 56 356 personer beviljad yrkesskadelivränta i form av egenlivränta i december 1999. Övervägande delen, 49 460 personer, hade ersättningar om högst 15 000 kronor. Samtidigt utbetalades efterlevandelivränta till 3 833 personer. Flertalet av dessa ersättningar var mellan 15 000 och 45 000 kronor. Detta framgår av tabell 8.2.

Tabell 8.1 Antalet personer födda år 1937 eller tidigare med yrkesskadelivränta i form av egenlivränta med fördelning efter ersättnings storlek. December 1999.

Ersättning i kronor	Antalet kvinnor	Antalet män	Samtliga
1 – 15 000	3 847	45 613	49 460
15 001 – 30 000	564	3 710	4 274
30 001 – 45 000	175	858	1 033
45 001 – 60 000	67	568	635
60 001 – 75 000	37	376	413
75 001 – 90 000	24	112	136
90 001 – 105 000	57	348	405
Samtliga	4 771	51 585	56 356

Källa: Riksförsäkringsverket

Tabell 8.2 Antalet personer födda år 1937 eller tidigare med yrkesskadelivränta i form av efterlevandelivränta med fördelning efter ersättnings storlek. December 1999.

Ersättning i kronor	Antalet personer
1 – 15 000	500
15 001 – 30 000	944
30 001 – 45 000	1 394
45 001 – 60 000	843
60 001 – 75 000	152
Samtliga	3 833

Källa: Riksförsäkringsverket

Gällande samordningsbestämmelser

Redan vid införandet av det offentliga pensionssystemet ansågs det att den pensionsberättigade skulle överkompenserats om såväl yrkesskadelivräntan som ålderspensionen skulle utbetalats ograverad. Den nu gällande regeln om samordning mellan yrkesskadelivränta och pension finns i 17 kap. 2 § AFL. Vid lagens tillkomst ansågs att reduktion av yrkesskadelivränta, vad gäller äldre skadefall, inte lagligen kunde ske genom retroaktiv ändring av den vid skadans inträffande gällande lagstiftningen om yrkesskadeförsäkringen. Samordningsbestämmelserna i AFL bygger därför på en reduktion av folkpension, pensionstillskott samt ATP i form av ålderspension och änkepension i form av ATP. Samordningen sker när ålderspensionen betalas ut.

Yrkesskadelivräntor utgör inte pensionsgrundande inkomst. Enligt 23 § promulgationslagen till AFL kan ATP i form av förtidspension inte heller utges i anledning av pensionsfall som inträffat före den 1 januari 1962. Personer som skadats före detta datum har således inte kunnat kompenseras i ålderspensionshänseende av en kontinuerlig omvandling av antagandepoäng till ATP-poäng. Samordningen mellan pensionsutbetalningar och utbetalningen av livräntor har därför utformats på ett sådant sätt att hänsyn har tagits till dels intresset av att undvika överkompensation, dels att de som drabbats av yrkesskador eller motsvarande ofta däri-genom helt eller delvis betagits möjligheten att tjäna in ATP.

De gällande samordningsbestämmelserna innebär att avdrag på ålderspension i form av ATP och folkpension och pensionstillskott skall göras med tre fjärdedelar av en egenlivränta. Minskningen skall i första hand göras på ATP, i andra hand på pensionstillskottet och i sista hand på folkpensionens huvudförmån. Avdrag på ATP får dock inte ske om yrkesskadan inträffat innan den skadade tillgodoräknat sig pensionspoäng för ett år. Med stöd av lagen (1962: 382) om införande av AFL, kan folkpensionen minskas med ett förutbestämt fast belopp.

Efterlevandelivränta samordnas med den egna folkpensionen i form av ålderspension och med ATP i form av änkepension.

Alla pensionsberättigade har dock, oavsett samordning, rätt att behålla tre fjärdedelar av folkpensionen och pensionstillskottet. När avdrag på ATP får göras tillämpas denna bestämmelse så att pensionstillskottet beräknas utifrån den ATP som faktiskt betalas ut, dvs. efter att ATP samordnats med yrkesskadelivräntan. Är livräntan större än ATP skall det

överskjutande beloppet samordnas med det sålunda beräknade pensionstillskottet till dess garantibeloppet träder in.

Prop. 1999/2000:127

Beskattningsav ålderspension och livränta

Principerna för beräkning av SGA vid ålderspensioneringen framgår av avsnitt 4. Reglerna är i stora delar desamma även när den pensionsberättigade har rätt till yrkesskadelivränta. Reglerna är också desamma oavsett om yrkesskadelivräntan har minskat ATP eller inte, eller om folkpensionen har minskats med ett förutbestämt fast belopp. Utgångsläget i beräkningen skall vara den nivå för folkpensionen och pensionstillskottet som gäller för den person som inte har livränta. Detta innebär att det högsta möjliga SGA, även när den pensionsberättigade samtidigt med ålderspensionen uppbär livränta, är 1,529 prisbasbelopp för en ensamstående och 1,354 prisbasbelopp för en gift. SGA avtrappas mot den faktiskt utbetalda pension som överstiger de nämnda beloppen. Avdraget reduceras inte med hänsyn till livräntan. Detta innebär bl.a. att rätt till SGA föreligger även vid höga inkomster.

De gällande bestämmelserna innebär även att SGA kan bli större än den sammanlagda utbetalda pensionen efter det att denna har reducerats med hänsyn till yrkesskadelivräntan. Detta inträffar t.ex. om pensionären inte har någon ATP eller om ATP är lägre än yrkesskadelivräntan. I dessa fall gäller att SGA medges med det högre beloppet. I princip blir då även livräntan en skattefri förmån till ett belopp som motsvarar skillnaden mellan SGA och den utbetalda ålderspensionen.

Samordning efter ikraftträdande år 2003 om pensionen och livräntan har samordnats i december år 2002

Också efter införandet av den övergångsvisa garantipensionen skall det finnas regler för samordning mellan ålderspensionen och yrkesskadelivräntan. För de ålderspensionärer som är födda efter år 1937 gäller att ålderspensionen vid utbetalning skall minskas med ett belopp som motsvarar tre fjärdedelar av den del av livräntan som överstiger en sjättedels basbelopp. Minskningen skall i första hand göras på garantipensionen och därefter på inkomstpensionen och tilläggspensionen. En pensionsberättigad som är gift har dock alltid rätt till en sammanlagd ålderspension inklusive premiepension på minst 11,5 % av prisbasbeloppet per månad. Motsvarande belopp för en ensamstående ålderspensionär är 13 % av prisbasbeloppet per månad.

Samordningsbestämmelserna i det reformerade systemet avviker i väsentlig mån från de i dag gällande bestämmelserna, genom att garantipensionen alltid beräknas före samordning. Beräkningen av pensionstillskottet och SGA-beräkningarna i dagens system baseras däremot på pensionen efter samordning. Om samma samordningsbestämmelser skulle gälla för de personer som är födda år 1937 eller tidigare som gäller för de yngre generationerna, så som framförts av Östergötlands läns allmänna försäkringskassa, skulle vissa av de pensionärer som har rätt till SGA i dagens system inte medges övergångsvis garantipension. Dessa pensio-

närer skulle få en sänkning av nettopensionen efter omläggningen. Full kompensation skulle inte heller ges till de pensionärer vars ATP efter samordningen med yrkesskadelivräntan berättigar till pensionstillskott.

Införandet av ett helt nytt ålderspensionssystem ger en möjlighet till justeringar av såväl eventuella orättvisor som förekommande överkompensation. Detta kan göras då endast ett ytterst litet antal har börjat uppbära ålderspension före reformens ikraftträdande. När det gäller pensionärer som redan vid införandet har uppnått pensionsåldern och vars pension därvid samordnas med yrkesskadelivränta är det regeringens uppfattning att de grunder för samordningen som tillämpades när det utgående pensionsbeloppet bestämdes alltså bör gälla.

Det förslag som utredningen har lämnat innebär att dagens samordningsbestämmelser och skatteregler i varje detalj översätts till en garanti-pensionsförmån. En sådan omräkning är mycket komplicerad och därför sannolikt svår att förstå för de berörda pensionärerna. Förslaget innebär bland annat delvis att samordning skulle ske med de fiktiva belopp som ingår i beräkningsunderlaget, delvis att livräntan skulle samordnas med en verklig förmån i form av tilläggspension enligt LIP.

Regeringens uppfattning är att det redan komplicerade systemet inte bör försvåras ytterligare. Dels mot bakgrund av detta, dels av administrativa skäl föreslås i stället en annan lösning för samordningen mellan ålderspension och yrkesskadelivränta. Vad gäller de pensionärer vars egenlivränta och ålderspension har beviljats före år 2003 föreslås att tilläggspensionen enligt LIP vid utbetalning skall minskas med ett förutbestämt fast belopp. Minskingsbeloppet skall därvid beräknas som skillnaden mellan beviljad och utbetald ålderspension i december 2002.

Vidare är regeringens bedömning att samordningen mellan ålderspension och änkepension och efterlevandelivränta bör ske på motsvarande sätt om pensionsförmånerna redan före ikraftträdandet samordnas med efterlevandelivränta. Änkepensionen enligt lagen om efterlevandepension bör därvid minskas med ett fast belopp som motsvarar skillnaden mellan beviljad pension från ålders- samt änkepensioneringen sammantaget och motsvarande utbetalda förmåner i december 2002.

I vissa fall innebär regeringens förslag att någon reduktion av pensionen inte skall ske. Detta gäller de fall där det redan i dag endast sker en omfördelning mellan den enskildas ATP och pensionstillskott. Inte heller skall pensionen minskas om den enskilda pensionären helt saknar ATP och därför inte kommer att få någon tilläggspension från LIP.

Den övergångsvisa garantipensionen för de personer som i december 2002 uppbar både livränta och ålderspension skall baseras på pensionsinkomster efter att dessa har samordnats med yrkesskadelivränta enligt ovan. Detta skall ske genom att det i beräkningsunderlaget skall ingå den utbetalda tilläggspensionen, dvs. efter minskning med hänsyn till livränta. De fiktiva belopp som i beräkningsunderlaget skall motsvara eventuellt pensionstillskott och 40-dels beräknad folkpension skall däremot beräknas med ledning av den beviljade tilläggspensionen, dvs innan tilläggspensionen har minskats med hänsyn till yrkesskadelivränta. Regeringens bedömning är att den övergångsvisa garantipensionen bör beräknas på motsvarande sätt vad gäller personer med efterlevandelivränta.

Som ovan redovisats kan SGA i vissa fall bli större än den faktiskt utbetalda pensionen. Utredningens bedömning var att detta förhållande bör beaktas när beräkningsunderlaget fastställs. Regeringen delar denna bedömning vad gäller de personer som i december 2002 uppbar både livränta och ålderspension. En lösning, som utredningen har förordat, skulle vara att låta en viss yrkesskadelivränta ingå i beräkningsunderlaget. Enligt regeringens mening är dock en sådant lösning både komplicerad och administrativt krävande. Regeringen föreslår i stället att en begränsningsregel skall införas när beräkningsunderlaget fastställs för de personer med egenlivränta som i december 2002 uppbar både livränta och ålderspension. Begränsningsregel innebär att den pensionsberättigades beräkningsunderlag inte skall bli lägre än ett belopp som motsvarar den folkpension och det pensionstillskott som skulle ha utbetalats enligt i dag gällande regler, om pensionen inte hade samordnats med yrkesskadelivränta. Som pensionstillskott skall likställas den tilläggspension som skulle enligt i dag gällande regler föranlett avräkning av pensionstillskottet. Regeringens bedömning är att motsvarande begränsningsregel bör gälla även för personer med efterlevandelivränta.

Vad gäller personer med livränta har det framkommit att SGA fastställs med ledning av delvis andra inkomster än vad som gäller för övriga ålderspensionärer. Avtrappningen och basnivåerna är dock desamma oavsett om den pensionsberättigade har livränta eller ej. Vi föreslår därför att beräkningsunderlaget för pensionärer vars ålderspension har samordnats med yrkesskadelivränta skall räknas om på samma sätt som skall gälla för ålderspensionärer utan livränta. Hur detta skall ske framgår av avsnitt 7.

Den övergångsvisa garantipensionen erhålls genom att från det omräknade beräkningsunderlaget dras av den tilläggspension, änkepension, tjänstepension och utländska pension som har ingått i underlaget.

I utformningen av beräkningsregler för den övergångsvisa garantipensionen har vi utgått från att pensionären endast har pensionsinkomster. Vi har inte beaktat att den pensionsberättigade kan ha andra beskattningsbara s.k. sidoinkomster. Vi har inte heller kunnat ta hänsyn till att yrkesskadelivräntan till den del livräntan är beskattningsbar kan innebära att det vanliga grundavdraget blir ett annat än vad som skulle ha gällt för samma pensionär utan livränta. Sådana hänsynstaganden skulle oundvikligen leda till individuella bedömningar som enligt regeringens uppfattning skall undvikas av administrativa skäl.

Samordning om livränta eller ålderspension beviljas efter år 2002

Det har framgått att regeringens uppfattning är att de grunder för samordningen som tillämpades när det utgående pensionsbeloppet bestämdes alljämt bör gälla. Detta har dock inte samma giltighet vad gäller de personer som kommer att beviljas ålderspension eller yrkesskadelivränta först efter ikraftträdandet år 2003. Dagens samordningsbestämmelser har således aldrig tillämpats för denna grupp pensionärer. Det kan därför inte anses som lika självklart att dagens regler skulle översättas för dessa pensionärer med samma noggrannhet som gäller för pensionärer som före år 2003 har omfattats av dagens samordningsbestämmelser.

Vidare gäller att det belopp som tilläggspensionen skall minskas med kan på ett relativt enkelt sätt fastställa för de pensionärer som i december 2002 omfattas av dagens samordningsbestämmelser. Är samordningen aktuell först år 2003 eller därefter krävs en komplicerad lagstiftning och administration för beräkning av motsvarande belopp. Detta är, enligt regeringen, inte rimligt. Regeringen föreslår därför att samma samordningsbestämmelser skall tillämpas för personer som är födda år 1937 eller tidigare som skall gälla för de yngre generationerna, om yrkesskadelivränta eller ålderspension beviljas först efter år 2002.

Regeringens förslag innebär att pensionen efter samordningen kan bli både något lägre och något högre jämfört med vad som skulle ha varit fallet om dagens regler hade tillämpats. Det bör dock poängteras att förslaget inte innebär någon faktisk inkomstsänkning för den enskilda pensionären.

9 Särskilda folkpensionsförmåner och arbetsskadelivränta

9.1 Särskilda folkpensionsförmåner

Regeringens förslag: Lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn, med de förändringar som skett genom lagen (1998:707) om ändring i nämnda lag, skall anpassas till att gälla också för personer födda år 1937 eller tidigare.

Barntillägget till den som är född år 1937 eller tidigare skall inte reduceras av den ålderspension som den försäkrade föräldern uppbär om summan av hel tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och hel övergångsvis garantipension uppgår till högst 2,17 prisbasbelopp.

Utredningens förslag: Utredningens förslag stämmer överens med regeringens förslag. Därutöver föreslog utredningen – med hänsyn till att en särskild pensionsform (bosättningstillägg) föreslogs införas – ändringar i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag samt i övergångsreglerna till lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär ålderspension, för att anpassa dessa regler till att gälla också för personer födda år 1937 eller tidigare.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* tillstyrker förslaget. *Sveriges Pensionärsförbund* kan inte acceptera några försämringar av förmånerna handikappersättning, vårdbidrag, särskilt pensionstillägg, hustrutillägg och barntillägg genom en samordning med garantipensionen.

Skälen för regeringens förslag: I dagens grundskyddssystem kompletteras folkpensionen, pensionstillskottet och det särskilda grundavdraget med vissa särskilda folkpensionsförmåner som utges som tillägg

till folkpensionen. Dessutom ingår i regelsystemet för folkpensioneringen några förmåner som utges som självständiga förmåner. Med hänsyn till att bosättningstillägg inte skall införas som en särskild pension vid sidan om garantipension behöver någon konsekvensändring inte göras i lagen om handikappersättning och vårdbidrag. Någon anpassning i regler rörande hustrutillägg behöver inte heller göras, eftersom samtliga berörda fyllt 65 år (och således inte längre kan uppbära hustrutillägg) då den övergångsvisa garantipensionen införs år 2003.

Särskilt pensionstillägg utges enligt nuvarande regler som ett tillägg till folkpension i form av ålderspension till förälder som under minst sex år har vårdat sjukt eller handikappat barn och som därvid har avstått från förvärvsarbete. I samband med införandet av lagen om garantipension föreskrevs att reglerna om särskilt pensionstillägg skall fortsätta att gälla, men med den begränsningen att lagen endast gäller för dem som är födda år 1953 eller tidigare. Detta och att endast tid före år 1999 kan tillgodoräknas som vårdtid för särskilt pensionstillägg gäller sedan den 1 januari 1999. I övrigt har lagen, med ikraftträdande den 1 januari 2001, anpassats till det reformerade ålderspensionssystemet. Några ändringar i sak har i princip inte genomförts. Vissa justeringar måste dock göras för att anpassa bestämmelserna till övergångsvis garantipension. I sak gäller detta att det särskilda pensionstillägget till personer som är födda år 1937 eller tidigare även i framtiden skall utges i förhållande antingen till antal bosättningsår eller till antalet år med tillgodoräknade pensionspoäng enligt 5 kap. AFL.

Barntillägg utges för varje barn under 16 år till en försäkrad förälder som uppbär ålderspension eller förtidspension. Barntillägget avskaffades i princip år 1990. Enligt övergångsbestämmelser betalas emellertid barntillägg ut även för tid efter den 1 januari 1990 till dem som hade rätt till barntillägg i december månad 1989. Detta innebär att tillägget kommer att upphöra vid utgången av år 2005 när de yngsta barnen som tillägget avser har fyllt 16 år.

I proposition 1997/98:152 Garantipension m.m. har angivits att någon motsvarighet till barntillägget inte kommer att finnas i det reformerade ålderspensionssystemet. I samband med arbetet med garantipensionen gjordes bedömningen att barntillägget till personer födda år 1938 eller senare borde behållas med i princip oförändrade regler. Regeringen har inte nu funnit anledning till annan bedömning vad avser barntillägg till personer som omfattas av den övergångsvisa garantipensionen. Vi föreslår därför att barntillägget skall behållas med i princip oförändrade regler.

Barntillägget reduceras i dag med hälften av den försäkrades tilläggs-pension i den mån denna för år räknat överstiger halva prisbasbeloppet. Fritt från samordning är således folkpensionsbeloppet jämte ett halvt prisbasbelopp. För att anpassa reglerna till ett fullt beskattat system måste detta fribelopp höjas och vi föreslår att det skall motsvara den högsta övergångsvisa garantipension som kan utges till en ensamstående person, 2,17 prisbasbelopp. Detta synsätt stämmer överens med tankarna bakom det belopp som gäller för personer som omfattas av det reformerade ålderspensionssystemet.

Enligt dagens regler berättigar barntillägget, tillsammans med annan ålderspension som den pensionsberättigade uppbär, till SGA. Däremot skall barntillägget enligt vårt förslag inte ingå i beräkningsunderlaget för den övergångsvisa garantipensionen. Det skulle kunna innebära att en person som gjort förtida uttag av ålderspension och därmed har reducerad folkpension inte kompenseras fullt ut för det SGA han eller hon har rätt till enligt dagens regler. Eftersom de flesta som uppbär barntillägg uppburit förtidspension före ålderspensioneringen, torde emellertid sådana fall knappast förekomma. Det skall också observeras att år 2003, när dessa regler avses träda i kraft, kommer antalet personer som överhuvudtaget uppbär barntillägg att vara mycket begränsat. År 2005 är det sista år som barntillägg kan utbetalas.

9.2 Samordning med arbetsskadelivränta

Regeringens förslag: Arbetsskadelivränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring och lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd skall efter utgången av år 2002 betalas ut varje månad med det överskjutande belopp som räknats fram för december månad år 2002. Beloppet skall fr.o.m. år 2003 årligen räknas om med förändringen i prisbasbeloppet.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att samordning skall ske enligt nuvarande regler med de pensionsbelopp som ingår i beräkningsunderlaget.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig särskilt över detta förslag.

Skälen för regeringens förslag: Livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) och enligt lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd (LSP) utges längst till den månad då den pensionsberättigade fyller 65 år. Till vissa personer kan arbetsskadelivränta dock utges även efter det att den pensionsberättigade har fyllt 65 år. För personer födda år 1937 eller tidigare gäller, på grund av övergångsbestämmelserna till LAF, dessa regler fullt ut.

Garantiregeln, den s.k. 65 %-regeln, innebär att livränta utges för tid efter det att den pensionsberättigade fyllt 65 år om hans eller hennes ålderspension från folk- och tilläggs pensioneringen inte uppgår till 65 % av livräntans bruttobelopp. Livräntan betalas då ut med ett belopp som motsvarar skillnaden mellan ålderspensionen och 65 % av livräntans bruttobelopp. För personer födda år 1938 eller senare avskaffades denna bestämmelse i samband med införandet av det reformerade ålderspensionssystemet.

Från och med år 2003 kommer nuvarande pensionsförmåner till ålderspensionärer att ersättas av tilläggs pension enligt LIP och övergångsvis garantipension. Om arbetsskadelivräntan skulle samordnas med den övergångsvisa garantipensionen skulle det ge ett för den pensionsberättigade sämre resultat jämfört med idag, eftersom denna pension kommer att utges med ett högre bruttobelopp än dagens folkpension och pensions-tillskott.

Ersättning som utges på grund av LAF och LSP samordnas inte med pensionsförmånerna på annat sätt än vid uttag av ålderspension. Om uttaget sker efter 65 års ålder sker samordning med den pension som skulle ha betalats ut om hel pension hade tagits ut fr.o.m. 65 års ålder. I december månad år 2002 har därför samordning med ålderspensionen gjorts för alla livräntetagare födda år 1937 eller tidigare.

Regeringen föreslår att det livräntebelopp som efter samordning med ålderspensionen beräknats för den enskilde i december 2002 skall gälla även fortsättningsvis. Beloppet föreslås vara prisindexerat, dvs. årligen räknas om med förändringen i prisbasbeloppet.

Enligt utredningens förslag skulle arbetsskadelivräntan alltså samordnas med den ålderspension som den pensionsberättigade skulle haft rätt till enligt AFL, dvs. med de belopp som ingår i den enskildes beräkningsunderlag. Det hade gett samma livräntebelopp som vårt förslag med undantag för effekten av följsamhetsindexeringen av tilläggspensionen.

Med vårt förslag kommer inte ett extra påslag på tilläggspensionen att minska livräntebeloppet, vilket hade varit fallet med utredningens förslag. Inte heller kommer en lägre uppräkningsgrad av tilläggspensionen att kompenseras av ett högre livräntebelopp. Sådan kompensation utges istället genom den övergångsvisa garantipensionen, på samma villkor till pensionärer med som utan livränta. Vårt förslag innebär således att garantiregeln (65 %-regeln) alltså kommer att tillämpas i förhållande till en prisindexerad pension. Det innebär också en administrativ förenkling jämfört med utredningsförslaget.

Arbetsskadelivräntan skall inte ingå i beräkningsunderlaget för den övergångsvisa garantipensionen, eftersom den inte påverkar dagens SGA för ålderspensionärer.

10 Utbetalning av övergångsvis garantipension

10.1 Uttag av övergångsvis garantipension

Regeringens förslag: Övergångsvis garantipension skall som huvudregel betalas ut endast till den som är bosatt i Sverige. Övergångsvis garantipension skall dock i undantagsfall kunna betalas ut till en person som bosatt sig utomlands, om det med hänsyn till omständigheterna är uppenbart oskäligt att inte betala ut pensionen. Utbetalning till utlandet skall kunna ske utan någon prövning av rätt därtill, om den pensionsberättigade med stöd av socialförsäkringslagen (1999:799) eller dess övergångsbestämmelser omedelbart före ikraftträdandet av de nya bestämmelserna uppber folkpension i form av ålderspension vid bosättning utomlands.

Uttag av övergångsvis garantipension skall kunna avse hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån. En pensionsberättigad som har rätt till tilläggspension får dock ta ut övergångsvis garantipension endast om och till den del som han eller hon tar ut tilläggspension för samma tid.

Utredningens förslag: Utredningens förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har haft något att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Dagens grundskydd i form av folkpension och pensionstillskott betalas enligt huvudregeln ut endast till den som är bosatt i Sverige. Även rätten till särskilt grundavdrag vid beskattning gäller endast för pensionärer som är bosatta i Sverige. En person som har börjat uppbära folkpension kan få folkpensionen utbetald till utlandet, om det skulle framstå som oskäligt att dra in pensionen.

Enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1979:127) om ändring i AFL har en svensk medborgare, som är född år 1929 eller tidigare eller som är född senare men som den 1 juli 1979 uppbär folkpension i form av ålders-, förtids- eller efterlevandepension, under vissa förutsättningar rätt att vid bosättning utomlands uppbära en oavkortad folkpension, dvs. med samma belopp som skulle ha utgetts vid bosättning i Sverige. En förutsättning härför är att den pensionsberättigade varit mantalsskriven i Sverige det år då han eller hon fyllde 62 år och de fem åren närmast dessförinnan. Denna övergångsregel gäller alltjämt men med vissa justeringar som innebär att regeln inte gäller barnpension och hustrutillägg efter utgången av år 1992. Vidare gäller att bestämmelsen numera endast är tillämplig för de personer som också vid utgången av år 1992 alltjämt uppbär folkpension.

Fr.om. år 2001 kommer i stället socialförsäkringslagen (1999:799, SofL) att gälla, vars regler om utbetalning dock i princip motsvarar reglerna i AFL. I proposition om anpassningar i ålderspensionssystemet inför år 2001 m.m., som avses lämnas till riksdagen i maj månad, kommer regeringen att föreslå vissa tillägg och förtydliganden till SofL. Detta innebär att en pensionsberättigad som vid lagens ikraftträdande år 2001 får folkpension utbetald utomlands enligt AFL eller enligt övergångsbestämmelser i AFL skall få det även fortsättningsvis utan hinder av de nya bestämmelserna i SofL.

De pensionärer som vid utgången av år 2002 får sin folkpension utbetald till utlandet bör enligt regeringens uppfattning även kunna få övergångsvis garantipension utbetald till utlandet utan särskild prövning.

På grund av den exporträtt som följer av förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen och av konventionsförpliktelser kommer emellertid den övergångsvisa garantipensionen liksom garantipensionen att i stor utsträckning betalas ut även till personer bosatta utanför Sverige (se avsnitt 14). Den del av dagens folkpension som baseras på tillgodoräknade ATP-år kommer fr.o.m år 2003 att utges i form av tilläggs pension, och denna pension skall utbetalas till en pensionsberättigad som är bosatt utomlands oavsett medborgarskap.

I det reformerade ålderspensionssystemet får garantipension endast tas ut om den inkomstgrundade ålderspensionen tas ut samtidigt. Garantipensionen och inkomstgrundad ålderspension kommer då, liksom i dag, att kunna tas ut som hel eller partiell – dvs. tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels – pension. Om partiellt uttag görs från den inkomstgrundade

ålderspensionen skall garantipensionen betalas ut med samma andel. Regeringen föreslår att samma regler skall gälla för uttag av övergångsvis garantipension. Till skillnad från vad som gäller för garantipension föreslår vi emellertid att även den som inte har tjänat in någon tilläggs pension skall ha rätt att göra partiellt uttag av övergångsvis garantipension. En pensionär med enbart folkpension och pensionstillskott som uppbär partiell pension i december år 2002 är således inte tvingad att göra ett helt pensionsuttag för att fortsättningsvis få ålderspension utbetald. Från och med januari år 2003 kommer motsvarande andel av övergångsvis garantipension att utbetalas, om pensionären inte genom ansökan begär annat.

10.2 Ansökan om och utbetalning av övergångsvis garantipension

Regeringens förslag: Övergångsvis garantipension skall utges utan ansökan till den som vid utgången av år 2002 uppbär ålderspension. Övergångsvis garantipension till den som vid omläggningen inte uppbär ålderspension skall betalas ut efter ansökan. Utbetalning skall ske tidigast fr.o.m. månaden efter det att ansökan kommit in till den allmänna försäkringskassan, dock tidigast fr.o.m. januari 2003.

På motsvarande sätt som gäller för garantipension skall, om ansökan om ålderspension inte har gjorts senast tre månader före den månad då den pensionsberättigade fyller 70 år, försäkringskassan utreda om den pensionsberättigade vill senarelägga sitt pensionsuttag ytterligare.

Vidare skall, i likhet med vad som gäller för garantipension, övergångsvis garantipension enligt huvudregeln betalas ut månadsvis. Undantag gäller för små årsbelopp. Pensionen betalas ut t.o.m. den månad då den pensionsberättigade avlider eller rätten till övergångsvis garantipension annars upphör.

Utbetalning skall endast ske till den pensionsberättigade.

Utredningens förslag: Utredningens förslag om ansökan och utbetalning stämmer i princip överens med regeringens förslag. Utredningen föreslog emellertid att beslut om utbetalning av ålderspension till annan enligt 16 kap.12 § AFL, som fattats före år 2003, skall gälla även fortsättningsvis för utbetalning av övergångsvis garantipension och ålderspension enligt LIP. Vidare föreslogs att försäkringskassan skall ha möjlighet att fatta provisoriskt beslut om en pensionsberättigad som uppbär ålderspension vid utgången av år 2002 inte lämnar de uppgifter som behövs för tillämpning av lagen om garantipension.

Remissinstanserna: Riksförsäkringsverket (RFV) tillstyrker utredningens förslag. RFV framhåller att uppgifter om tjänstepensioner m.m., som ingår i beräkningsunderlaget, måste begäras in i god tid före ikraftträdandet för att antalet återkrav och tilläggsutbetalningar med anledning av provisoriska beslut skall kunna minimeras. För att det skall vara realistiskt att ta in 1,6 miljoner underlag till beräkningsunderlaget från

pensionärerna krävs dock en långtgående automatisk databehandling både i form av färdigifyllda uppgifter på den begäran om uppgifter som skickas ut och vid hanteringen av inkomna uppgifter. Verket förutsätter att det faller på RFV att fastställa riktlinjer beträffande i vilka lägen den pensionsberättigade skall vara skyldig att lämna uppgifter och när provisoriskt beslut bör fattas i samband med omläggningen. Också flera försäkringskassor anser det angeläget att i möjligaste mån undvika provisoriska beslut och därmed det merarbete sådana beslut medför. Bl.a. *Östergötlands läns allmänna försäkringskassa* anser att möjligheten att inhämta uppgifter på annat sätt än genom den försäkrade t ex genom samkörning av olika register skall utredas.

Svenska Kommunförbundet konstaterar att det i utredningen inte alls berörs vem som skall betala ut den övergångsvisa garantipensionen. Förbundet anser att en förutsättning för att samordningen mellan allmän pension och tjänstepension skall fungera på avsett sätt är att utbetalning av allmän pension fortsättningsvis sker enligt dagens regler, dvs. av Kommunsektorns Pension AB eller Statens pensionsverk i den mån den pensionsberättigade har rätt till kommunal eller statlig pension.

Skälen för regeringens förslag: De flesta personer som omfattas av den övergångsvisa garantipensionen kommer att uppbära ålderspension i slutet av år 2002. För dessa personer har försäkringskassan i huvudsak kännedom om de uppgifter som behövs för att beräkna den övergångsvisa garantipensionen. I vissa fall saknas emellertid uppgift om tjänstepension som den pensionsberättigade uppbär. Inför omläggningen år 2003 bör övervägas i vad mån uppgift om tjänstepension kan inhämtas direkt från den som betalar ut tjänstepensionen (se vidare avsnitt 12.3).

Utredningen föreslog att försäkringskassan skall ha möjlighet att fatta provisoriska beslut, vilket enligt flera remissinstanser skulle medföra merarbete. Försäkringskassan har tillgång till de flesta av de uppgifter som krävs för att fastställa den övergångsvisa garantipensionen för dem som redan uppbär ålderspension. Vad gäller tjänstepension skall i de flesta fall det belopp som utbetalades i december läggas till grund för beräkningen. Det finns enligt regeringens mening därför inte något behov av provisoriska beslut.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att för den som vid ikraftträdandet av reglerna om övergångsvis garantipension redan uppbär ålderspension skall övergångsvis garantipension fastställas utan ansökan.

Regeringen föreslår att för den som vid omläggningen inte uppbär ålderspension skall ansökan om övergångsvis garantipension på sätt som följer av lagen om garantipension göras hos den försäkringskassa som enligt SofL skall avgöra ärenden för den pensionsberättigade. När den pensionsberättigade också har rätt till tilläggspension bör ansökningshandlingarna vara gemensamma för övergångsvis garantipension och tilläggspension. Ökning och minskning av övergångsvis garantipension kommer som tidigare anförts normalt att ansluta till motsvarande uttag av tilläggspension. Samma regler om ansökan och anmälan som gäller vid ökning och minskning av tilläggspension bör därför gälla för övergångsvis garantipension.

För såväl inkomstgrundad ålderspension som garantipension gäller som huvudregel att pension skall betalas ut senast fr.o.m. 70 års ålder, om

den försäkrade då är bosatt i Sverige. Utbetalning av pension skall emellertid alltid grundas på en ansökan från den pensionsberättigade. Vi föreslår att samma regler skall gälla för övergångsvis garantipension.

Enligt lagen om garantipension utbetalas pensionen månadsvis. Undantag gäller för små pensionsbelopp. Även i andra situationer kan ålderspension efter samtycke från den pensionsberättigade betalas ut på annat sätt än månatligen. Om inte annat är föreskrivet utges pensionen t.o.m. den månad då den pensionsberättigade avlider eller rätten till pension på annat sätt upphör. Regeringen föreslår att dessa bestämmelser skall gälla även för utbetalning av övergångsvis garantipension.

Någon motsvarighet till den möjlighet som finns enligt 16 kap. 12 § AFL att betala ut pension till annan än den pensionsberättigade själv på grund av att denne är ur stånd att själv ta hand om sin pension har inte förts in i lagen om garantipension. I prop. 1997/98:152 motiverar regeringen sitt ställningstagande i denna fråga med att regeln inte fyller någon funktion vid sidan av allmänna bestämmelser om förvaltare och godmanskap som finns i den familjerättsliga lagstiftningen. Det har också visat sig att regeln sällan tillämpas. Regeringen ser därför inget skäl till att, som utredningen föreslog, nämnda bestämmelse om utbetalning av ålderspension till annan skall tillämpas i vissa fall för utbetalning av ålderspension efter år 2002. Det är dock viktigt att, i de fall där denna utbetalningsbestämmelse tillämpas, i god tid informera berörda personer om att bestämmelsen skall upphöra.

10.3 Åtgärder på grund av felaktig utbetalning och ändrad pensionsrätt

Regeringens förslag: Övergångsvis garantipension skall ändras för förfluten tid om den pension eller de belopp som ingått i beräkningsunderlaget har ändrats för samma tid. För den övergångsvisa garantipensionen skall samma regler gälla vad avser åtgärder på grund av felaktig utbetalning som gäller för garantipension för personer födda år 1938 eller senare. Dessa regler innebär följande.

En person skall vara skyldig att återbetala övergångsvis garantipension om han eller hon genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att inte fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet har förorsakat att pension betalats ut felaktigt eller med för högt belopp. En person skall vidare vara återbetalningsskyldig om pension i annat fall betalats ut felaktigt eller med för högt belopp och han eller hon borde ha insett detta. Beslut om återbetalningsskyldighet fattas av försäkringskassan. Försäkringskassan skall kunna helt eller delvis efterge ett krav på sådan återbetalning, om det finns särskild anledning därtill.

Om en pensionsberättigad till följd av t.ex. ändrad taxering retroaktivt får höjd tilläggspension och detta påverkar storleken av den övergångsvisa garantipension som utbetalats skall avdrag för för mycket uppburen övergångsvis garantipension göras genom avräkning på retroaktivt utbetald tilläggspension.

För det fall en pensionsberättigad, för samma tid som övergångsvis garantipension beviljats retroaktivt, i väsentlig mån fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (1980:620) utan villkor om återbetalning, skall den till motsvarande del retroaktivt beviljade övergångsvisa garantipensionen få betalas ut till socialnämnden.

Utredningens förslag: Utredningens förslag stämmer i princip överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Stockholms läns allmänna försäkringskassa* påpekar att det ofta är svårt att få in uppgifter om förändringar samt att ansökningar ofta inte är kompletta. Kassen tror därför att antalet återkrav kommer att öka. *Västra Götalands läns allmänna försäkringskassa* förutser också en ökning av antalet återkrav, om kassen inte får tillgång till aktuella tjänstepensionsbelopp. Det innebär ett betydande merarbete jämfört med idag, eftersom administrationen kring en felutbetalning är omfattande och kräver resurser. Även *Dalarnas läns allmänna försäkringskassa* pekar på problemen med tjänstepensioner och menar att administrationen borde kunna förenklas om tjänstepensionsutbetalarna åläggs en skyldighet att anmäla tjänstepensionens storlek till försäkringskassan. Även förändrade utbetalningsbelopp skulle kunna meddelas via ADB-media och omräkning ske utan att den pensionsberättigade måste lämna uppgift till försäkringskassan. Felaktiga, dvs. för stora utbetalningar av garantipension och bosättningstillägg, kommer på detta sätt att reduceras.

Skälen för regeringens förslag: Enligt regeringens förslag i 6 kap. 2 § i lagen om garantipension skall den övergångsvisa garantipensionen ändras för förfluten tid om den pensionsberättigades beräkningsunderlag har ändrats för samma tid.

I 14 kap 1 § LIP finns regler om återbetalningsskyldighet för ersättning som någon uppburit obehörigen genom att ha lämnat oriktiga uppgifter e.d. Innebörden av reglerna är att återbetalningsskyldighet för uppburit ersättning föreligger i två fall. I det första krävs att någon genom oriktiga uppgifter, eller genom underlåtenhet att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet, förorsakat att ersättning har utgetts felaktigt eller med för högt belopp. I det andra fallet avses när någon i annat fall har uppburit ersättning felaktigt eller med för högt belopp, vilket han eller hon skäligen borde ha insett. I det första fallet krävs således inte att vederbörande varit medveten om felaktigheten. I det andra fallet är han eller hon skyddad av god tro. I båda fallen är följden återbetalningsskyldighet av vad som utbetalats för mycket, om det inte finns särskilda skäl att helt eller delvis efterge återbetalningsskyldigheten. I samtliga nu redovisade fall krävs att försäkringskassan meddelat beslut om återbetalning.

Motsvarande bestämmelser gäller även för garantipension genom att det i lagen om garantipension hänvisas till bestämmelserna i LIP. Enligt regeringens mening skall dessa bestämmelser även gälla för övergångsvis garantipension.

I lagen om garantipension finns också hänvisning till bestämmelser i LIP om avdrag på pension (14 kap.7 och 8 §§). Återbetalningsskyldighet av för mycket erhållen garantipension kan i princip endast ske i fall då den pensionsberättigade lämnat oriktiga uppgifter eller underlåtit att fullgöra sin uppgiftsskyldighet.

I annat fall, om t.ex. en ändrad taxering medför att den pensionsberättigade för förfluten tid erhåller en högre tilläggspension och garantipensionsbeloppet för samma tid därmed skall sänkas, kan i stället kvittning ske. Avdrag görs då på den retroaktivt beviljade tilläggspensionen så att det totalt inte utbetalas mer än vad som skulle ha utgetts om beslut om båda ersättningarna fattats samtidigt.

Regeringen föreslår att bestämmelserna om avdrag på pension även skall gälla för den övergångsvisa garantipensionen.

Om den pensionsberättigade under samma tid som övergångsvis garantipension beviljats retroaktivt i väsentlig mån fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (1980:620) utan villkor om återbetalning, skall på samma sätt som gäller för garantipension retroaktivt beviljad övergångsvis garantipension få betalas ut till socialnämnden.

11 Vistelse i kriminalvårdsanstalt

Regeringens förslag: Bestämmelserna i lagen om garantipension om reducering av pensionsförmåner för intagna i kriminalvårdsanstalt och för personer som är häktade skall gälla även för dem som är födda år 1937 eller tidigare.

Utredningens förslag: Utredningens förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: För en pensionsberättigad som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller häktad skall i vissa fall avdrag göras på pensionen. Ingen minskning skall göras av inkomstgrundad pension enligt LIP; för de pensionärer som idag uppbär tilläggspension enligt AFL görs heller inget avdrag på denna del av pensionen. Enligt bestämmelser i lagen om garantipension skall garantipensionen minskas vid anstaltsvistelse som varar mer än 30 dagar. Den pensionsberättigade har dock rätt att behålla ålderspensionen till ett belopp motsvarande 4,5 % av prisbasbeloppet per månad. Om den inkomstgrundade ålderspensionen överstiger förbehållsbeloppet utbetalas således ingen garantipensionen.

För närvarande pågår en allmän översyn av hur institutionsvistelse bör påverka socialförsäkringsförmåner. Utredningen om socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse (S 1999:09) skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2000. I avvaktan härpå bör enligt regeringens mening bestämmelserna i garantipensionslagen gälla för alla ålderskategorier.

12.1 Allmänt

De processuella bestämmelserna för det reformerade ålderspensions-systemet finns huvudsakligen i lagen (1988:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP). Det processuella förfarandet vid beslut enligt LIP överensstämmer väsentligen med de regler som gäller i det hittillsvarande ålderspensionssystemet. Vissa förändringar har emellertid gjorts inom det reformerade ålderspensionssystemet. Vidare har de nya reglerna ersatt vad som tidigare gällde enligt lagen (1959:551) om beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (LBP). Denna lag har upphört att gälla. För personer födda år 1937 eller tidigare gäller enligt övergångsbestämmelserna emellertid fortfarande vissa bestämmelser i LBP beträffande beräkningen av pensionsgrundande inkomst. De processuella bestämmelserna om garantipension är i huvudsak desamma som enligt LIP, eftersom det i lagen om garantipension finns hänvisningar till bestämmelserna i LIP.

Enligt regeringens uppfattning bör även de processuella reglerna för övergångsvis garantipension stämma överens med vad som gäller inom det reformerade ålderspensionssystemet. Som framgår av avsnitt 5 föreslår regeringen att bestämmelserna om den övergångsvisa garantipensionen skall finnas i lagen om garantipension. Bl.a. detta förhållande talar för att samma processuella regler skall gälla för båda garantipensionssystemen. Vi föreslår därför att de regler om ändring, omprövning, överklagande, preskription m.m. som gäller för garantipension också skall gälla för den övergångsvisa garantipensionen. Emellertid föreslår regeringen att det införs nya bestämmelser om att den pensionsberättigade skall vara skyldig att till den allmänna försäkringskassan lämna vissa särskilt angivna uppgifter som har betydelse för beräkning av såväl garantipension som övergångsvis garantipension (se avsnitt 12.2). Vidare gör regeringen den bedömningen att det bör införas ett förfarande för överföring av uppgifter om utbetald tjänstepension från utbetalare till Riksförsäkringsverket (se avsnitt 12.3). Utformningen av ett sådant förfarande bör emellertid beredas ytterligare.

Regeringen föreslår att de regler som i dag gäller för garantipension även skall gälla för övergångsvis garantipension varför vi hänvisar till förarbetena till LIP och lagen om garantipension (prop. 1997/98:151 och prop. 1997/98:152) för redovisning av bestämmelserna. Vidare vill regeringen påpeka att eftersom övergångsvis garantipension fastställs på grundval av de belopp som ingår i den pensionsberättigades beräkningsunderlag har vissa justeringar i bestämmelsen om ändring av beslut om garantipension varit nödvändiga. Förändringar av tilläggspensionen, änkepensionen, tjänstepensionen eller den utländska socialförsäkringspensionen som ingår i beräkningsunderlaget skall automatiskt medföra följdändringar av beslutet om övergångsvis garantipension (se 7.2). Vidare skall en ändring av de belopp i beräkningsunderlaget vilka ersätter dagens folkpension och pensionstillskott automatiskt medföra följdändringar av beslutet om övergångsvis garantipension. Om det, sedan ett beslut om övergångsvis garantipension har fattats, visar sig att

pension utgått med felaktigt belopp, eller att den pensionsberättigade inte varit berättigad till övergångsvis garantipension, kan tidigare beslut om sådan pension omprövas.

Noteras skall att en särskild utredare för närvarande gör en samlad översyn av de processuella reglerna inom socialförsäkringen m.m. (Dir 1998:73).

12.2 Den pensionsberättigades uppgiftsskyldighet

Regeringens förslag: Den som uppbär eller har rätt till garantipension skall vara skyldig att till den allmänna försäkringskassan lämna uppgifter om dels utländsk socialförsäkringspension, dels svensk och utländsk tjänstepension. Skyldigheten att lämna uppgift om tjänstepension begränsas till personer som är födda år 1937 eller tidigare. Uppgift skall också lämnas om förändringar i civilståndet. I sistnämnda fall begränsas uppgiftsskyldigheten till personer som är bosatta utomlands.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att den som har rätt till garantipension skall vara skyldig att lämna uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av lagen om garantipension. Vidare skulle enligt utredningens förslag den som uppbär garantipension vara skyldig att utan oskäligt dröjsmål anmäla om de pensionsinkomster som legat till grund för beräkningen av garantipensionen upphört eller på annat sätt ändrats eller om sådan pensionsinkomst som skall ligga till grund för beräkningen av garantipension har tillkommit.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* (RFV) och *Värmlands läns allmänna försäkringskassa* tillstyrker förslaget, men flera remissinstanser är tveksamma eller negativa till detsamma. RFV anför bl.a. att det med hänsyn till att det är ett stort antal personer som har tjänstepension inte är realistiskt att de pensionsberättigade själva skall anmäla till försäkringskassan när en tjänstepension beviljats eller ändrats. För en rationell hantering krävs filöverföring mellan RFV och utbetalare av tjänstepension, vilket kräver stora ändringar i verkets IT-stöd. *Kommunsektorns Pension AB* och *Svenska kommunförbundet* förutser problem rörande den föreslagna uppgiftsskyldigheten med hänsyn till att den i många fall skall fullgöras av mycket gamla människor. *Södermanlands läns allmänna försäkringskassa* ifrågasätter värdet av en uppgiftsskyldighet, eftersom flera av inkomsterna inte kan kontrolleras av försäkringskassan. Enligt kassan innebär förslaget en fortsatt stor arbetsuppgift med insamlande av uppgifter. *Jönköpings läns allmänna försäkringskassa* anser att det är mycket tveksamt att äldre människor som i många år har uppburit pension nu skall åläggas att redovisa sina tjänstepensioner. *Västra Götalands allmänna försäkringskassa* anför att många personer inte kommer att förstå att de skall anmäla förändringar av tjänstepensioner m.m. som kan påverka den övergångsvisa garantipensionen. *Örebro läns allmänna försäkringskassa* anför att det i ärenden om bostadstillägg har framkommit att de försäkrade har svårt att förstå att de måste anmäla förändringar.

Dalarnas läns allmänna försäkringskassa menar att administrationen borde kunna förenklas om tjänstepensionsutbetalaren åläggs skyldighet att anmäla tjänstepensionens storlek till försäkringskassan. Enligt försäkringskassan skulle även förändrade utbetalningsbelopp kunna meddelas via ADB-media.

Skälen för regeringens förslag: Vid handläggning av ärenden om övergångsvis garantipension kommer den allmänna försäkringskassan i många fall att vara beroende av uppgifter från den enskilde. En pensionsberättigad är därför efter begäran från försäkringskassan skyldig att lämna sådana uppgifter som behövs för att fastställa övergångsvis garantipension.

I många fall kan det dock vara svårt för försäkringskassan att få kännedom om när det finns anledning att begära in uppgifter som kan vara av betydelse vid handläggningen av ärenden om övergångsvis garantipension. Anledning att begära in uppgifter från en pensionsberättigad kan föreligga främst beträffande utländska pensioner och tjänstepensioner. Försäkringskassan har inte i samtliga fall tillgång till sådana uppgifter genom tillgängliga register. Enligt 20 kap. 8 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) är den som har rätt till ersättning enligt AFL skyldig att lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpning av den lagen. Det bör införas en uppgiftsskyldighet även för den som uppbär eller har rätt till garantipension.

Lagrådet har i yttrande anfört att uppgiftsskyldigheten för med sig att den som underlåter att lämna uppgifter och på grund därav får för hög garantipension blir återbetalningsskyldig oavsett om han är i god tro eller inte. För den enskilde blir det viktigt att veta, i vilka fall och i vilken omfattning han är skyldig att lämna uppgifter.

När ett åsidosättande av uppgiftsskyldigheten kan få så långtgående rättsverkningar som återbetalning är det enligt *Lagrådet* ett rättssäkerhetskrav att den enskilde ur själva lagtexten kan utläsa i vilka hänseende han är skyldig att lämna uppgifter. Lagrådet har därför förordat att uppgiftsskyldigheten i lagtexten begränsas till några få, för pensionsrätten särskilt väsentliga förhållanden.

Med hänsyn till vad *Lagrådet* har anfört bör omfattningen av pensionsberättigades uppgiftsskyldighet preciseras i lagtexten. Vidare bör det anges i vilka fall uppgift skall lämnas.

Som redovisats i avsnitt 7, föreslår vi att den övergångsvisa garantipensionen skall beräknas på grundval av den pensionsberättigades tilläggspension, änkepension, utländsk socialförsäkringspension och tjänstepension. En ändring av dessa pensionsinkomster medför att även den övergångsvisa garantipensionen ändras. Försäkringskassan kan av tillgängliga register få besked om tilläggspensionen eller änkepensionen ändras. Vad gäller förändringar av utländsk pension och tjänstepension får försäkringskassan inte generellt automatisk uppgift om detta. Om den pensionsberättigade underlåter att anmäla t.ex. en förändring av tjänstepensionen till försäkringskassan, skulle det resultera i att han eller hon får en felaktigt beräknad övergångsvis garantipension.

Ett beslut om övergångsvis garantipension kan omprövas på försäkringskassans initiativ, om detta blivit felaktigt på grund av att den pensionsberättigade lämnat oriktiga uppgifter eller brustit i sin uppgiftsskyld-

dighet. Om det vid omprövningen visar sig att den pensionsberättigade erhållit en för hög pension, kan han eller hon åläggas att återbetala för mycket utbetald övergångsvis garantipension. En förutsättning för återbetalning är dock att den pensionsberättigade lämnat oriktiga uppgifter eller underlåtit att fullfölja en uppgiftsskyldighet, alternativt att han eller hon har insett att pensionen betalats ut med ett för högt belopp. Om det inte föreligger en skyldighet för den pensionsberättigade att till försäkringskassan lämna uppgift om ändrade förhållanden, kan återbetalningsskyldighet på grund av underlåten uppgiftsskyldighet emellertid inte komma ifråga.

Med en skyldighet för den pensionsberättigade att lämna uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av lagen om garantipension, kommer förutsättningarna för att pensionen beräknas till ett korrekt belopp öka. En sådan skyldighet tillsammans med reglerna om återbetalningsskyldighet bör verka för att den pensionsberättigade lämnar korrekta uppgifter.

Som anförts i det föregående bör det emellertid anges vilka uppgifter som skall lämnas. Uppgiftsskyldigheten bör omfatta förekomsten och storleken av sådana utländska socialförsäkringspensioner som skall ingå i beräkningsunderlaget för övergångsvis garantipension. Uppgift om sådana pensioner bör lämnas när den enskilde för första gången kan komma i fråga för garantipension eller övergångsvis garantipension. Detta medför att sådan uppgift skall lämnas när en person ansöker om garantipension eller övergångsvis garantipension. Personer som uppbär folkpension i form av ålderspension vid utgången av år 2002 skall enligt förslaget emellertid inte behöva ansöka om övergångsvis garantipension. Dessa skall därför vara skyldiga att lämna uppgift om utländska socialförsäkringspensioner. Uppgift om dessa pensioner skall därefter lämnas endast vid förändringar.

Personer som kan komma i fråga för övergångsvis garantipension skall dessutom vara skyldiga att lämna uppgift om förekomst och storlek av tjänstepension, såväl svensk som utländsk sådan. För att underlätta handläggningen av den övergångsvisa garantipensionen och för att minska behovet av uppgiftslämnande från den pensionsberättigade gör regeringen i avsnitt 12.3 den bedömningen att någon form av uppgifter bör lämnas även av den som betalar ut tjänstepension. Den pensionsberättigade skall då inte behöva lämna uppgifter som försäkringskassan redan har tillgång till.

Tillkommer eller upphör en tjänstepension skall den pensionsberättigade vara skyldig att anmäla detta till försäkringskassan. Samma gäller även vid beloppsmässiga förändringar av en tjänstepension. Uppgiftsskyldigheten bör beträffande beloppsändringar dock begränsas till förändringar som beror på ändrad beräkningsgrund. Omräkningar till följd av indexering behöver den pensionsberättigade inte anmäla till försäkringskassan, eftersom de inte föranleder ändring av den övergångsvisa garantipensionen. Till grund för beräkningen av övergångsvis garantipension skall normalt ligga den pensionsberättigades tjänstepension för december månad föregående år. Den indexuppräknings som brukar ske med tjänstepensionen för januari månad behöver därför inte anmälas och kommer normalt heller inte att beaktas vid beräkningen av övergångsvis garantipension. Ändras däremot en tjänstepension på så sätt att den skall

utgöra en ändrad andel av ett index, skall detta anmälas till försäkringskassan. Det sistnämnda kan vara fallet om en tjänstepension har en avtrappningskonstruktion, så att den minskar med tiden. Med hänsyn till dessa begränsningar när det gäller skyldighet att lämna uppgift om förändringar av tjänstepension, skall å andra sidan uppgift om tjänstepension lämnas årligen.

Beräkningen av garantipension och övergångsvis garantipension påverkas av försäkringstid respektive bosättningstid i Sverige. I vissa fall tillgodoräknas vistelse utomlands som försäkringstid eller bosättningstid i Sverige. Någon registrering av sådan utlandsvistelser sker inte förlöpande av försäkringskassorna. Det ankommer därför på den pensionsberättigade att lämna uppgift om sådana utlandsvistelser som han eller hon anser skall tillgodoräknas som försäkringstid eller bosättningstid. För den som är född år 1937 eller tidigare som uppbär folkpension i form av ålderspension vid utgången av år 2002 har emellertid frågan om sådant tillgodoräknade redan skett. Övriga personer som är berättigade till garantipension eller övergångsvis garantipension måste ansöka om sådan pension. De har därvid att lämna uppgift om utlandsvistelse, om de vill att sådan vistelse skall tillgodoräknas. Detta uppgiftslämnande bör emellertid vara frivilligt, eftersom det ligger i den pensionsberättigades intresse att lämna dessa uppgifter.

Däremot bör en pensionsberättigade som är bosatt utomlands lämna uppgift om förändringar i civilståndet, eftersom försäkringskassan normalt annars inte får uppgift om sådant.

12.3 Uppgifter från den som betalar ut tjänstepension

Regeringens bedömning: Den som betalar ut tjänstepensioner till en person som är född år 1937 eller tidigare bör lämna uppgift om detta till Riksförsäkringsverket. Den närmare utformningen av detta uppgiftslämnande bör emellertid beredas ytterligare.

Förslag i en promemoria: Inom socialdepartementet har upprättats en promemoria med ett förslag om särskild pensionsuppgift. Förslaget har remissbehandlats.

Promemorieförslaget innebär i huvudsak följande. Den som betalar ut tjänstepension till en person som är född år 1937 eller tidigare skall till RFV senast den 15 december det året tjänstepensionen betalas ut lämna en särskild pensionsuppgift. I pensionsuppgiften anges namn och postadress samt personnummer eller organisationsnummer för såväl den som lämnar uppgiften som den uppgiften avser. Vidare skall det anges tjänstepensionens storlek för december månad det år uppgiften lämnas, om tjänstepensionen är tidsbegränsad och när den i sådant fall upphör samt framtida på förhand känd förändring av tjänstepension som beror på ändrad beräkningsgrund. Den som lämnar särskild pensionsuppgift skall lämna den pensionsberättigade ett meddelande därom. RFV kan vid vite förelägga en tjänstepensionsutbetalare att lämna särskild pensionsuppgift.

Remissinstanserna: *Försäkringskassförbundet* har inget att erinra mot förslaget till särskild uppgiftsskyldighet angående tjänstepension. *AMF Pension* avstyrker förslaget och anför att deras kostnad för utskick med information till de pensionsberättigade om särskilda pensionsuppgifter skulle uppgå till cirka 3,5 miljoner kronor. Redan nu lämnar AMF Pension i januari uppgifter till RFV om utbetalningar men kan inte i december lämna uppgifter om det kommande årets utbetalningar. *Statens pensionsverk* (SPV) tillstyrker förslaget att den som utbetalar tjänstepension skall vara skyldig att lämna en särskild pensionsuppgift men har svårt att lämna synpunkter på de närmare detaljerna, eftersom promemorian är otydlig om detta. *Kommunsektorns Pension AB* (KPA) anför att det finns samordningstekniska problem på grund av att de kommunala pensionsbestämmelserna är baserade på bruttopensionsprincipen. För att slippa göra ett extra utskick föreslår KPA att meddelande till pensionstagarna i stället kan lämnas i samband med kontrolluppgiften i januari. KPA avser att lämna de särskilda pensionsuppgifterna till RFV i form av datafil senast den 15 december det avsedda året. Vidare utgår KPA från att man blir kompenserad för anpassningskostnader och eventuellt extra portokostnader. *Försäkringsförbundet* avstyrker förslaget samt anför bl.a. följande. Om ett nytt uppgiftslämnande ändå införs, måste RFV ansvara för information till de pensionsberättigade om att uppgifter hämtats från tjänstepensionsutbetalaren. Ett nytt uppgiftslämnande bör omfatta endast de personer för vilka det finns ett uppenbart behov av uppgifter. Det går inte att lämna uppgifter så tidigt som den 15 december. Vissa bolag har kvartalsvisa utbetalningar. Svårigheter kan finnas med att definiera och isolera tjänstepensioner i försäkringsbolagens register. *Näringslivets nämnd för regelgranskning* avstyrker att förslaget genomförs i nuvarande utformning samt anför bl.a. följande. Förslaget att den pensionsberättigade skall få meddelande från den uppgiftsskyldige om vilka uppgifter som lämnats är inte tillräckligt analyserat. Det framgår inte om det gjorts någon särskild konsekvensanalys av reglers effekter för små företags villkor. Nämnden påpekar att den i förslaget nämnda blanketten för särskild pensionsuppgift omfattas av samrådsskyldigheten enligt den s.k. samrådsförordningen (1982:668). *KP Pension & Försäkring* föreslår att meddelandet till den pensionsberättigade inarbetas i det meddelande om lämnad kontrolluppgift för inkomsttaxering som lämnas i januari. Vidare uppskattar KP att anpassningsarbetet för systemomställning torde ta i anspråk tre eller fyra "manmånader". Kostnaden för att skicka meddelande till de pensionsberättigade torde för KP:s del uppgå till cirka 650 0000 kr årligen.

Skälen för regeringens bedömning: Det har, som redovisas i avsnitt 12.2, riktats kritik mot utredningens förslag att de pensionsberättigade själva skall lämna uppgift om t.ex. tjänstepensioner, som skall ingå i beräkningsunderlaget för övergångsvis garantipension. Därvid har det framförts att uppgiftsskyldigheten i många fall kommer att gälla äldre personer, som haft pension under lång tid och som kan ha svårt för att kunna lämna de önskade uppgifterna. Vidare har anförts att det kommer att medföra ett betydande arbete för försäkringskassorna att vid omläggningen till övergångsvis garantipension hantera uppgifter från ett stort antal personer. Därvid har det pekats på möjligheten att i stället inhämta

uppgifter om tjänstepensioner direkt från pensionsutbetalarna. Mot denna bakgrund har inom Socialdepartementet utarbetats ett förslag om att uppgifter om tjänstepensioner skall lämnas av pensionsutbetalare.

För att kunna beräkna övergångsvis garantipension måste försäkringskassan ha tillgång till uppgifter om bl.a. förekommande tjänstepensioner och hur dessa har beräknats. Det bör, såsom utredningen föreslår, finnas en skyldighet för den enskilde att lämna de uppgifter som behövs för tillämpning av lagen om garantipension. Det stora flertalet av de personer som kommer att vara berättigade till övergångsvis garantipension uppbär redan folkpension i form av ålderspension när de föreslagna bestämmelserna om övergångsvis garantipension avses träda i kraft. I åtskilliga fall kommer det att vara fråga om personer i mycket hög ålder som har uppburit ålderspension i många år. Det kan för en del av dessa vara förenat med betydande svårigheter att behöva redovisa sin tjänstepension till försäkringskassan eller RFV enbart för att kunna få behålla sin ålderspension intakt.

En ordning som bygger på att beräkningen av övergångsvis garantipension i stor utsträckning bygger på uppgifter från de pensionsberättigade själva kommer enligt regeringens uppfattning att generera ett betydande merarbete vid handläggningen av pensionsärenden. Även de som betalar ut tjänstepensioner kommer i sådant fall sannolikt att få vidkännas en ökad belastning med förfrågningar från personer som uppbär tjänstepensioner. En mer rationell ordning är att de som betalar ut tjänstepensioner i stället lämnar uppgift om dessa till RFV. Beräkningsunderlaget för övergångsvis garantipension kommer med en sådan ordning att bli mer tillförlitligt, än om varje pensionsberättigad själv skall redogöra för sina pensionsförhållanden. En sådan ordning kommer sannolikt också att ge färre ärenden om återkrav på grund av felaktig pensionsberäkning, än som skulle blivit fallet om de pensionsberättigade själva skall lämna uppgift om tjänstepensionerna.

Regeringen anser att utbetalare av tjänstepensioner bör vara skyldiga att till RFV lämna uppgift om tjänstepensioner. För att kunna beräkna övergångsvis garantipension för januari månad år 2003 behöver RFV ha tillgång till uppgifter om tjänstepension senast i december månad föregående år. Ett alternativ skulle kunna vara att använda den kontrolluppgift som lämnas till ledning för inkomsttaxeringen. Den kontrolluppgift som skulle kunna finnas tillgänglig i december månad år 2002 har lämnats redan i januari det året och avser inkomstförhållandena år 2001, vilka inte utan olägenhet kan läggas till grund för beräkning av övergångsvis garantipension för år 2003.

Enligt promemorieförslaget skall en särskild pensionsuppgift lämnas för varje person född år 1937 eller tidigare som har rätt till tjänstepension. Det föreligger enligt regeringens uppfattning svårigheter med att ytterligare begränsa den grupp för vilka det bör lämnas uppgifter om tjänstepensioner, eftersom den enskildes samlade pensionsinkomster (med undantag för utbetalningar från privata pensionsförsäkringar eller pensionssparande) har betydelse för beräkningen av övergångsvis garantipension. För att å andra sidan kunna begränsa den pensionsberättigades uppgiftsskyldighet, måste han eller hon på något sätt få kännedom om vilka uppgifter om honom eller henne som har lämnats till RFV.

Särskild pensionsuppgift skall enligt promemorieförslaget lämnas av dem som betalar ut tjänstepension, dvs. främst försäkringsföretag, understödsförening och arbetsgivare. Det är samma krets av organisationer eller personer som i dag är skyldiga att för dessa tjänstepensioner lämna kontrolluppgifter enligt lagen (1990:3425) om självdeklaration och kontrolluppgifter. I princip blir det därför inte någon utvidgning av antalet uppgiftsskyldiga.

Regeringen anser att en pensionsutbetalare bör lämna uppgift för varje pensionsberättigad till vilken han utbetalar tjänstepension. Sådana uppgifter kommer i princip inte att avse andra pensionsberättigade än dem för vilka det skall lämnas kontrolluppgift. Emellertid skall en uppgift om tjänstepension till RFV tillgodose ett annat informationsbehov än en kontrolluppgift som lämnas till ledning för inkomsttaxeringen. En uppgift om tjänstepension till RFV bör i möjligaste mån även redovisa sådana förändringar av en tjänstepension som kan förutses. Det bör t.ex. anges om en tjänstepension är tidsbegränsad. Ett annat exempel på en förutsebar ändring kan föreligga när det för en tjänstepension gäller olika beräkningssätt beroende på hur länge den har utbetalats.

För att säkerställa att det vid omläggningen till den nya ordningen med övergångsvis garantipension finns ett underlag för beräkning av övergångsvis garantipension för januari månad, måste det finns någon uppgift om tjänstepension tillgänglig i december månad året före omläggningen till den övergångsvisa garantipensionen.

En ny ordning med särskild pensionsuppgift kommer emellertid att medföra vissa administrationskostnader för såväl de uppgiftsskyldiga som RFV. Vad gäller de uppgiftsskyldiga kan kostnaderna växla mellan de olika uppgiftslämnarna. Den information som enligt regeringens bedömning bör redovisas i en pensionsuppgift finns emellertid redan tillgänglig hos de uppgiftsskyldiga. Vissa initialkostnader inför omläggningen uppkommer däremot på grund av att det kan behöva göras en viss teknisk anpassning av befintligt datorstöd och utforma nya arbetsrutiner. Kostnaden härför är naturligtvis beroende av hur omfattande detta anpassningsarbete blir i de enskilda fallen.

Under remissbehandlingen av promemorieförslaget har kritik riktats mot förslaget, bl.a. vad gäller kostnaderna för att lämna särskild pensionsuppgift samt meddelande därom till den pensionsberättigade. Det har under remissbehandlingen också anförts att förslaget inte innehåller någon godtagbar konsekvensanalys. Vidare föreligger det ett behov av att få in likartade uppgifter även för handläggningen av ärenden om bostadstillägg till pensionärer. Regeringen anser därför att frågor rörande utformningen av en ordning med överföring av pensionsuppgifter från den som betalar ut tjänstepension bör beredas ytterligare. En sådan beredning bör göras i samarbete med RFV och de berörda institutionerna. Därvid bör eftersträvas en samordning med det informationsbehov som i detta hänseende föreligger även när det gäller bostadstillägg till pensionärer. Regeringens bedömning är att förslag om pensionsuppgift från utbetalare kan lämnas i samband med att förslag till ett anpassat system för bostadstillägg till pensionärer lämnas våren 2001.

13.1 Administrationskostnader

Regeringens bedömning: Kostnaderna för utvecklandet av datasystem i samband med införandet av den övergångsvisa garantipensionen beräknas uppgå till 60 miljoner kr. Dessa kostnader bör finansieras med lån i Riksgäldskontoret.

Utredningens bedömning: Utredningen har inte lämnat någon bedömning om merkostnaden för administrationen.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket (RFV)* bedömer att resurser motsvarande 150 årsarbetare måste tillföras försäkringskassorna under år 2000 på grund av de nya reglernas komplexitet och den ökade beslutsmängden. RFV förutsätter därvid att verket kan tillhandahålla ett modernt IT-stöd. RFV bedömer merutgifterna för att konstruera IT-stöd för den övergångsvisa garantipensionen till 50 miljoner kr. Till denna kostnad måste, enligt verket, läggas kostnader om 10 miljoner kr. för uppbyggnad och drift av IT-stöd för hantering av tjänstepensioner vilka även behövs med anledning av BTP-utredningens betänkande. Kostnaderna för ökade driftstider tillsammans med nya kostnader för inhämtning av uppgifter till beräkningsunderlaget medför att de totala drifts- och produktionskostnaderna beräknas uppgå till 20 miljoner kr. årligen. För diverse informationsinsatser, direktinformation, porto, trycksaker, media etc. räknar RFV med en kostnad på 25 miljoner kr. *Försäkringskassaförbundet* och ett flertal försäkringskassor har framfört liknande åsikter.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen har eftersträvat att i möjligaste mån översätta det gällande regelverket för ålderspensioner och de särskilda skattereglerna för folkpensionärer på ett sådant sätt att den enskilda förmånstagaren inte får sänkt pension efter omläggningen. Detta har bl.a. resulterat i att de i dag gällande reglerna i hög grad kommer att tillämpas även fortsättningsvis. Detta kan inte ske på ett enkelt sätt utan att vissa grupper samtidigt får sänkningar av sin nettopension. Förståelsen för det nya systemet kan i vissa fall försvåras av att de i dag gällande benämningarna ändras och att förmånerna därvid i viss mån slås ihop. Förutom att grundskyddet i fortsättningen skall betalas ut i form av övergångsvis garantipension, gäller enligt ett tidigare riksdagsbeslut att den 30-dels beräknade folkpensionen och ATP skall betalas ut i form av tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad pension (LIP). Speciellt mot bakgrund av att ändringarna i många fall berör mycket gamla människor vill regeringen betona vikten av omfattande informationsinsatser i samband med omläggningen. RFV har beräknat att kostnaderna för information kommer att uppgå till 25 miljoner kr.

En förutsättning för att förslaget om den övergångsvisa garantipensionen skall kunna genomföras är att de olika beräkningarna skall kunna ske datoriserat. För detta ändamål måste de befintliga datasystemen utvecklas och sannolikt nya skapas. Kostnaderna för att utveckla datasystem har av RFV beräknats till ca 60 miljoner kr. Regeringen delar denna bedömning.

Av budgetpropositionen för år 2000, prop. 1999/2000:1, framgår att förberedelser för det reformerade ålderspensionssystemet samt planerade följdreformer i form av anläggningstillgångar finansieras med lån i Riksgäldskontoret. Således bör förändringarna i Riksförsäkringsverkets data-system finansieras med lån i Riksgäldskontoret. Regeringen avser att återkomma i fråga om finansieringen av kostnaderna för utbildning och information.

Regeringens strävan har varit att förenkla utredningens förslag när det har varit möjligt utan att göra avkall på principen att de pensionsberättigade i möjligaste mån skall få oförändrad nettopension. Således har regeringen i tidigare avsnitt gjort bedömningen att uppgift om tjänstepension bör kunna lämnas av utbetalanden. Regeringen avser att återkomma i frågan. Vidare har regeringen föreslagit att den av utredningen föreslagna kopplingen mellan utländska pensioner och skattesystemet endast skall ha betydelse initialt vid ikraftträdandet. De nämnda förenklingarna av utredningens förslag bör innebära att hanteringen av den övergångsvisa garantipensionen hos de olika försäkringskassorna underlättas betydligt.

Det kan också konstateras att de framtida reglerna för förtidspension och bostadstillägg fortfarande bereds inom Regeringskansliet. Mot bakgrund av det anförda är det inte möjligt att i detta sammanhang ta ställning till RFV:s bedömning att det finns behov av att öka antalet årsarbetare hos försäkringskassorna. Regeringen avser att återkomma i frågan om eventuell resursförstärkning efter det att de återstående delarna av anpassningen till det reformerade ålderspensionssystemet är på plats.

13.2 Utgifter och finansiering för övergångsvis garantipension

Regeringens bedömning: Införandet av den övergångsvisa garantipensionen innebär att utgifterna för de ålderspensioner som betalas över statsbudgeten kommer att uppgå till ca 26 miljarder kr år 2003. Dessa utgifter bör finansieras med allmänna skattemedel.

Utredningens bedömning: Stämmer huvudsakligen överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Svenska Kommunförbundet* tillstyrker utredningens förslag under förutsättningen att förändringen inte leder till ökade pensionskostnader för kommunsektorn. Förbundet förutsätter att kompensation för eventuella ökade kostnader ska ske fullt ut oavsett om det gäller en kommun, ett kommunalförbund eller annan kommunal arbetsgivare (kommunalägt företag m.fl.). *Riksrevisionsverket (RRV)* konstaterar att förslaget bedöms innebära att nettokostnaden blir densamma som enligt princippropositionens (prop. 1993/94:250) förslag. RRV har inget att erinra mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens bedömning: Övergången till ett system med helt beskattat grundskydd medför ökade utgifter för ålderspensioner. Samtidigt ökar även skatteinkomsterna. I ett första skede är det huvudsakligen kommunerna som får del av de ökade skatteintäkterna, medan

den övergångsvisa garantipensionen betalas över statsbudgeten. Frågan om hur detta skall justeras bereds inom Regeringskansliet.

Även inkomsterna till Svenska kyrkan kommer att öka när skatteunderlaget breddas i samband med att reglerna för den övergångsvisa garantipensionen träder i kraft. Den frivilliga kyrkoavgiften tas ut på samma underlag som kommunalskatten. Även administrationen sköts av skattemyndigheten. Genom förslaget beräknas skatteunderlaget öka med ca 28 miljarder kr. Den genomsnittliga kyrkoavgiften uppgår till 0,96 % för år 2000 vad gäller den frivilliga delen. Således kommer avgiftsinkomsterna till Svenska kyrkan att öka med som mest ca 270 miljoner kr. i samband med omläggningen. Möjligheterna att även justera för dessa inkomster ingår i den ovan nämnda beredningen.

Regeringens förslag om övergångsvis garantipension beräknas öka utgifterna för ålderspensioner med 9,8 miljarder kr. vilket framgår av tabell 13.1. Samtidigt beräknas skatteintäkterna öka med 9,1 miljarder kr. Nettokostnaden beräknas därvid till 0,7 miljarder kr.

I de här redovisade beräkningarna har vi förutsatt att ökningen av pensionsutgifterna huvudsakligen finansieras med de samtidigt ökande skatteinkomsterna inkl. inkomsterna från den frivilliga kyrkoavgiften. Den nettokostnad som kvarstår, dvs. 0,7 miljarder kr. beror till största delen på att den övergångsvisa garantipensionen är anpassad till en kommunalskattesats på 34 %. Pensionärer som bor i kommuner med lägre skatt än 34 % kommer således efter övergången att få högre pension sedan skatten är avdragen jämfört med nuvarande system. Till viss del beror kostnadsökningen på att även om kommunalskatten i någon kommun skulle uppgå till 34 % så skulle pensionärer med låg pension erhålla en liten höjning av pensionen sedan skatt har erlagts. För närvarande kommer inte någon kommun upp till denna nivå. Den högsta kommunalskatten för år 2000 är 33,76 %.

Således räknar regeringen med en lägre nettokostnad än den som redovisades av utredningen. Detta beror inte på att regeringens förslag skulle vara mindre generöst än det förslag som utredningen lämnade. Skillnaden förklaras bl.a. av att tidpunkten för ikraftträdandet har skjutits upp. Det föreslås nu att reglerna skall träda i kraft år 2003. Utredningens förslag var år 2001. Detta innebär att färre pensionärer berörs av omläggningen år 2003 jämfört med vad som skulle ha varit fallet år 2001.

En annan orsak till att utgifterna blir lägre än med utredningens förslag har att göra med beskattningen av dödsbon. SGA-reglerna är speciellt förmånliga för den som inte har ålderspension under hela kalenderåret, t.ex. på grund av dödsfall. Därför blir beskattningen av ett dödsbo fördelaktig efter en avliden ålderspensionär. Dessa fördelaktiga skatteregler har inte överförts till det nya systemet. Från och med ikraftträdandet beskattas ett dödsbo efter en avliden pensionär på samma sätt som ett dödsbo efter en yngre person.

Tabell 13.1 Nettokostnader för den övergångsvisa garantipensionen år 2003. Förändring i utgifterna efter skatt jämfört med det nuvarande systemet. Miljarder kr.

Prop. 1999/2000:127

	Enligt nuvarande regler	Med övergångsvis garantipension	Förändring
Ålderspensionsutgifter, totalt ¹	194,4	204,2	9,8
Skatteintäkter ²	65,0	74,1	9,1
Nettoutgifter för ålderspensioner ³	129,4	130,1	0,7

Källa: Finansdepartementet, Socialdepartementet, SCB

¹ Avser utgifterna för ATP, folkpension och pensionstillskott enligt det nuvarande regelverket och utgifterna för tilläggspension och övergångsvis garantipension efter övergången till ett helt beskattat grundskydd samt utgifter för tjänstepensioner och privata pensioner.

² I skatteintäkter ingår även skatt på privata pensioner, löner och kapital. Den förändring som redovisas beror dock enbart på införandet av den övergångsvisa garantipensionen.

³ Kostnadsberäkningarna baseras dels på statistik från RFV, dels på uppgifter från Storurvalet. Uppgifterna i urvalet avser december 1997. Antalet observationer i urvalet är 37 795. Framskrivningarna till år 2003 har gjorts av SCB och av Finansdepartementet.

Bruttoutgifterna totalt för övergångsvis garantipension beräknas uppgå till 26 miljarder kr. år 2003. En tredjedel, ca 9 miljarder kr. är ersättning för SGA. Två tredjedelar av utgifterna, ca 17 miljarder kr. är ersättning för pensionstillskottet eller för den 40-delsberäknade folkpensionen. Folkpensionen finansieras i dag delvis med skattemedel, delvis med medel från AP-fonden. Från och med år 2003 kommer den 40-dels beräknade folkpensionen helt att utbetalas i form av övergångsvis garantipension och finansieras med allmänna skattemedel. Av tabellen nedan framgår att merparten av utgifterna för den övergångsvisa garantipensionen kan hänföras till de kvinnliga pensionärerna. Även när det gäller den nämnda ökningen av nettoutgifterna för systemet på 0,7 miljarder kr. så är det främst kvinnorna som får del av denna förbättring.

Tabell 13.2 Fördelning av utgifterna för övergångsvis garantipension efter kön. Miljarder kr.

Kvinnor	Män	Totalt
22,3	3,7	26

Källa: Socialdepartementet

14 Övergångsvis garantipension i internationella förhållanden

14.1 Inledning

Vid utformning av såväl nuvarande regelsystem om folkpension i form av ålderspension som reglerna om garantipension har hänsyn tagits till att den försäkrade kan ha varit bosatt utomlands under den förvärvsverkssamma tiden eller bor utomlands under tiden som pensionär. Både enligt nuvarande regelsystem och för garantipensionen föreskrivs en försäkringstid om ett visst antal år för rätt till oavkortat grundskydd. Vidare

finns regler för vad som skall gälla för utbetalning av grundskyddet till personer bosatta utomlands. Motsvarande regler föreslås i princip gälla för den övergångsvisa garantipensionen.

Med hänsyn till internationella förpliktelser får emellertid de nationella reglerna inte alltid fullt genomslag. I detta avsnitt behandlas de avsteg från de nationella reglerna som EG-rätten kan medföra. Motsvarande avvikelser kan gälla även för medborgare i länder med vilka Sverige har träffat överenskommelse om socialförsäkringskonvention. I sammanhanget behandlas i korthet även den nordiska konventionen.

14.2 Förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Förordning (EEG) nr 1408/71 innehåller regler som syftar till att genom samordning av medlemsstaternas lagstiftning säkerställa den sociala tryggheten för personer som flyttar inom gemenskapen. Den omfattar i huvudsak socialförsäkringsförmåner och s.k. familjeförmåner.

Förordningen vilar på fem huvudprinciper: principen om en tillämplig lagstiftning, likabehandlingsprincipen, sammanläggningsprincipen, exportabilitetsprincipen och proratatemporis-principen.

Principen om en tillämplig lagstiftning innebär att en person samtidigt skall omfattas av lagstiftningen i endast ett medlemsland och som huvudregel det land där arbete vid en viss tidpunkt utförs.

Likabehandlingsprincipen innebär att en person som omfattas av förordningen och som samtidigt är bosatt i en medlemsstats område har samma rättigheter och skyldigheter i fråga om förmåner för social trygghet och avgifter till sådana system enligt en medlemsstats lagstiftning som denna medlemsstats egna medborgare.

Sammanläggningsprincipen innebär att anställda eller egenföretagare som arbetar i annan medlemsstat har rätt att lägga samman försäkrings- eller bosättningsperioder i syfte att uppfylla nationella krav på minsta tid för rätt till förmåner.

Exportabilitetsprincipen innebär att kontantförmåner som utges vid bl.a. invaliditet eller ålderdom eller till efterlevande inte får minskas, ändras, innehållas, dras in eller konfiskeras med anledning av att den berättigade är bosatt i eller flyttar till ett annat medlemsland än det land som utger förmånen, om sådan förmån för samma tid inte utges från bosättningslandet.

Proratatemporis-principen innebär att den som har tjänat in rätt till pension i mer än ett medlemsland har, från vart och ett av dessa länder, rätt till pension i förhållande till intjänad tid i respektive land.

En grundläggande princip bakom regelsystemet i förordning (EEG) nr 1408/71 är att det ankommer på den nationella lagstiftningen att uppställa regler om minskning av pensionsförmåner med hänsyn till annan pension eller social förmån. I den mån sådana regler medger reduktion av nationell pension kan, inom vissa gränser, motsvarande regler uppställas med

avseende på förmåner som förvärvats enligt en annan medlemsstats lagstiftning.

I förordningens artikel 12.2, under rubriken "förhindrande av sammanträffande av förmåner", föreskrivs som huvudregel att minskningsregler i den nationella lagstiftningen får åberopas även gentemot förmåner som har förvärvats enligt en annan medlemsstats lagstiftning eller gentemot arbetsinkomst eller annan inkomst. Detta gäller dock inte om annat är föreskrivet i förordningen. Beträffande pensioner finns det sådana föreskrifter i artikel 46 a–c. En pensionsförmån som prorataberäknats får inte samordnas med en annan utländsk förmån av samma slag. Med förmån av samma slag avses förmåner som utges på grundval av försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts av samma person, dvs. pensionen härrör från samma person. I artiklarna finns också bestämmelser om samordning mellan nyss nämnd förmån och förmån av annat slag eller med annan inkomst. Med förmån av annat slag avses sådan förmån som inte betraktas som förmån av samma slag. Om den pensionsberättigade dels uppstår ålderspension beräknad på egen försäkringstid, dels efterlevandepension är dessa förmåner inte att betrakta som förmåner av samma slag.

I en bilaga 4 D till förordningen förtecknas på vilka förmåner som bestämmelserna i förordningen om minskning, innehållande och indragning av pensionsförmåner eller andra förmåner får tillämpas. För Sveriges räkning har som sådan förmån i bilagan antecknats "Oavkortad folkpension som utges enligt den lagstiftning om folkpension som var tillämplig före den 1 januari 1993 och oavkortad folkpension som utges enligt övergångsbestämmelserna till denna lagstiftning som gäller från detta datum." Dessutom har antecknats " Svenska förtids- och efterlevandepensioner som beräknas på grundval av antagna försäkringsperioder och ålderspensioner som beräknas på grundval av tidigare tillgodoräknade antagna perioder."

14.3 Nuvarande regler för folkpension och pensionstillskott (PTS) respektive för garantipension

Folkpension och PTS

Folkpension och PTS utges i förhållande antingen till antalet bosättningsår i Sverige eller till antalet år med pensionspoäng inom ATP-systemet. För rätt till folkpension krävs enligt nationella regler antingen minst tre bosättningsår eller minst tre år med pensionspoäng. Enligt förordningen (EEG) nr 1408/71 kan kravet på minsta försäkringstid uppfyllas genom sammanläggning med försäkringstid från annat land inom EU/EES-området. Minst ett år måste dock avse tid i Sverige.

Förordningens regler innebär en avvikelse även vad gäller avräkning av PTS mot utländsk pension. PTS samordnas inte med pension av samma slag från annat EU/EES-land om PTS har prorataberäknats. Om PTS däremot utges oavkortat med stöd av reglerna i AFL i dess lydelse före den 1 januari 1993 eller har beräknats enligt övergångsreglerna till

lagen (1992:1277) om ändring i AFL och därmed utgör en förmån som är upptagen i ovan nämnda bilaga 4 D till förordningen, får PTS minskas fullt ut med pension från annat medlemsland.

Då reglerna om 40 bosättningsår för rätt till oavkortad folkpension började gälla den 1 januari 1993, infördes samtidigt en särbestämmelse för dem som i december 1992 var berättigade till folkpension. För dem skulle kravet på 40 års bosättningsstid anses uppfyllt, dvs. deras folkpension skulle inte 40-delsberäknas. Enligt artikel 27 i den nordiska konventionen från 1992, som trädde i kraft den 1 januari 1994 i Sverige, gjordes emellertid en omräkning av den utgående oavkortade svenska folkpensionen. Den pensionsberättigade erhåller därvid, från respektive nordiskt land, folkpension i förhållande till antal bosättningsår i landet. Om den sammanlagda pensionen därmed blir lägre än före omräkningen utges ett tillägg upp till individens pensionsnivå före omräkningen, dvs. upp till nivån för oavkortad folkpension. Tillägget är således att betrakta som folkpension, vilket också torde följa av artikel 1 punkt g i den nordiska konventionen.

Enligt den nuvarande nationella lagstiftningen utges till en svensk medborgare bosatt utomlands endast sådan folkpension som beräknats i förhållande till antal år med tillgodoräknade pensionspoäng för ATP. Svensk medborgare som inte kan tillgodoräknas år med pensionspoäng eller utländsk medborgare har således enligt nationell lagstiftning inte rätt till svensk folkpension vid utflyttning från Sverige. Även PTS utges enligt nationell lagstiftning enbart vid bosättning i Sverige. För personer som omfattas av förordningen (EEG) nr 1408/71 gäller dock samma regler för rätt till utbetalning av folkpension och PTS vid bosättning i annat land inom EU/EES-området som vid bosättning i Sverige. Motsvarande gäller nordiska medborgare som omfattas av den nordiska konventionen.

Den 1 januari 2001 träder Socialförsäkringslagen (1999:799) i kraft. Då kommer, utan begränsningar vad avser nationalitet, all folkpension som beräknats i förhållande till år med pensionspoäng att betalas ut utomlands. Folkpension som är bosättningsbaserad kommer alltså enligt nationell lagstiftning endast att utbetalas i Sverige. Undantag kommer då även här föreligga för personer som omfattas av förordningen (EEG) 1408/71.

Garantipension

Garantipension till personer födda år 1938 eller senare kommer enligt lagen om garantipension att utges i förhållande till antalet bosättningsår (försäkringstid). Rätt till oavkortad garantipension har den som kan tillgodoräknas 40 försäkringsår. I propositionen 1997/98:152 om garantipension m.m. har regeringen gjort bedömningen att garantipensionen är att betrakta som en trygghetsförmån och därmed faller under förordningens tillämpningsområde. För dem som omfattas av förordningen (EEG) 1408/71 kommer beräkningen av pensionen att ske enligt proratatemporis-principen. För rätt till garantipension krävs att den pensionsberättigade kan tillgodoräknas minst tre års försäkringstid. Enligt förordningen (EEG) nr 1408/71 kan kravet på minsta försäkringstid

uppfyllas genom sammanläggning med försäkringstid från annat land inom EU/EES-området. Minst ett år måste dock avse tid i Sverige.

Garantipensionen skall utges enbart till den som är bosatt i Sverige, om det inte med hänsyn till omständigheterna skulle framstå som uppenbart oskäligt att inte fortsätta att utge sådan pension vid bosättning utomlands. För personer som omfattas av förordningen kommer emellertid garantipensionen att utges även vid bosättning i annat EU/EES-land.

Enligt förordningen skall en förvärvsarbetande ha rätt att uppbära pension från vart och ett av de länder, där han eller hon har tjänat in pension. I sådana fall skall beräkningen av pensionen från varje land ske enligt proratatemporis-principen, om pensionens storlek är beroende av försäkringstider. Som angetts ovan får enligt bestämmelserna i förordningen (EEG) 1408/71 en samordning med utländsk pension inte ske, om den svenska pensionen har prorataberäknats. Regeringen gjorde i prop. 1997/98:152 dock bedömningen att garantipensionen skall avtrappas inte bara mot svensk inkomstgrundad pension utan även mot inkomstrelaterad pension intjänad enligt lagstiftning i annat land inom EU/EES-området. Grunden till detta ställningstagande var bl.a. att samordningen med utländska förmåner var att se som ett led i beräkningen av garantipensionen. Samordningen bedömdes således inte utgöra en minskningsregel i förordningens mening.

Enligt ett av EG-domstolen avgjort mål (C-143/97 Francesco Conti) kan emellertid en sådan avtrappning inte ske mot EU/EES-pensioner. EG-domstolen slog fast att en nationell bestämmelse skall anses vara en bestämmelse om minskning av förmåner, om den beräkningsmetod som den föreskriver innebär att pensionsbeloppet minskas för att en person har rätt till en förmån i en annan förmånsstat.

14.4 Övergångsvis garantipension i internationella förhållanden

Regeringens bedömning: Övergångsvis garantipensionen kommer troligen att betalas ut inom EU/EES-området. För att uppfylla kraven för rätt till övergångsvis garantipension torde den pensionsberättigade enligt principerna om sammanläggning i förordningen (EEG) 1408/71 ha rätt att med svensk försäkringstid lägga samman försäkrings- eller bosättningstider som tjänats in i ett annat EU/EES-land. Den del av den övergångsvisa garantipensionen som ersätter den bosättningsbaserade folkpensionen och pensionstillskottet kommer troligen, för en person som även varit försäkrad i ett annat EU/EES-land, att beräknas enligt principerna om andelsberäkning i förordningen (EEG) 1408/71. Storleken på den övergångsvisa garantipensionen torde påverkas av utländsk pension.

Utredningens bedömning: Utredningens bedömning stämmer överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig har delat utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Övergångsvis garantipensionen skall dels utgöra ett grundskydd för pensionärer som helt saknar rätt till inkomstrelaterad pension, dels ge en viss utfyllnad till dem med inkomstrelaterad pension. Den övergångsvisa garantipensionen skall ge kompensation för den bosättningsbaserade folkpension och det pensionstillskott som den pensionsberättigade vid omläggningen uppbär eller vid tiden för ansökan om ålderspension skulle haft rätt till enligt dagens regler.

Storleken på den övergångsvisa garantipensionen är, som närmare beskrivs i avsnitt 7, beroende av den tilläggspension och den tjänstepension som den pensionsberättigade har rätt till. Vidare föreslår vi att den övergångsvisa garantipensionen skall påverkas av utländsk socialförsäkringspension och tjänstepension. Övergångsvis garantipension föreslås kunna betalas ut enbart till personer som är bosatta i Sverige (se avsnitt 10).

För pensionärer som är eller tidigare har varit bosatta inom EU/EES-området och omfattas av reglerna i förordningen (EEG) nr 1408/71 kan andra regler emellertid komma att gälla, om den övergångsvisa garantipensionen kan anses falla inom ramen för förordningens tillämpningsområde.

Det torde vara klart att den övergångsvisa garantipensionen liksom garantipensionen skall betraktas som en trygghetsförmån snarare än en socialbidragsförmån och därmed falla under förordningens tillämpningsområde, oavsett om den pensionsberättigade har rätt till inkomstrelaterad ålderspension eller inte. Skäl som talar härför är att den övergångsvisa garantipensionen är en lagfäst rättighet som utges enligt klart avgränsade villkor och som inte är beroende av en uppskattning av individuella behov.

Av det ovan sagda följer enligt exportabilitetsprincipen att den övergångsvisa garantipensionen kommer att betalas ut vid bosättning inom EU/EES-området.

För rätt till övergångsvis garantipension krävs rätt till folkpension, vilket således innebär krav på tre års försäkringstid. För att uppfylla detta krav kan försäkrings- eller bosättningsstid intjänad i ett annat EU/EES-land läggas samman med tid i Sverige. Ett krav för sådan sammanläggning är dock att den pensionsberättigade kan tillgodoräknas minst ett års försäkringstid i Sverige.

Storleken av den övergångsvisa garantipensionen är inte direkt beroende av försäkrings- eller bosättningsstid. Den övergångsvisa garantipensionen grundas i stället på de pensionsinkomster, som den pensionsberättigade uppbär vid omläggningen eller vid ansökan om ålderspension skulle haft rätt till, om dagens regler om ålderspension fortsättningsvis hade gällt. Enligt vårt förslag skall den bosättningsbaserade folkpensionen och det pensionstillskott som den pensionsberättigade har rätt till utges även fortsättningsvis, men då i form av övergångsvis garantipension. Dessa pensionsförmåner är i viss mån beroende av den bosättningsstid som den pensionsberättigade kan tillgodoräknas. För rätt till en reducerad folkpension krävs att den pensionsberättigade kan tillgodoräknas en bosättningsstid om 40 år. Vid kortare bosättningsstid utges folkpensionen med så stor andel därav som svarar mot förhållandet mellan det antal år för vilka bosättningsstid kan tillgodoräknas och talet 40. Vid fastställande av det belopp som skall ersätta pensionstillskottet skall beräk-

ningen också kunna ske med utgångspunkt från antalet år med tillgodoräknade pensionspoäng för tilläggspension, om en sådan beräkning är förmånligare för den pensionsberättigade.

Den övergångsvisa garantipensionen är, förutom en ersättning för den bosättningsbaserade folkpensionen och pensionstillskottet, i princip en direkt översättning av SGA. De pensionärer som erhåller övergångsvis garantipension kommer genom omläggningen att få en högre bruttopension för att kunna erlagga skatt på pensionsinkomsten, utan att nettopensionen för den skall bli lägre än vad den var före omläggningen. Till grund för beräkningen av den övergångsvisa garantipensionen skall således läggas de inkomster som påverkar storleken av SGA. Bland dessa ingår utländska pensioner som beskattas i Sverige. I avsnitt 7.2.4 föreslår vi därför att utländska pensioner skall ingå i beräkningsunderlaget. Av de utländska pensioner som utges vid årsskiftet 2002/2003 skall endast de som beskattas i Sverige tas med i underlaget.

Härigenom kommer således utländsk pension att påverka storleken av den övergångsvisa garantipensionen. Samordning med utländsk pension kommer emellertid inte innebära att den pensionsberättigades bruttopension sänks i samband med omläggningen till övergångsvis garantipension år 2003. Omläggningen innebär istället att bruttopensionen höjs, men samtidigt ändras beskattningen av pensionsinkomsten. Sett till nettopensionen (dvs. pensionsbeloppet efter skatt) kan konstateras att den utländska pensionens påverkan är oförändrad, dvs. att utländsk pension ingår i beräkningsunderlaget innebär inte att nettopensionen sänks i samband med omläggningen år 2003. För en pensionär med låg pensionsinkomst påverkar den utländska pensionen den övergångsvisa garantipensionen på så sätt att denna blir högre än om den utländska pensionen inte tas med i underlaget.

Mot bakgrund härav gör regeringen den bedömningen att den samordning som sker med utländsk pension inte kan anses vara en sådan minskningsregel som anges i förordningen 1408/71.

15 Författningskommentar

15.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension

Inledning

I lagen (1998:702) om garantipension, som träder i kraft den 1 januari 2001, finns i dag bestämmelser angående grundskyddet för personer födda år 1938 eller senare i det reformerade ålderspensionssystemet. Detta grundskydd utgörs av garantipension. I denna lag finns också genom vårt förslag, bestämmelser angående grundskyddet för dem som inte omfattas av det reformerade ålderspensionssystemet, dvs. personer som är födda år 1937 eller tidigare. På grund av att grundskyddet i form av folkpension, pensionstillskott och det särskilda grundavdraget (SGA) vid inkomsttaxeringen skall avskaffas föreslår vi att grundskyddet för personer födda år 1937 eller tidigare skall utgöras av en garantipension.

Benämningen garantipension är i lagtexten lika för såväl de personer som omfattas av det reformerade ålderspensionssystemet som för dem som står utanför. Flertalet av bestämmelserna i lagen är också lika för båda grupperna, men beräkningssätten av de båda garantipensionerna är helt olika. Vi föreslår inte annat än i förekommande fall följdändringar i de bestämmelser som gäller enbart personer födda år 1938 eller senare.

Lagrådet har förordat att de nya bestämmelserna om garantipension för personer som är födda år 1937 eller tidigare förs in i ett nytt 2 kap. i stället för i ett nytt 4 kap. och att nuvarande 2 och 3 kap. betecknas 3 kap. resp. 4 kap. Lagtexten har disponerats om på det sätt *Lagrådet* har förordat.

Nedan har används begreppet pensionsberättigad även när det inte är klart att den berörda personen faktiskt är berättigad till garantipension. När begreppet äldre generation används avses personer som är födda år 1937 eller tidigare. Vidare använder vi som kortnamn för garantipension till personer födda år 1937 eller tidigare uttrycket *övergångsvis garantipension*.

1 kap.

1 §

I lagen (1998:702) om garantipension tas även in bestämmelserna om rätten till grundskydd för personer som är födda år 1937 eller tidigare. Även för denna åldersgrupp kallas pensionsformen garantipension. I paragrafens nya första stycke ges en beskrivning av den övergångsvisa garantipensionen.

Denna övergångsvisa garantipension ersätter folkpension i form av ålderspension som beräknas efter bosättningstid. Vidare skall den övergångsvisa garantipensionen kompensera pensionsberättigade som har rätt till pensionstillskott enligt hittillsvarande regler. Dessutom skall den övergångsvisa garantipensionen utgöra en kompensation för att pensionsinkomsterna i framtiden skall beskattas fullt utan något SGA.

För beräkningen av den övergångsvisa garantipensionen används enligt 2 kap. 4 § ett beräkningsunderlag i vilket ingår främst den pensionsberättigades faktiska pensionsinkomster samt belopp motsvarande vad han eller hon enligt hittillsvarande regelsystem skulle ha varit berättigad till i folkpension, i den mån den inte täcks av tilläggs pensionen enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP), och pensionstillskott. Ligger underlaget inom ett sådant intervall som skulle ha gett rätt till SGA vid inkomsttaxeringen görs en uppräknings för att kompensera för skatteeffekten.

2 kap.

I detta kapital har införts nya bestämmelser om uttag och beräkning av övergångsvis garantipension. Hittillsvarande bestämmelser har överförts till 3 kap.

1 §

I denna paragraf föreskrivs att bestämmelserna i detta kapitel gäller endast den som är född år 1937 eller tidigare, dvs. dessa bestämmelser gäller enbart övergångsvis garantipension.

2 §

I paragrafen finns en kvalifikationsregel som innebär att en förutsättning för att en person som är född år 1937 eller tidigare skall kunna komma i fråga för garantipension är att han eller hon är berättigad till folkpension i form av ålderspension vid utgången av år 2002. Detta är en grundläggande förutsättning för att en person skall kunna komma i fråga för övergångsvis garantipension. (I punkten 2 övergångsbestämmelserna anges vissa undantag.) Med att en person är berättigad till folkpension avses att han eller hon har uppfyller villkoren om viss bosättningstid i Sverige eller visst antal år med pensionspoäng eller därmed likställda år, allt enligt hittillsvarande bestämmelser i 5 kap. AFL för rätt till folkpension. Detta innebär att han eller hon skall kunna tillgodoräkna sig bosättnings-tid eller år med pensionspoäng om minst tre år. Däremot krävs inte att den pensionsberättigade faktiskt uppbär folkpension före ikraftträdandet av de nya bestämmelserna. Även den som till följd av utlandsbosättning inte får sin folkpension utbetald eller den som har skjutit upp pensions-uttaget är i och för sig berättigad till folkpension.

Äldrepopulationen kan i dag kvalificera sig för folkpension i form av ålderspension såväl genom viss tids bosättning här i landet som genom intjänande av pensionspoäng för tilläggs-pension under vissa år (s.k. ATP-år eller poäng-år). För personer födda år 1937 eller tidigare finns i motsats till vad som gäller yngre personer inte någon undre åldersgräns för rätt till uttag av garantipension. De har alla fyllt 65 år, när de nya bestämmelserna avses träda i kraft. Den övergångsvisa garantipensionen skall kunna betalas ut i och med att bestämmelserna träder i kraft. Samtliga personer som omfattas av vårt förslag föreslås ha rätt att göra nya eller fortsätta pågående uttag av pensionen vid ikraftträdandet av våra förslag.

3 §

Paragrafens första mening motsvarar 6 kap. 1 § andra stycket AFL. Av paragrafens andra mening följer dock att den som också har rätt till inkomstgrundad ålderspension enligt LIP kan ta ut garantipension endast om uttag av inkomstgrundad ålderspension begärs för samma tid. Om den pensionsberättigade gör ett partiellt uttag av den inkomstgrundade ålderspensionen, skall garantipensionen utges med motsvarande andel. Personer ur äldrepopulationen kan, till skillnad från personer födda år 1938 eller senare, även göra partiellt uttag av garantipension på motsvarande sätt som gäller för uttag av folkpension, även om han eller hon inte har rätt till tilläggs-pension.

4 §

I paragrafen anges det underlag som skall ligga till grund för beräkningen av den övergångsvisa garantipensionen. Denna garantipension är delvis en översättning av det särskilda grundavdraget (SGA) vid inkomsttaxe-

ringen, varför de inkomster som i dag påverkar det avdraget också skall påverka storleken på garantipensionen. Reglerna för beräkning av andra pensionsförmåner skall inte ändras. För att beräkna garantipensionen skall därför användas ett beräkningsunderlag som upptar de pensionsinkomster som i dag påverkar storleken på SGA. Detta underlag skall räknas om, när någon av de ingående posterna ändras, varefter garantipensionen kommer att fastställas till ett nytt belopp. När så skall ske redovisas i avsnitt 7.2.1.

Bestämmelsen anger vilka poster (dvs. faktiska förmåner och fiktiva belopp för äldre förmåner) som skall ingå i beräkningsunderlaget och som således kommer att påverka den övergångsvisa garantipensionen. I de följande 5–8 §§ finns kompletterande bestämmelser om de enskilda poster som ingår i beräkningsunderlaget.

Vid omläggningen från folkpension till övergångsvis garantipension skall i beräkningsunderlaget ingå de pensionsinkomster som utges till den pensionsberättigade samt viss del av den folkpension och det pensions-tillskott som skulle ha utgetts om tidigare bestämmelser alltjämt hade gällt. För en pensionsberättigad som vid ikraftträdande av de nya bestämmelserna inte uppbär ålderspension skall, vid tiden för ansökan om ålderspension, i beräkningsunderlaget tas in de pensionsinkomster som skulle ha utgetts till den pensionsberättigade, om de tidigare reglerna i AFL om folkpension m.m. alltjämt hade tillämpats, samt övriga pensionsförmåner som för samma tid utges till den pensionsberättigade. Om en förmån har samordnats eller skulle ha samordnats med annan förmån eller inkomst skall så har skett innan beloppet läggs till beräkningsunderlaget. När någon av de pensionsinkomster som ingår i beräkningsunderlaget förändras, upphör eller ny sådan förmån tillkommer skall beräkningsunderlaget räknas om.

I *punkten 1* föreskrivs att i beräkningsunderlaget skall ingå den tilläggspension som utges till den pensionsberättigade. Den folkpension som utges i förhållande till antalet tillgodoräknade år med pensionspoäng (s.k. ATP-baserad folkpension) kommer från och med år 2003 att utges i form av tilläggspension. I beräkningsunderlaget kommer således dagens folkpension helt eller delvis att täckas av tilläggspensionen beroende på hur många ATP-år som har intjänats. Den del av tilläggspensionen som ersätter den ATP-baserade folkpensionen, det s.k. folkpensionstillägget, beräknas enligt 6 kap. 2 § 2 LIP. Detta belopp bestäms i förhållande till det antal år för vilka det har tillgodoräknats pensionspoäng.

Om den pensionsberättigade uppbär yrkesskadelivränta som skadad och samordning med ålderspension har skett enligt 12 kap. 10 § LIP, skall vad som återstår efter samordningen upptas som tilläggspension i beräkningsunderlaget. Samordning enligt 12 kap. 10 § förutsätter att den pensionsberättigade har uppburit yrkesskadelivränta i december 2002. I dessa fall beaktas följaktligen samordningen genom att beräkningsunderlaget minskas. Beviljas en yrkesskadelivränta vid en senare tidpunkt, skall samordning med garantipensionen i stället ske på samma sätt som för dem som är födda år 1938 eller senare. Det innebär att minskning i sådant fall i stället görs av utgående garantipension enligt 5 kap. 4 § denna lag.

Enligt *punkten 2* skall den pensionsberättigades tjänstepension ingå i beräkningsunderlaget. Denna bestämmelse avser enbart tjänstepension från svensk utbetalare. Som anges i punkten 4 skall emellertid även utländsk tjänstepension ingå i beräkningsunderlaget. I 6 § anges vad som avses med tjänstepension och vilket belopp för sådan pension som skall ingå i underlaget.

I *punkten 3* föreskrivs att änkepension enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn samt lagen (2000:000) om införande av lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall ingå i beräkningsunderlaget. Fråga är naturligtvis endast om änkepension som kan utges efter det att änkan har fyllt 65 år. Regeringen har i propositionen 1999/2000:91 Efterlevandepensioner och efterlevandestöd till barn föreslagit att bestämmelserna om änkepension i fortsättningen skall finnas i den angivna lagstiftningen, som föreslås träda i kraft den 1 januari 2003. Huvudbestämmelserna om beräkning av änkepension till kvinnor som är födda år 1937 eller tidigare finns i 6 kap. 10 § 1 och 2 lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn. Ytterligare bestämmelser rörande den aktuella gruppen finns bl.a. i 9–11 §§ införandelagen till nämnda lag.

Vidare skall enligt *punkten 4* vissa utländska pensioner ingå i underlaget. Detta gäller bl.a. ålders-, förtids- och efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning, dvs. utländsk socialförsäkringspension. Samma gäller sådan utländsk pension som är likställd med tjänstepension. Närmare bestämmelser om vad som avses med tjänstepension finns i 6 §. Gemensamt för de utländska pensioner som ingår i beräkningsunderlaget är att de idag påverkar storleken av SGA. Till skillnad från vad utredningen föreslagit anser regeringen emellertid att dessa pensioner som huvudregel skall ingå i underlaget oberoende av om pensionsmottagaren är skattskyldig för dem i Sverige. På så sätt underlättas handläggningen av den övergångsvisa garantipensionen. För att undvika tröskeffekter vid omläggning till övergångsvis garantipension föreslås att skattskyldigheten skall beaktas såvitt gäller utländska pensioner som uppbärs före omläggningen. Detta regleras i punkten 6 övergångsbestämmelserna. För den som vid omläggningen uppbär folkpension i form av ålderspension skall följaktligen utländska pensioner som den pensionsberättigade uppbär före utgången av år 2002 inte ingå i beräkningsunderlaget, om den pensionsberättigade då inte var skattskyldig för ifrågavarande pension i Sverige. En utländsk pension som undantagits från underlaget vid omläggningen till den övergångsvisa garantipensionen är undantagen även vid senare omräkningar av beräkningsunderlaget.

Enligt *punkten 5* skall i beräkningsunderlaget ingå även ett belopp motsvarande vad den pensionsberättigade skulle ha erhållit i folkpension enligt hittillsvarande bestämmelse, till den del folkpensionens grundbelopp (dvs. exklusive pensionstillskott) inte täcks av tilläggspensionens s.k. folkpensionstillägg enligt 6 kap. 2 § 2 LIP. – Folkpension utges enligt hittillsvarande bestämmelser i förhållande till antalet bosättningsår eller antalet år med pensionspoäng. Enligt 5 kap. 4 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 1999 jämföras vissa där angivna år med år för vilka det har tillgodoräknats pensionspoäng, s.k. likställda år. Denna bestämmelse tillämpas enligt punkten 3 i övergångsbestämmelserna till lagen

(1998:704) om ändring i AFL fortfarande för dem som är födda år 1937 eller tidigare. I prop. 1999/2000:138 föreslås att möjligheten att tillgodoräknas likställda år för utländska sjömän som under vissa år betalat sjömansskatt i Sverige skall behållas och föras in i LIP som underlag för beräkning av det s.k. folkpensionstillägget i tilläggspension. Denna bestämmelse kommer fr.o.m. år 2003 att gälla även för personer födda år 1937 eller tidigare.

Om den pensionsberättigade inte har tjänat in någon tilläggspension, utges hans eller hennes folkpension i dag normalt enbart som bosättningsbaserad folkpension. I framtiden skall i motsvarande fall ett belopp som motsvarar vad denna folkpension skulle ha uppgått till enligt bestämmelserna i 5 kap. AFL i deras lydelse före den 1 januari 2003 ingå i beräkningsunderlaget för övergångsvis garantipension. Om den pensionsberättigade kan tillgodoräknas en bättre folkpension i förhållande till bosättningsstiden än till antalet år med pensionspoäng, skall den del av folkpensionsbeloppet, för vilket den pensionsberättigade inte får kompensation i form av tilläggspension, ingå i beräkningsunderlaget. Kan han eller hon i stället tillgodoräknas ett fullt folkpensionsbelopp inom tilläggspensionen, skall något bosättningsbaserat folkpensionsbelopp inte ingå i beräkningsunderlaget. – Annorlunda uttryckt skall under punkten 5 tas upp ett belopp för folkpension, om den folkpension som den pensionsberättigade skulle ha varit berättigad till enligt AFL uppgår till en större kvot av oavkortad folkpension än vad det s.k. folkpensionstillägget enligt LIP gör. Jämförelsen görs således mellan kvotdelarna för vad som skulle ha utgått i folkpension enligt AFL och folkpensionstillägget inom tilläggspension (se vidare avsnitt 7.2.2). I sammanhanget bör nämnas att, förutom den ovan nämnda situationen för utländska sjömän, kommer s.k. likställda år som i dag beaktas inom ramen för den ATP-baserade folkpensionen, inte att täckas av det framtida folkpensionstillägget enligt LIP. När s.k. likställda år föreligger, skall de därför beaktas vid beräkningen av beloppet för folkpension enligt denna punkt.

Vidare kan nämnas att enligt 19 § lagen (1998:675) om införande av LIP skall vid beräkning av tilläggspension, som normalt är 30-delsberäknad, hänsyn tas till om pensionspoäng inte har tillgodoräknats på grund av underlåten avgiftsbetalning. Detta görs på så sätt att nämnanen höjs med talet ett för varje år före år 1998 för vilket den pensionsberättigade till följd av underlåten avgiftsbetalning inte har tillgodoräknats pensionspoäng (s.k. nämnarförhöjning). En sådan nämnarförhöjning omfattar även folkpensionstillägget enligt LIP, som således minskar i motsvarande mån. Denna minskning av folkpensionstillägget medför att folkpensionstillägget inte täcker vad som skulle ha utgått som folkpension enligt AFL. Detta skall beaktas vid beräkningen av det belopp för folkpension enligt denna punkt som skulle ha utgått enligt äldre bestämmelser.

Ytterligare bestämmelser om vad som gäller för att bestämma beloppet för folkpension finns i 7 §.

Enligt *punkten 6* skall i beräkningsunderlaget också ingå ett belopp motsvarande det pensionstillskott som den pensionsberättigade skulle ha varit berättigad till enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott i dessa bestämmelsers lydelse före ikraftträdandet av lagen (1998:705) om ändring i nämnda lag. Skall pensionstillskottet minskas på grund av före-

komst av tilläggspension eller utländsk pension, är det vad som återstår efter denna samordning som skall ingå i beräkningsunderlaget. Pensionstillskottsbeloppet beräknas utifrån bosättningstid eller antal år med ATP-poäng. Ytterligare bestämmelser om beräkning av det belopp som skall motsvara pensionstillskottet finns i 8 §.

Vidare skall enligt *punkten 7* i beräkningsunderlaget ingå andra förmåner som är att anse som folkpension i form av ålderspension. Hit hänförs sådan tillägg som utges enligt artikel 27 i den nordiska konventionen den 15 juni 1992 om social trygghet (se vidare avsnitt 14.3).

5 §

Följsamhetsindexering av tilläggspension kan på sätt som redovisas i avsnitt 7.2.1 medföra att tilläggspensionen minskar eller ökar i förhållande till vad den ursprungligen var fastställd till mätt i kronor. Härigenom kommer en förändring av tilläggspensionen att påverka beräkningsunderlaget. När detta sker, kan det innebära att även den del av tilläggspensionen som avser att ersätta den ATP-baserade folkpensionen sjunker under storleken av det grundskydd som den pensionsberättigade skulle haft rätt till enligt reglerna i AFL om folkpension. För att en pensionsberättigad som är född år 1937 eller tidigare inte skall få ett sämre grundskydd än vad han eller hon skulle haft rätt till före omläggningen har i paragrafens *första stycke* intagits en spärregel. Innebörden av denna är att i beräkningsunderlaget skall tilläggspensionen alltid uppgå till minst vad den pensionsberättigade skulle haft rätt till i form av ATP-baserad folkpension, dvs. det s.k. folkpensionstillägget. Detta minsta belopp för folkpensionstillägget skall därvid inte följsamhetsindexeras utan i stället beräknas enligt prisbasbeloppet.

I *andra stycket* finns en föreskrift om att spärregeln i första stycket inte skall tillämpas, om tilläggspensionen har samordnats med yrkesskadelivränta på sätt som anges i 12 kap. 10 § LIP. I sådant fall skall i stället tillämpas en regel i 2 kap. 9 § som begränsar effekterna av samordningen.

6 §

I *första stycket* anges vad som avses med tjänstepension. Sådan tjänstepension som i dag påverkar storleken på SGA vid inkomsttaxeringen skall ingå i beräkningsunderlaget för beräkning av garantipension. Bedömningen av vad som skall anses som tjänstepension skall därför göras med utgångspunkt i skattelagstiftningen. Med tjänstepension avses bl.a. pension som betalas ut på grund av tjänstepensionsförsäkring. Vad som menas med tjänstepensionsförsäkring anges i 58 kap. 7 § inkomstskattelagen (1999:1229). En pension behöver emellertid inte vara tryggad genom någon pensionsförsäkring för att hänföras till tjänstepension. Avgörande i sådana fall är att fråga är om ersättning som betalas ut på grund av tidigare tjänst på annat sätt än genom försäkring. Sådan ersättning utgör i beskattningshänseende pension enligt 10 kap. 5 § 4 inkomstskattelagen. Med tjänstepension avses även pension till anställds efterlevande på grund av tidigare tjänsteförhållande. (I avsnitt 7.2.3 finns närmare beskrivning vad som avses med tjänstepension.) Även utländsk tjänstepension skall ingå i underlaget. Pensioner på grund av utländska försäkringar skall beaktas, om försäkringarna enligt 58 kap. 5 § inkomst-

skattelagen eller motsvarande äldre bestämmelser anses som pensionsförsäkringar vid beskattning i Sverige och dessutom uppfyller förutsättningarna för att vara tjänstepensionsförsäkringar. Utbetalning från en utländsk försäkring som i beskattningshänseende anses utgöra kapitalförsäkring skall däremot inte ingå i beräkningsunderlaget.

Andra stycket innehåller bestämmelser om vilket belopp för tjänstepension som skall ingå i beräkningsunderlaget. Som huvudregel skall den tjänstepension som utbetalts under december månad föregående år ligga till grund för beräkningen av övergångsvis garantipension. Det förekommer att tjänstepensioner i vissa fall betalas ut kvartalsvis. I sådana fall skall vad som av tjänstepension avser december månad ligga till grund för beräkningen av övergångsvis garantipension. Tillkommer eller upphör därefter en tjänstepension skall beräkningsunderlaget räknas om med aktuella tjänstepensionsuppgifter och den övergångsvisa garantipensionen följaktligen ändras. Sådana förändringar av en tjänstepension som beror på ändrad beräkningsgrund skall också föranleda sådan omräkning av beräkningsunderlaget. Ändrad beräkningsgrund kan föreligga om en pension skall utgöra en annan andel av ett index, t.ex. prisbasbeloppet, än tidigare. Den omständigheten att beloppet för en tjänstepension ändras på grund av ändring i tillämpat index innebär inte att beräkningsgrunden ändrats. (Se även avsnitt 7.2.3)

7 §

I denna paragraf finns närmare bestämmelser om vad som gäller när man skall beräkna beloppet för folkpension enligt 4 § 5, dvs. vad den pensionsberättigade skulle ha haft rätt till i folkpension i form av ålderspension, om sådan pension fortfarande skulle ha betalats ut. Storleken av detta belopp är beroende av den pensionsberättigades antal bosättningsår i Sverige vid utgången av år 2002. Antalet bosättningsår, och vad beloppet för bosättningsbaserad folkpension skulle ha uppgått skall fastställas med tillämpning av bestämmelserna härom i 5 och 6 kap. AFL i dessa kapitels lydelse före den 1 januari 2003. Vid fastställande av vilken bosättningsstid eller intjänandetid som skall tillgodoräknas skall hänsyn tas även till därtill hörande övergångsbestämmelser.

Av hänvisningen till punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:704) om ändring i AFL följer att vissa äldre bestämmelser om bosättningsstid i 5 kap. AFL fortfarande skall tillämpas, när man skall beräkna vad den pensionsberättigade skulle haft rätt till i folkpension i form av ålderspension. Hänvisningen till punkten 3 i nämnda ändringslag innebär att, vid beräkningen av vad som skulle ha utgetts i folkpension, hänsyn skall tas även till vissa år som likställs med år för vilka det har tillgodoräknats pensionspoäng, s.k. likställda år (se kommentaren till 4 § 5).

Vidare skall vid beräkningen av det belopp för folkpension som skall ingå i beräkningsunderlaget beaktas även punkten 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL. Detta innebär att beräkning skall ske för 40 år bosättningsstid för de personer som med stöd av nämnda bestämmelse redan har tillgodoräknats 40 års bosättningsstid.

En änka kan vid beräkning av sin folkpension före omläggningen till övergångsvisa garantipension ha fått tillgodoräkna sig den avlidne makens bosättningsstid enligt de s.k. överledandereglererna i punkten 7

övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL i dessa bestämmelser lydelse före den 1 januari 2003. Vidare kan en änka enligt överledanderegler i punkten 6 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL i dessa bestämmelser lydelse före nämnda tidpunkt vid beräkning av folkpensionen före omläggningen till övergångsvisa garantipension ha fått tillgodoräkna sig de år för vilka pensionspoäng har tillgodoräknats den avlidne maken. Sådant överledande skall fortsättningsvis beaktas vid bestämmande av det belopp för folkpension som skall in i beräkningsunderlaget. Däremot skall överledande inte kunna ske för dödsfall som inträffar efter år 2002 (se vidare avsnitt 6 och 7.2.2).

Den som är född år 1937 eller tidigare och som enligt huvudreglerna i 5 kap. AFL inte har kunnat tillgodoräkna sig full bosättningstid, kan efter viss tids boendetid i Sverige, även efter det att han eller hon har fyllt 65 år, kvalificera sig för ytterligare bosättningstid. Detta framgår av hänvisningen till punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL i bestämmelsernas lydelse före den 1 januari 2002. Att motsvarande skall gälla även efter år 2002 regleras i punkten 3 i övergångsbestämmelserna. (Se även avsnitt 7.2.2)

Det belopp som motsvarar dagens folkpension skall, oavsett om det ingår som ett folkpensionstillägg inom tilläggspensionen eller förekommer som en beräkningspost för vad som skulle ha utgetts i bosättningsbaserad folkpension, på motsvarande sätt som i dag vara relaterat till den enskildes civilstånd. Detta framgår av 6 kap. 2 § AFL i paragrafens hitillsvarande lydelse och av 6 kap. 2 § 2 LIP. Vid ändrat civilstånd kommer därför folkpensionsbeloppet att ändras och därmed också beräkningsunderlaget.

8 §

I *första stycket* finns närmare bestämmelser om hur beräkning skall ske av det belopp för pensionstillskott som skall ingå i beräkningsunderlaget. Därvid tillämpas bestämmelserna i lagen (1969:205) om pensionstillskott i bestämmelsernas lydelse för den 1 januari 2003. Avräkning som enligt 3 § nämnda lag skall göras mot tilläggspension skall avse tilläggspension enligt LIP. Från avräkningen skall dock undantas det s.k. folkpensionstillägget (6 kap. 2 § 2 LIP), eftersom det tillhör grundskyddet. När folkpensionstillägget undantas från denna avräkning skall det inte följsamhetsindexeras utan i stället beräknas med för det aktuella året gällande prisbasbeloppet. (Frågor rörande beräkning av beloppet för pensionstillskott berörs även avsnitt 7.2.2)

I *andra stycket* anges hur avräkningen mot tilläggspension skall utföras i situationer med samordning av yrkesskadelivräntor. Beloppet för pensionstillskott skall därvid avräknas mot tilläggspensionen innan denna har samordnats med yrkesskadelivräntan.

9 §

I denna paragraf finns en bestämmelse som begränsar effekterna av samordning med yrkesskadelivränta enligt 12 kap. 10 § LIP. Detta utgöra en motsvarighet till det förhållandet att SGA i dag kan överstiga pensionen, om den pensionsberättigade även har yrkesskadelivränta.

10 §

Bestämmelserna i denna paragraf anger enligt vilka paragrafer den övergångsvisa garantipensionen skall beräknas. Har den pensionsberättigades beräkningsunderlag sådan storlek att det ligger inom det intervall som enligt dagens bestämmelser kan ge SGA vid inkomsttaxeringen skall beräkning ske enligt bestämmelserna i 11–14 §, vilket innebär att uppräknings skall göras som kompensation för att SGA slopas. Ligger beräkningsunderlaget utanför det intervall inom vilket SGA kan medges med större belopp än det kommunala grundavdraget skall den fortsätta beräkning i stället ske enligt 15 §.

11 §

Om beräkningsunderlaget överstiger 0,24 prisbasbelopp skall den pensionsberättigade ges kompensation för SGA. Det är storleken på beräkningsunderlaget som avgör hur stor kompensationen skall bli. I denna paragrafs *första stycke* beskrivs hur beräkningsunderlaget skall räknas upp om den pensionsberättigades beräkningsunderlag överstiger 0,24 prisbasbelopp men inte uppgår till 1,3 prisbasbelopp. Denna bestämmelse är lika för gifta och ogifta. Avdraget om 0,112 görs endast av beräkningstekniska skäl för att garantipensionen i den del den ersätter SGA skall motsvara storleken på det SGA som den pensionsberättigade hade erhållit med stöd av nuvarande skatteregler.

I paragrafens *andra stycke* beskrivs hur beräkningsunderlaget skall räknas upp när de samlade pensionsinkomsterna uppgår till minst 1,3 prisbasbelopp men inte uppgår till 1,52 prisbasbelopp för den som är ogift eller 1,354 prisbasbelopp för den som är gift. För den senare motsvarar 1,354 prisbasbelopp fullt SGA. För en ogift ligger emellertid 1,52 prisbasbelopp något under fullt SGA. Att så är fallet beror endast på beräkningstekniska skäl. Genom uppräknings kommer den pensionsberättigade att kompenseras för det SGA som han eller hon skulle ha erhållit med stöd av dagens SGA-regler.

12 §

Paragrafens *första stycke* anger till vilket belopp beräkningsunderlaget skall räknas upp för en ogift när hans eller hennes samlade pensionsinkomster i princip motsvarar dagens grundskydd i form av oreducerad folkpension och pensionstillskott. Det saknar betydelse om den pensionsberättigade endast har rätt till folkpension och pensionstillskott eller om det i beräkningsunderlaget även ingår andra pensionsförmåner såsom t.ex. tilläggspension och tjänstepension. Vid beräkning av SGA görs ingen skillnad i vad pensionsinkomsterna utgörs av, utan det är utslutande storleken på pensionsinkomsterna som avgör storleken på skatteavdraget.

I *andra stycket* anges vad som gäller i motsvarande situation för den som är gift.

13 §

Vid pensionsinkomster överstigande dagens grundskydd minskar storleken på SGA. I denna paragraf har denna minskning lagts in i beräk-

ningsmetoden för garantipension till personer vars samlade pensionsinkomster överstiger gränsen för fullt SGA.

Prop. 1999/2000:127

14 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som utgör den årliga övergångsvisa garantipensionen för personer födda år 1937 eller tidigare. Sedan pensionsinkomster räknats upp och den inkomstrelaterade pensionen dragits av återstår garantipensionen. Tilläggs pension i form av inkomstgrundad ålderspension och i form av änkepension, tjänstepension och utländsk pension skall inte utges i form av garantipension, varför dessa pensionsförmåner skall dras från det uppräknade beräkningsunderlaget. Detsamma gäller sådana andra förmåner som enligt 4 § 7 har ingått i underlaget. Eftersom regeringen föreslår att den bosättningsbaserade folkpensionen och pensionstillskottet inte längre skall utges, kommer den övergångsvisa garantipensionen också att ge kompensation för dessa pensionsförmåner. Den övergångsvisa garantipensionen utgörs således av ersättning för SGA och i vissa fall även för den bosättningsbaserade folkpensionen och pensionstillskottet.

15 §

När beräkningsunderlaget inte överstiger 0,24 prisbasbelopp eller överstiger för den som är ogift 3,093 prisbasbelopp och för den som är gift 2,772 prisbasbelopp skall någon ersättning för SGA inte utges. Någon uppräknings av beräkningsunderlaget skall därför inte ske. Däremot skall i vissa fall utges kompensation för sådant grundskydd som inte kommer att kompenseras inom pensionen enligt LIP.

Genom bestämmelsen i paragrafens *första mening* ges därvid den som har så små pensionsinkomster att beräkningsunderlaget för ett visst år inte överstiger 0,24 prisbasbelopp som garantipensionen ersättning för den bosättningsbaserade folkpensionen och pensionstillskottet. Bestämmelsen är lika för gifta och ogifta.

Bestämmelserna i *andra mening*, som avser dem vars beräkningsunderlag överstiger nivån för SGA, tar sikte på den situationen för vilken utredningen föreslog att bosättningstillägg skulle utges. Enligt regeringens förslag skall i stället övergångsvis garantipension utges även i denna situation. Beräkningen skall dock ske på samma sätt som för det av utredningen föreslagna bosättningstillägget.

16 §

I paragrafen anges beräkningsmetoden vid partiellt uttag av övergångsvis garantipension. Beräkningen skall ske så att det först beräknas vad hel garantipension skulle ha blivit vid helt uttag av sådan pension. Därefter sker andelsberäkningen. Som anges i 4 § skall för beräkningen av övergångsvis garantipensionen i beräkningsunderlaget ingå bl.a. ett belopp motsvarande den tilläggs pension, folkpension och pensionstillskott som den pensionsberättigade vid tiden för utbetalning av garantipensionen skulle ha haft rätt till. Om den pensionsberättigade gjort ett förtida partiellt uttag vid t.ex. 63 års ålder skall i beräkningsunderlaget således ingå en hel 63-års pension, som minskats på sätt som framgår av 6 kap. LIP respektive 6 kap. AFL i detta kapitel lydelse före den 1 januari 2003.

Vid ett uppskjutet uttag av ålderspension skall på motsvarande sätt nämnda belopp ha räknats upp före det att de läggs till beräkningsunderlaget. Andelsberäkning sker först efter det att den övergångsvisa garantipensionen har beräknats.

3 kap.

1 §

I paragrafen införs en ny bestämmelse som begränsar övriga bestämmelser i detta kapitel till att gälla personer som är födda år 1938 eller senare. Den åldersgrupp som kan vara berättigad till övergångsvis garantipension omfattas inte av bestämmelserna om försäkringstid i detta kapitel. Denna grupp har som huvudregel kvalificerat sig för övergångsvis garantipension genom att bosättningstid för folkpension har tillgodoräknats för tid före år 2003. Som framgår av punkten 2 i de föreslagna övergångsbestämmelserna lag kan dock, under vissa förutsättningar, en person som är född år 1937 eller tidigare kvalificera sig för övergångsvis garantipension även efter att ha fyllt 65 år. Detta gäller i fall som avses i punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). I sådant fall tillämpas bestämmelserna om bosättningstid i AFL och inte bestämmelserna i förevarande kapitel.

Hittillsvarande bestämmelser i denna paragraf har, som *Lagrådet* förordat, överförts till en egen paragraf, 1 a §.

4 §

I paragrafen har gjorts en konsekvensändring med hänsyn till att bestämmelserna i hittillsvarande 3 kap. 3 § har överförts till 4 kap. 3 §.

4 kap.

1 §

Kapitlet innehåller bestämmelser om uttag och beräkning av garantipension för personer födda år 1938 eller senare. I paragrafen har införts en ny bestämmelse som förtydligar att bestämmelserna i 4 kap. fortsättningsvis omfattar endast personer som är födda år 1938 eller senare.

Hittillsvarande bestämmelser i denna paragraf har, som *Lagrådet* förordat, överförts till en egen paragraf, 1 a §.

5 kap.

3 §

I denna paragraf införs en bestämmelse som begränsar tillämpningsområdet för bestämmelserna om samordning med yrkesskadelivräntor i 5 kap. 4 §. (Bestämmelserna i 5 kap. 4 § är helt identiska med de hittillsvarande i 4 kap. 4 §.)

Samordningsbestämmelserna i 5 kap. 4 § kommer, liksom hittills, att vara tillämplig på personer som är födda år 1938 eller senare. Vidare skall de kunna tillämpas på vissa personer som är födda år 1937 eller tidigare. Det sistnämnda gäller i de fall den pensionsberättigade har en yrkesskadelivränta som inte skall samordnas enligt 12 kap. 10 § LIP. I sådant fall ingår nämligen inte samordningen i beräkningsunderlaget (jfr 2 kap. 4 § 1) utan samordning sker på utgående övergångsvis garantipen-

sion på samma sätt som för garantipensionen för dem som är födda år 1938 eller senare.

Har för den som är född år 1937 eller tidigare däremot samordning skett enligt 12 kap. 10 § LIP, ingår denna i beräkningsunderlaget. Någon samordning skall i sådant fall därför inte göras även på utgående garantipension enligt 5 kap. 4 §.

6 kap.

2 §

Bestämmelserna i denna paragraf motsvarar de hittillsvarande i 5 kap. 2 §. I *första stycket* har dock införts bestämmelser som gäller enbart personer som är födda år 1937 eller tidigare. Fråga är om situationer när den pensionsberättigades pensionsinkomster ändras retroaktivt. Eftersom storleken av övergångsvis garantipensionen är beroende av de pensionsinkomster som för samma tid ingår i beräkningsunderlaget, skall den övergångsvisa garantipensionen ändras om dessa inkomster i storlek eller på annat sätt ändras. Följdändringen skall göras oavsett av vilken anledning pensionsinkomsterna i beräkningsunderlaget ändras. När ändring för framtiden sker, t.ex. på grund av att civilståndet eller tilläggs pensionen ändras eller att rätten till tjänstepension upphör, skall alltid garantipension räknas om. Detta följer dock av att garantipensionen vid varje utbetalning i och för skall beräknas utifrån då gällande förhållande. Något beslut om ändring av garantipensionen innebär inte detta utan det är i stället ett nytt beslut. Bestämmelsen motsvarar i sak vad som gäller för ändring av garantipension för personer födda år 1938 eller senare enligt paragrafens andra stycke.

4 §

I denna nya paragraf regleras skyldigheten för den som uppbär eller annars har rätt till garantipension att till försäkringskassan lämna uppgifter.

Lagrådet har påpekat att det för den enskilde är viktigt att veta, i vilka fall och i vilken omfattning han eller hon är skyldig att lämna information. Vidare har *Lagrådet* förordat att uppgiftsskyldigheten i lagtexten begränsas till några få, för pensionsrätten särskilt väsentliga förhållanden.

Med hänsyn till vad *Lagrådet* har förordat har uppgiftsskyldigheten begränsats till de särskilt angivna förhållanden som anges i de följande 5–7 §§. I den nu aktuella paragrafen anges den personkrets som kan vara skyldig att lämna uppgifter. Uppgiftsskyldigheten omfattar personer som uppbär eller annars har rätt till övergångsvis garantipension eller vanlig garantipension. Uppgiftsskyldigheten, med det undantag som anges i 6 §, är följaktligen inte begränsad till personer som är födda år 1937 eller tidigare.

Om den pensionsberättigade underlåter att lämna uppgifter enligt 5–7 §§ kan han eller hon med stöd av 5 kap. 1 § lagen om garantipension jämförd med 14 kap. 1 § första stycket första meningen LIP bli återbetalningsskyldig. I sammanhanget kan nämnas att återbetalningsskyldighet kan bli aktuellt enligt 14 kap. 1 § första stycket andra meningen LIP även om den enskilde inte har brutit mot uppgiftsskyldigheten. En förutsättning för återbetalningsskyldighet i sådana fall är att den som har uppburit

5 §

I denna paragraf har intagits bestämmelser om att den som uppbär utländsk pension skall lämna uppgift om denna pensions storlek. Bestämmelsen gäller endast ålders-, efterlevande- och förtidspension enligt utländsk lagstiftning, dvs. utländsk socialförsäkringspension. Skyldigheten att lämna uppgift om utländsk tjänstepension regleras i 6 §. Uppgift om utländsk pension skall lämnas vid ansökan om garantipension. Personer som är födda år 1937 eller tidigare och som uppbär folkpension i form av ålderspension vid utgången av år 2002 har enligt punkten 4 övergångsbestämmelserna emellertid rätt till utbetalning av övergångsvis garantipension utan ansökan. Dessa skall därför lämna uppgift om utländsk pension vid en sådan tidpunkt att uppgiften kan beaktas vid beräkning av garantipension för januari månad 2003. Regeringen kommer att meddela föreskrifter om när en pensionsberättigad senast skall lämna uppgift. En ny uppgift om utländsk pension behöver därefter inte lämnas förrän en sådan pension tillkommer, upphör eller förändras på annat sätt. Ändras beviljat pensionsbelopp, skall det således anmälas.

6 §

I denna paragraf finns bestämmelser om skyldigheten att lämna uppgift om tjänstepension. Uppgiftsskyldigheten gäller i dessa fall endast för personer som är födda år 1937 eller tidigare. Tjänstepensioner påverkar nämligen endast den övergångsvisa garantipensionen. Skyldigheten att lämna uppgift enligt denna paragraf gäller såväl svensk som utländsk tjänstepension. Vad som avses med tjänstepension anges i 2 kap. 6 §.

Som pensionsbelopp skall enligt *första stycket* anges vad pensionen uppgår till för december månad. Det är nämligen tjänstepensionen avseende den månaden som enligt 2 kap. 6 § skall ligga till för beräkningen av övergångsvis garantipension. För att uppgiften skall kunna beaktas vid beräkningen av övergångsvis garantipension för januari månad måste uppgiften lämnas under föregående år. Regeringen kommer att meddela föreskrifter om när en pensionsberättigad senast skall lämna uppgift. Till skillnad från vad som gäller för utländska socialförsäkringspensioner skall uppgift om tjänstepension lämnas årligen. Känner den pensionsberättigade vid tidpunkten för uppgiftslämnandet inte till vad tjänstepensionen kommer att uppgå till för december månad, skall han eller hon ange ett uppskattat pensionsbelopp för december månad. Därvid kan han eller hon normalt anta att decemberpensionen kommer att uppgå till samma belopp som pensionen för november. Andra omständigheter kan naturligtvis göra att tjänstepensionen för december bör beräknas till ett annat belopp än för november. En sådan omständighet kan vara att tjänstepensionen är tidsbegränsad, har en avtrappningsfunktion eller är beroende av den pensionsberättigades civilstånd.

En ny uppgift om tjänstepension utöver den årliga uppgiften skall enligt *andra stycket* lämnas om sådan pension upphör, tillkommer eller genomgår annan förändring. Med annan förändring avses att tjänstepension beräknas efter annan beräkningsgrund, t.ex. med anledning av ändrat

civilstånd. Enbart det förhållandet att en tjänstepension räknas upp med index, t.ex. prisbasbeloppet, medför inte att en ny uppgift skall lämnas. Prop. 1999/2000:127

7 §

Enligt denna bestämmelse skall den som är bosatt utomlands lämna uppgift om han eller hennes civilstånd förändras, dvs. om äktenskap ingås eller upplöses. I 1 kap. 4 § finns bestämmelser om några situationer i vilka en person likställs med gift pensionsberättigad resp. ogift pensionsberättigad. Förändras för en utomlands bosatt en sådan situation som omfattas av bestämmelserna i 1 kap. 4 §, är det att likställa med förändring av civilståndet.

Punkten 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:702) om garantipension

I denna bestämmelse har gjorts en konsekvensändring med hänsyn till att bestämmelserna i hittillsvarande 2 kap. 3 § har överförts till 3 kap. 3 §.

Punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:702) om garantipension

I denna punkt har gjorts en konsekvensändring med hänsyn till att bestämmelserna i hittillsvarande 2 kap. 6 § har överförts till 3 kap. 6 §.

Bestämmelserna om s.k. överledande i första meningen skall inte avse personer som är födda år 1937 eller tidigare. För dessa tillämpas i stället bestämmelserna i 2 kap. 7 §. Bestämmelserna i andra meningen upphävs. Något överledande skall inte ske med anledning av dödsfall som inträffar efter år 2002.

Övergångsbestämmelser

1.

Flertalet bestämmelser träder i kraft den 1 januari 2003 och tillämpas på förmåner för tiden därefter. Emellertid träder bestämmelserna om den pensionsberättigades uppgiftsskyldighet i kraft redan den 1 december 2002, eftersom han eller hon skall vara skyldig att före den 1 januari 2003 lämna uppgifter som behövs när den övergångsvisa garantipensionen skall beräknas för januari 2003, vilket sker under december månad föregående år.

2.

Bestämmelserna i denna punkt utgör ett undantag från grundprincipen i 2 kap. 2 § att övergångsvis garantipension utges endast till den som är berättigad till folkpension i form av ålderspension före utgången av år 2002. Detta gäller dem som har tillgodoräknats någon bosättningsstid i Sverige före utgången av år 2002. När en sådan person enligt hittillsvarande bestämmelser i punkten 4 övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL uppnått en sammanlagd bosättningsstid på minst tio år, kan han eller hon under vissa omständigheter som bosätt-

ningstid i Sverige få tillgodoräkna sig bosättningsstid i ett annat land, i den mån den tiden inte ger rätt till pension grundad på bosättning i det andra landet och sådan pension kan utbetalas i Sverige. Nämnade bestämmelser upphävs den 1 januari 2003, eftersom den övergångsvisa garantipension då skall ersätta folkpension i form av ålderspension. Emellertid skall enligt den nu aktuella övergångsbestämmelsen den som har någon bosättningsstid i Sverige innan de nya bestämmelserna om övergångsvisa garantipension skall träda i kraft och som skulle ha kunnat få tillgodoräkna sig ytterligare bosättningsstid för folkpension efter år 2002 få behålla den möjligheten. Sådant tillgodoräknande skall kunna läggas till grund för rätt till övergångsvis garantipension, vilket kan innebära att en person i vissa fall kan komma att kvalificera sig för övergångsvis garantipension efter det att han eller hon har uppnått 65 års ålder. Förutsättningar för tillgodoräknade av bosättningsstid anges i punkten 4 övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL. När en person enligt nämnda bestämmelser varit bosatt här i landet under minst tio år, skall som bosättningsstid i Sverige tillgodoräknas även bosättningsstid i annat land, om det inte för den tiden föreligger rätt till pension grundad på bosättning i det andra landet.

3.

Denna bestämmelse innebär att en person som är berättigad till reducerad övergångsvis garantipension på grund av begränsad bosättningsstid i Sverige kan tillgodoräknas ytterligare bosättningsstid för tid efter år 2002. Förutsättningar härför anges i punkten 4 övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL. Därvid gäller bl.a. att som bosättningsstid tillgodoräknas inte tid för vilket det föreligger rätt till pension grundad på bosättning i ett annat land.

4.

Bestämmelsen innebär att övergångsvis garantipension utan hinder av bestämmelsen i 5 kap. 1 § jämfört med 12 kap. 1 § LIP skall betalas ut till en pensionsberättigad som är född år 1937 eller tidigare och som vid utgången av år 2002 uppstår ålderspension enligt AFL utan krav på ansökan om sådan pension. Som anges i 6 kap. 4–7 §§ är den pensionsberättigade dock skyldig att till den allmänna försäkringskassan lämna uppgifter som är av betydelse för att försäkringskassan skall kunna beräkna den övergångsvisa garantipensionen. En förutsättning för rätt till utbetalning är att den pensionsberättigade vid ingången av år 2003 är berättigad till garantipension. Om den pensionsberättigades beräkningsunderlag är så högt att han eller hon inte är berättigad till övergångsvis garantipension och det i beräkningsunderlaget inte heller ingår något belopp motsvarande folkpension grundad på bosättning eller pensionstillskott, skall övergångsvis garantipension inte heller utges.

5.

I bestämmelsen anges att en pensionsberättigad som vid utgången av år 2002 får sin bosättningsbaserade folkpension och sitt pensionstillskott utbetalda till sig vid bosättning utomlands även skall få den övergångsvisa garantipensionen utbetald till utlandet. Någon prövning motsvarande

den som anges i hittillsvarande 5 kap. 3 § denna lag eller i 4 kap. 4 § socialförsäkringslagen (1999:799) skall således inte ske med anledning av omläggningen till övergångsvis garantipension.

Utbetalning av övergångsvis garantipension till utlandet kommer i sådant fall att grundas på att sådan prövning redan har skett enligt 5 kap. 16 § AFL i paragrafens lydelse före den 1 januari 2001 eller motsvarande bestämmelse för tiden därefter. Även den som med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1979:127) om ändring i AFL redan har fått rätt att uppbära folkpension vid bosättnings utomlands skall utan förnyad prövning ha rätt till utbetalning utomlands av övergångsvis garantipension. Vid utbetalning av övergångsvis garantipension till en pensionsberättigad som är född år 1937 och är bosatt utomlands skall det folkpensionsbelopp, som enligt 2 kap. 4 § 5 ingår i hans eller hennes beräkningsunderlag, beräknas som om den pensionsberättigade hade varit bosatt i Sverige.

6.

Bestämmelserna i denna punkt utgör en begränsning av bestämmelserna i 2 kap. 4 § 4 om att utländska socialförsäkringspensioner och utländska tjänstepensioner skall ingå i beräkningsunderlaget oberoende av om de beskattas i Sverige. Utländska pensioner som den pensionsberättigade uppbär redan vid omläggningen till systemet med övergångsvis garantipension skall undantas från beräkningsunderlaget, om det inte föreligger skattskyldighet för dem i Sverige. Uttrycket skattskyldighet i Sverige förekommer i hittillsvarande bestämmelser om SGA i punkten 1 första stycket av anvisningarna till 48 § kommunalskattelagen (1928:370). Med att det föreligger skattskyldighet för ett pensionsbelopp menas att beloppet skall räknas med vid bestämmande av en persons taxerade förvärvsinkomst enligt inkomstskattelagen och med beaktande av gällande skatteavtal.

Det förhållandet att en pension enligt denna bestämmelse skall undantas från beräkningsunderlaget gäller såväl vid omläggningen som vid senare omräkningar av den övergångsvisa garantipensionen. På detta sätt undviks tröskeleffekter för dem som redan uppbär pension.

15.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Bestämmelserna i övergångsbestämmelserna punkt 11 till lagen (1988:881) om ändring i AFL och punkten 8 till lagen (1992:1277) om ändring i nämnda lag ändras med anledning av att de i framtiden skall omfatta även pensionsberättigade som är födda år 1937 eller tidigare.

Punkten 11 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i AFL

Enligt punkten 11 skall minskning av barntillägget ske först när den pensionsberättigades samlade pensionsinkomst överstiger gränsen för den högsta övergångsvisa garantipensionen som kan utges. Här görs en an-

Punkten 8 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL

Eftersom den övergångsvisa garantipensionen inte är relaterad till antalet bosättningsår såsom gäller för beräkning av garantipension för personer födda år 1938 eller senare, har punkten 8 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL kompletterats med bestämmelser om beräkning av barntilläggets storlek för äldregenerationen. Bestämmelsen innebär att storleken på barntillägget skall relateras till den andel av folkpensionens grundbelopp som den pensionsberättigade skulle kunnat ha tillgodoräknats om bestämmelserna om folkpension i form av ålderspension i 5 kap. AFL alltjämt gällde.

Punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:704) om ändring AFL

Bestämmelsen i sista meningen skall upphöra att gälla som en följd av att den övergångsvisa garantipensionen skall ersätta den bosättningsbaserade folkpensionen i form av ålderspension. Vid beräkning av bosättningsstid för tid före år 2003 skall enligt 2 kap. 7 § lagen om garantipension de upphävda bestämmelserna tillämpas.

Punkten 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:704) om ändring AFL

Bestämmelsen i sista mening skall upphöra att gälla, eftersom någon folkpension i form av ålderspension inte längre kommer att finnas. Däremot kan en pensionsberättigad som är född år 1937 eller tidigare enligt bestämmelserna i 2 kap. 7 § lagen om garantipension även fortsättningsvis för tiden före år 2003 tillgodoräknas år som likställs med år för vilka det har tillgodoräknats pensionspoäng

15.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott

Punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:705) om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott

Bestämmelsen ändras på så sätt att från och med ingången av år 2003 skall pensionstillskott som tillägg till ålderspensionen inte längre utges till pensionsberättigade som är födda år 1937 eller tidigare. Som framgår av förslagen till 2 kap. 4 § 6 och 8 § lagen om garantipension kommer emellertid bestämmelserna i lagen om pensionstillskott att fortsätta att tillämpas för personer som är födda år 1937 eller tidigare på grund av att det i beräkningsunderlaget för övergångsvisa garantipension skall ingå ett

15.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Förändringarna i övergångsbestämmelserna innebär att arbetsskadelivränta efter utgången av år 2002 för dem som är födda år 1937 eller tidigare skall betalas ut månadsvis med det överskjutande belopp som har räknats fram i december 2002. Detta belopp skall sedan räknas om med förändringar i prisbasbeloppet. (Se närmare redogörelse i avsnitt 9.2)

15.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn

5 §

Paragrafens *fjärde stycke* har kompletterats med regler för beräkning av särskilt pensionstillägg till personer födda år 1937 eller tidigare. Eftersom garantipensionen för personer som är födda år 1937 eller tidigare inte är beroende av försäkringstid, på det sätt som gäller för garantipension för personer födda år 1938 eller senare, är storleken av det särskilda pensionstillägget för äldre generationen i stället relaterat till den folkpension som de skulle ha fått om bestämmelserna i AFL därom alltjämt hade gällt. Om den pensionsberättigade inte kan tillgodoräknas oreducerad folkpension enligt bestämmelserna i 5 kap. AFL i dess lydelse före den 1 januari 2003, utan folkpensionen skulle ha utgetts med viss andel, skall det särskilda pensionstillägget utges med samma andel som folkpensionen skulle ha utgetts med. Om andelsberäkningen av folkpensionen görs i förhållande till antalet bosättningsår eller till antalet år med tillgodoräknade ATP-år saknar betydelse. Den andelsberäkning som är mest förmånlig för den pensionsberättigade skall tillämpas även för beräkningen av det särskilda pensionstillägget.

Vidare har en konsekvensändring gjorts med anledning av att bestämmelserna i 3 kap. 6 § lagen (1998:702) om garantipension har överförs till 4 kap. 6 § samma lag.

6 §

I paragrafen har gjorts en konsekvensändring med anledning av att bestämmelserna i 4 kap. 4 § lagen (1998:702) om garantipension har överförs till 5 kap. 4 § samma lag.

15.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Prop. 1999/2000:127

12 kap.

10 §

I denna paragraf, som är ny, införs en bestämmelse om förenklad samordning med yrkesskadelivräntor. Om samordning för en person som är född år 1937 eller tidigare har gjorts med sådan livränta i december 2002, skall samordning fortsättningsvis ske med användning av det belopp som ålderspensionen minskades med vid samordningen i december 2002. Samordning sker mot tilläggs pension, som efter samordningen ingår i beräkningsunderlaget för garantipension enligt 2 kap. 4 § 1 lagen (1998:702) om garantipension. I vissa fall minskar livränta när den berättigade uppnått viss ålder. I sådan fall eller när livräntan av annan anledning minskar skall reduceringen av tilläggs pensionen minskas på motsvarande sätt.

15.7 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799)

Punkten 5 i övergångsbestämmelserna

Enligt denna bestämmelse, som upphävs, gäller i dag fortfarande äldre bestämmelser i fråga om bosättningsbaserad folkpension i form av ålderspension för den som är född år 1937 eller tidigare. Vidare föreskrivs i punkten 6 i övergångsbestämmelserna (i lydelse enligt prop. 1999/2000:138) att för den som är född år 1937 eller tidigare skall till och med utgången av år 2002 vad som sägs i 3 kap. 1 § 3 och 4 § 3 och 4 även gälla folk- och tilläggs pension i form av ålderspension.

Bestämmelsen i punkten 5 upphävs, eftersom det inte längre kommer att finnas någon bosättningsbaserad folkpension i form av ålderspension.

Socialförsäkringslagens bestämmelser blir tillämpliga även på personer som skall ha övergångsvis garantipension. Detta innebär att de som huvudregel skall vara bosatta i Sverige för att kunna få den övergångsvisa garantipensionen utbetald. Detta bosättningskrav kan dock inte alltid upprätthållas i EU-sammanhang.

Kvalifikation för övergångsvis garantipension kommer dock att ha skett enligt bestämmelser som gäller före år 2003, dvs. tillgodoräknande av bosättningstid för folkpension för den aktuella åldersgruppen görs enligt äldre bestämmelser i AFL. Även om socialförsäkringslagen under åren 2001 och 2002 delvis kommer att vara tillämplig på folkpension i form av ålderspension, så kommer tillgodoräkandet av bosättningstid för beräkning av sådan pension att göras enligt AFL. Sådant tillgodoräkande påverkas inte av de nya bestämmelserna i socialförsäkringslagen. Tillämpliga är däremot främst socialförsäkringslagens bestämmelser om rätt att få uppbära förmåner vid utlandsvistelse, som finns i 4 kap. socialförsäkringslagen. I stället för bestämmelsen 5 kap. 16 § AFL skall tillämpas 4 kap. 4 § socialförsäkringslagen. Enligt punkten 5 i övergångsbestämmelserna till föreslagna ändringar i lagen om garantipension skall

emellertid en pensionsberättigad som vid utgången av år 2002 får bosättningsbaserad folkpension utbetald i utlandet ha rätt till utbetalning av den övergångvisa garantipensionen utan hinder av bestämmelserna i socialförsäkringslagen.

Prop. 1999/2000:127

15.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:1230) om ikraftträdande av inkomstskattelagen (1999:1229)

107 §

Denna paragraf upphävs, vilket innebär att SGA vid inkomsttaxeringen avskaffas även för dem som är födda år 1937 eller tidigare och som uppbär ålderspension.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över betänkandet Garantipension och Bosättningstillägg för personer födda år 1937 eller tidigare (SOU 1999:17) samt över promemoria (S2000/2244/SF) och tillägg till promemoria (S2000/2718/SF) Om särskild uppgiftsskyldighet angående tjänstepension

Efter remiss har yttranden över betänkandet Garantipension och Bosättningstillägg för personer födda år 1937 eller tidigare (SOU 1999:17) avgetts av Svea hovrätt, Kammarrätten i Jönköping, Länsrätten i Stockholms län, Domstolsverket, Riksförsäkringsverket, Försäkringskassaförbundet, Stockholms läns allmänna försäkringskassa, Statskontoret, Statistiska centralbyrån, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Arbetsgivarverket, Statens pensionsverk, Jämställdhetsombudsmannen, Pensionärernas Riksorganisation, Sveriges Pensionärsförbund, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges Försäkringsförbund, Tjänstemännens Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Svenska Arbetsgivareföreningen, Sveriges Pensionärs Riksförbund, Riksförbundet PensionärsGemenskap, Svenska KommunalPensionärs Förbund och Kommunsektorns Pension AB.

Betänkandet har också remitterats till Handikappförbundens Samarbetsorgan och Företagarnas Riksorganisation. Dessa har emellertid meddelat att de avstår från att yttra sig. En del myndigheter och organisationer, som beretts tillfälle att avge yttrande, har inte utnyttjat detta tillfälle.

På eget initiativ har SPI i Vellinge kommun yttrat sig.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över promemoria och tillägg till promemoria om Särskild uppgiftsskyldighet angående tjänstepension:

Efter remiss har yttranden över promemoria och tillägg till promemoria om Förslag till särskild uppgiftsskyldighet angående tjänstepension avgetts av Statens pensionsverk, Riksförsäkringsverket, Försäkringskassaförbundet, Ekonomistyrningsverket, Sveriges Försäkringsförbund, Näringslivets Nämnd för Regelgranskning, Kommunsektorns Pension AB, KP Pension & Försäkring samt Försäkringsbolaget SPP.

Yttrande har därutöver inkommit från AMF Pension och Svenska Arbetsgivareföreningen.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:702) om garantipension dels att nuvarande 4 och 5 kap. skall betecknas 5 kap. respektive 6 kap.,

dels att rubrikerna till 2 och 3 kap. skall ha följande lydelse,

dels att 1 kap. 1 §, 2 kap. 1 §, 3 kap. 1 § och 6 kap. 2 § samt punkt 4 i övergångsbestämmelserna skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas ett nytt kapitel, 4 kap., av följande lydelse,

dels att det skall införas två nya paragrafer, 5 kap. 3 § och 6 kap. 4 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Garantipension utges till den som saknar inkomstgrundad ålderspension eller vars inkomstgrundade ålderspension inte överstiger ett visst högsta belopp. *Garantipensionen är beroende av försäkringstid.*

Bestämmelserna i lagen gäller dem som är födda år 1938 eller senare

Garantipension för personer födda år 1937 eller tidigare utges enligt vad som anges i 4 kap. som kompensation för bortfall av folkpension i form av ålderspension, pensionstillskott och särskilt grundavdrag för folkpensionärer vid inkomsttaxering.

Garantipension för personer födda år 1938 eller senare är beroende av försäkringstid och utges till den som saknar inkomstgrundad ålderspension eller vars inkomstgrundade ålderspension inte överstiger ett visst högsta belopp.

2 kap. Försäkringstid

2 kap. Försäkringstid för den som är född år 1938 eller senare

1 §¹

Bestämmelserna i detta kapitel gäller endast den som är född år 1938 eller senare.

Som försäkringstid för garantipension skall tillgodoräknas tid under vilken en person skall anses ha varit bosatt i Sverige enligt 2 kap. socialförsäkringslagen (1999:799).

¹ Senaste lydelse 1999:804.

3 kap. Uttag och beräkning av garantipension

3 kap. Uttag och beräkning av garantipension för den som är född år 1938 eller senare

Prop. 1999/2000:127
Bilaga 2

1 §

Bestämmelserna i detta kapitel gäller endast den som är född år 1938 eller senare.

Garantipension utges endast till den som kan tillgodoräknas försäkringstid om minst tre år. Garantipension får tas ut tidigast från och med den månad då den pensionsberättigade fyller 65 år.

4 kap. Uttag och beräkning av garantipension för den som är född år 1937 eller tidigare

1 §

Bestämmelserna i detta kapitel gäller endast den som är född år 1937 eller tidigare.

Garantipension utges till den som är berättigad till folkpension i form av ålderspension före utgången av år 2002.

2 §

Uttag av garantipension får begränsas till att avse tre fjärdedelar, hälften eller en fjärdedel av hel pension. Om den pensionsberättigade också har rätt till tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension utges garantipension endast om och till den del han eller hon gör uttag av sådan pension för samma tid.

3 §

Som underlag för beräkning av den pensionsberättigades årliga garantipension enligt 10–15 §§ skall ett beräkningsunderlag användas. I underlaget skall det i förekommande fall ingå

1. tilläggspension enligt 6 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension för samma år efter samordning enligt 12 kap. 10 § samma lag,

2. svensk tjänstepension,
3. änkepension enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn eller lagen (2000:000) om införande av nämnda lag,

4. ålders-, efterlevande- och förtidspension enligt utländsk lagstiftning samt utländsk tjänstepension,

5. ett belopp motsvarande den folkpension i form av ålderspension som enligt äldre bestämmelser skulle ha utgetts till den pensionsberättigade, till den del denna pension inte motsvaras av tilläggs-pension,

6. ett belopp motsvarande det pensionstillskott som skulle ha utgetts till den pensionsberättigade enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott och punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:705) om ändring i nämnda lag, allt i bestämmelsernas lydelse före den 1 januari 2003, och

7. andra förmåner som är att anse som folkpension i form av ålderspension.

4 §

Den tilläggs-pension som ingår i beräkningsunderlaget enligt 3 § skall alltid uppgå till minst vad den pensionsberättigade skulle haft rätt till i form av tilläggs-pension enligt 6 kap. 2 § 2 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, om den delen av tilläggs-pensionen i stället för att följsamhetsindexeras enligt 6 kap. 4 § samma lag hade beräknats med tillämpning av för aktuellt år gällande prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Har tilläggs-pensionen samordnats enligt 12 kap. 10 § lagen om inkomstgrundad ålderspension, skall bestämmelserna i första stycket inte tillämpas..

5 §

Med tjänstepension enligt 3 § 2 och 4 avses dels pension som betalas ut på grund av sådan tjänstepensionsförsäkring som avses i 58 kap. 7 § inkomstskattelagen (1999:1229) dels pension som betalas ut på grund av tidigare tjänst på annat sätt än genom försäkring.

Tjänstepension skall i underlaget enligt 3 § ingå med ett belopp som motsvarar den årliga pensionen beräknad efter den tjänstepension som avser december månad föregående år. Upphör eller tillkommer därefter en tjänstepension, skall beräkningsunderlagets belopp för tjänstepension justeras på motsvarande sätt. Samma gäller om en tjänstepension ändras på grund av att en annan beräkningsgrund skall tillämpas.

6 §

Beloppet motsvarande folkpension enligt 3 § 5 skall beräknas enligt 5 och 6 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring, punkterna 2 och 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:704) om ändring i nämnda lag samt punkterna 3, 4, 6 och 7 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i samma lag, allt i bestämmelsernas lydelse före den 1 januari 2003. Till grund för beräkningen skall ligga den bosättningstid samt år med pensionspoäng och därmed likställda år som skall tillgodoräknas för tid före den 1 januari 2003.

7 §

När det belopp för pensionstillskott som ingår i beräkningsunderlaget enligt 3 § 6 beräknas, skall sådan avräkning enligt 3 § första

stycket lagen (1969:205) om pensionstillskott som görs för tilläggspension i form av ålderspension göras för tilläggspension enligt 6 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Därvid skall tilläggspensionen först minskas med det belopp som den pensionsberättigade skulle haft rätt till i tilläggspension enligt 6 kap. 2 § 2 sistnämnda lag, om den delen av tilläggspensionen i stället för att följsamhetsindexeras enligt 6 kap. 4 § samma lag hade beräknats med tillämpning av för aktuellt år gällande prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Sådan avräkning som anges i första stycket skall göras för tilläggspension före samordning enligt 12 kap. 10 § lagen om inkomstgrundad ålderspension.

8 §

Har samordning gjorts enligt 12 kap. 10 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, skall beräkningsunderlaget enligt 3 § uppgå minst till vad som enligt äldre bestämmelser skulle ha utgetts i folkpension och pensionstillskott före avräkning för tilläggspension. Vid beräkningen tillämpas de bestämmelser som anges i 3 § 6 och 6 §.

9 §

Garantipension skall beräknas enligt 10-13 §§ om beräkningsunderlaget enligt 3 § överstiger 0,24 gånger prisbasbeloppet men inte överstiger 3,0867 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och 2,709 gånger prisbasbeloppet för den som är gift. I annat fall skall garantipensionen beräknas enligt 14 §.

10 §

Om beräkningsunderlaget enligt 3 § överstiger 0,24 gånger prisbasbeloppet men understiger 1,3 gånger prisbasbeloppet, skall beräkningsunderlaget multipliceras med 1,513 och därefter minskas med 0,112 gånger prisbasbeloppet.

Uppgår beräkningsunderlaget enligt 3 § till minst 1,3 gånger prisbasbeloppet men understiger 1,507 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och 1,34 gånger prisbasbeloppet för den som är gift skall beräkningsunderlaget multipliceras med 1,427.

11 §

För den som är ogift och vars beräkningsunderlag enligt 3 § uppgår till minst 1,507 gånger prisbasbeloppet men inte överstiger 1,515 gånger prisbasbeloppet skall beräkningsunderlaget räknas upp till 2,15 gånger prisbasbeloppet.

För den som är gift och vars beräkningsunderlag enligt 3 § är lika med 1,34 gånger prisbasbeloppet skall beräkningsunderlaget räknas upp till 1,915 gånger prisbasbeloppet.

12 §

För den som är ogift och vars beräkningsunderlag enligt 3 § överstiger 1,515 gånger prisbasbeloppet men inte 3,0867 gånger prisbasbeloppet skall beräkningsunderlaget intill 1,515 gånger prisbasbeloppet räknas upp till 2,15 gånger prisbasbeloppet. Den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,515 gånger prisbasbeloppet skall multipliceras med 0,596.

För den som är gift och vars beräkningsunderlag enligt 3 § överstiger 1,34 gånger prisbasbeloppet

men inte 2,709 gånger prisbasbeloppet skall beräkningsunderlaget intill 1,34 gånger prisbasbeloppet räknas upp till 1,915 gånger prisbasbeloppet. Den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,34 gånger prisbasbeloppet skall multipliceras med 0,58.

13 §

Den årliga garantipensionen utgörs av det belopp som återstår sedan beräkningsunderlaget enligt 3 § har räknats upp enligt 10–12 §§ och därefter minskats med sådan tilläggspension, tjänstepension, änkepension, utländsk pension och annan förmån enligt 3 § 7 som har ingått i beräkningsunderlaget.

14 §

För den vars beräkningsunderlag enligt 3 § inte överstiger 0,24 gånger prisbasbeloppet utgörs den årliga garantipensionen av beräkningsunderlaget sedan detta minskats med sådan tilläggspension, tjänstepension, änkepension, utländsk pension och annan förmån enligt 3 § 7 som har ingått i beräkningsunderlaget. Samma gäller om beräkningsunderlaget överstiger 3,0867 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och 2,709 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

15 §

Partiell garantipension skall utgöra en så stor andel av garantipension beräknad enligt 13 eller 14 § vid helt uttag som svarar mot den andel med vilken uttag görs.

**4 kap. Utbetalning av pension
m.m.**

**5 kap. Utbetalning av pension
m.m.**

3 §

Garantipension skall minskas enligt 4 §, om den pensionsberättigade har uppburit livränta som anges där. Sådan minskning skall dock inte göras för den som är född år 1937 eller tidigare, om samordning skall göras enligt 12 kap. 10 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

5 kap. Övriga bestämmelser

6 kap. Övriga bestämmelser

2 §

Ett beslut om garantipension för viss tid skall ändras av allmän försäkringskassa, om det föranleds av en ändring som gjorts beträffande den ålderspension, efterlevandepension eller förtidspension för samma tid som legat till grund för beräkning av garantipensionen.

Ett beslut om garantipension för viss tid, för den som är född år 1937 eller tidigare, skall ändras av allmän försäkringskassa, om det föranleds av en ändring som gjorts beträffande den pension eller de belopp för samma tid som ingått i beräkningsunderlaget enligt 4 kap. 3 §.

Ett beslut om garantipension för viss tid, för den som är född år 1938 eller senare, skall ändras av allmän försäkringskassa, om det föranleds av en ändring som gjorts beträffande den ålderspension, efterlevandepension eller förtidspension för samma tid som legat till grund för beräkning av garantipensionen.

4 §

Den som uppbär eller har rätt till pension enligt denna lag är skyldig att lämna uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av lagen.

4. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § skall gälla även i fråga om beräkning av försäkringstid för garantipension för en kvinna som är född

4. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § skall gälla även i fråga om beräkning av försäkringstid för garantipension för en kvinna som är född

år 1944 eller tidigare och som med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring uppburit folkpension i form av änkepension. *Detsamma skall gälla för en efterlevande kvinna som är född år 1944 eller tidigare och som är 65 år eller äldre när maken avlider samt då skulle ha haft rätt till folkpension i form av änkepension med stöd av nämnda övergångsbestämmelser till lagen om ändring i lagen om allmänförsäkring, om hon vid tidpunkten för dödsfallet inte hade uppnått 65 års ålder.*

år 1938–1944 och som med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring uppburit folkpension i form av änkepension.

1. Bestämmelserna i 6 kap. 4 § träder i kraft den 1 december 2002. Övriga bestämmelser i denna lag träder i den 1 januari 2003.

2. Vid beräkning av garantipension enligt 4 kap. skall beaktas även bosättningstid för tid efter utgången av år 2002, som den pensionsberättigade skulle ha tillgodoräknats, om bestämmelserna i punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lag (1992:1277) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring fortfarande hade gällt.

3. Garantipension enligt 4 kap. utges även till den som inte är berättigad till folkpension i form av ålderspension före utgången av år 2002, om han eller hon före den tidpunkten har tillgodoräknats bosättningstid i Sverige och senare uppfyller kravet om minst tio års bosättning här enligt punkten 4 övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring i deras lydelse före den 1 januari 2003.

4. Den som före utgången av år 2002 får ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och som har rätt till garantipension enligt 4 kap. har rätt till utbetalning av sådan pension utan ansökan.

5. En pensionsberättigad som vid utgången av år 2002 får bosättningsbaserad folkpension i form av ålderspension utbetald till utlandet skall utan hinder av bestämmelserna i socialförsäkringslagen (1999:799) ha rätt att få utbetalningen av garantipensionen gjord till utlandet och beräknad på samma sätt som skulle ha gjorts vid bosättning i Sverige.

6. I beräkningsunderlaget enligt 4 kap. 3 § skall inte ingå sådan utländsk pension som den pensionsberättigade har börjat uppbära före utgången av år 2002, om han eller hon då inte var skattskyldig för pensionen i Sverige.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Prop. 1999/2000:127
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹

dels att punkterna 4, 6 och 7 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i nämnda lag skall upphöra att gälla,

dels att punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:704) om ändring i nämnda lag skall upphöra att gälla,

dels att punkten 11 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse,

dels att punkten 8 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse

dels att punkten 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:704) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

11. ² I fall då rätt till barntillägg föreligger för december månad 1989 gäller fortfarande äldre bestämmelser om denna förmån. Vad som därvid föreskrivits om ålderspension och tilläggspension i form av ålderspension skall i stället gälla inkomstpension eller tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension. Minskning av barntillägget till den som uppbär ålderspension skall ske endast i den utsträckning summan av hel pension enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension och hel garantipension enligt lagen om garantipension överstiger 2,13 gånger prisbasbeloppet. Barntillägg som utges till pension som tagits ut till viss andel skall utgöra motsvarande andel av barntillägg till hel pension. Därvid skall vad som föreskrivs i tredje meningen om minskning gälla motsvarande andel av 2,13 gånger prisbasbeloppet.

Föreslagen lydelse

11. I fall då rätt till barntillägg föreligger för december månad 1989 gäller fortfarande äldre bestämmelser om denna förmån. Vad som därvid föreskrivits om ålderspension och tilläggspension i form av ålderspension skall i stället gälla inkomstpension eller tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension. Minskning av barntillägget till den som uppbär ålderspension skall ske endast i den utsträckning summan av hel pension enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension och hel garantipension enligt lagen om garantipension överstiger *2,15 gånger prisbasbeloppet för den som är född år 1937 eller tidigare och 2,13 gånger prisbasbeloppet för den som är född år 1938 eller senare.* Barntillägg som utges till pension som tagits ut till viss andel skall utgöra motsvarande andel av barntillägg till hel pension. Därvid skall vad som föreskrivs i *tredje*

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1998:704.

och fjärde meningarna om minskning gälla motsvarande andel av 2,15 gånger prisbasbeloppet respektive 2,13 gånger prisbasbeloppet.

Prop. 1999/2000:127
Bilaga 2

8.³ Rätt till barntillägg som utges med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring tillkommer försäkrad som är bosatt i Sverige. I fråga om en svensk medborgare, som hade rätt till barntillägg för december 1989 och som är bosatt utomlands, gäller fortfarande äldre bestämmelser i 5 kap. 2 §, i detta lagrums lydelse vid utgången av år 1989.

Barntillägg till förtidspension utges på grundval av samma antal år med pensionspoäng eller samma bosättningsstid som ligger till grund för beräkningen av folkpensionen.

Barntillägg till ålderspension utges på grundval av samma antal försäkringsår som ligger till grund för beräkningen av garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension, eller skulle ha legat till grund för beräkning av garantipension om rätt till sådan pension förelegat.

Barntillägg till förtidspension utges på grundval av samma antal år med pensionspoäng eller samma bosättningsstid som ligger till grund för beräkningen av folkpensionen.

Motsvarande skall gälla för barntillägg till ålderspension för personer födda år 1937 eller tidigare, varvid med beräkningen av folkpension skall förstås beräkning av folkpension i form av ålderspension enligt 5 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring i kapitlets lydelse före den 1 januari 2003. Barntillägg till ålderspension för personer födda år 1938 eller senare utges på grundval av samma antal försäkringsår som ligger till grund för beräkningen av garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension, eller skulle ha legat till grund för beräkning av garantipension om rätt till sådan pension förelegat.

Om barntillägg med tillämpning av andra stycket skall utges med viss andel av oavkortat sådant tillägg, skall minskning med hänsyn till tilläggs pension som den försäkrade uppbär beräknas på ett oavkortat barntillägg och andelsberäkning enligt andra stycket göras på det belopp som framkommer efter denna minskning.

3. För personer som är födda år 1937 eller tidigare skall vid beräk-

3. För personer som är födda år 1937 eller tidigare skall vid beräk-

³ Senaste lydelse 1998:704.

ning av förtidspension och efterlevandepension, med år för vilket tillgodoräknats pensionspoäng, likställas år för vilket pensionspoäng inte har tillgodoräknats till följd av bestämmelserna i 15 § lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. *Detta, samt vad som föreskrivs i 5 kap. 4 § skall också gälla vid beräkning av ålderspension för personer som är födda år 1937 eller tidigare.*

ning av förtidspension och efterlevandepension, med år för vilket tillgodoräknats pensionspoäng, likställas år för vilket pensionspoäng inte har tillgodoräknats till följd av bestämmelserna i 15 § lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

Prop. 1999/2000:127
Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla för tid före ikraftträdandet.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1969:205)
om pensionstillskott

Prop. 1999/2000:127
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1969:205) om pensionstillskott att punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1998:705) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. Äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla för tid före ikraftträdandet. *För tid därefter skall äldre bestämmelser fortsätta att gälla för personer som är födda år 1937 eller tidigare.*

Föreslagen lydelse

2. Äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla för tid före ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Prop. 1999/2000:127
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring¹ att övergångsbestämmelsen till lagen (1998:678) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999. *Äldre bestämmelser i 4 kap. 4 § gäller fortfarande för personer som är födda år 1937 eller tidigare.*

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999. *Arbetsskadelivränta till en person som är född år 1937 eller tidigare och som vid utgången av år 2002 hade rätt till sådan livränta skall betalas ut med lägst det belopp som han eller hon vid tillämpning av äldre bestämmelser i 4 kap. 4 § hade rätt till i december 2002. Detta belopp skall anknytas till prisbasbeloppet för år 2002 och räknas om vid förändring av detta.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

¹ Lagen omtryckt 1993:357.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn

Prop. 1999/2000:127
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 5 och 6 §§ lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn att skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

För sex tillgodoräknade vårdår är det särskilda pensionstillägget per kalenderår fem procent av prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. För varje vårdår som tillgodoräknas därutöver ökar tillägget med fem procent av prisbasbeloppet.

För den som har börjat uppbära särskilt pensionstillägg före den månad då han eller hon fyller 65 år minskas tillägget med 0,5 procent för varje månad som, då tillägget börjar utges, återstår till den månad då han eller hon fyller 65 år.

För den som har börjat att uppbära särskilt pensionstillägg efter den månad då han eller hon har fyllt 65 år ökas tillägget med 0,7 procent för varje månad som, då tillägget börjar utges, förflutit från den månad när han eller hon fyllt 65 år, dock längst till och med den månad när han eller hon fyllt 70 år.

För den som inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension utgör särskilt pensionstillägg till ålderspension samma andel av det särskilda pensionstillägget, beräknat enligt första-tredje styckena, som garantipension enligt 3 kap. 6 § lagen om garantipension utgör eller, om förutsättningarna för rätt till garantipension förelegat, skulle utgöra av oavkortad sådan pension.

För den som är född år 1937 eller tidigare och som inte skulle ha tillgodoräknats oavkortad folkpension enligt bestämmelserna i 5 kap. 3 § andra stycket och 5 § tredje stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring i dessas lydelse före den 1 januari 2003 utgör särskilt pensionstillägg till ålderspension samma andel av det särskilda pensionstillägget, beräknat efter första-tredje styckena, som folkpensionen skulle ha utgjort av oavkortad sådan pension. För den som är född år 1938 eller senare och som inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension utgör särskilt pensionstillägg till ålderspension samma andel av det särskilda pensionstillägget, beräknat enligt första-tredje styckena, som garan-

¹ Senaste lydelse 1998:707.

tipension enligt 3 kap. 6 § lagen om garantipension utgör eller, om förutsättningarna för rätt till garantipension förelegat, skulle utgöra av oavkortad sådan pension.

Prop. 1999/2000:127
Bilaga 2

6 §²

Om inte annat följer av denna lag skall vad som föreskrivs om garantipension i lagen (1998:702) om garantipension eller i annan författning tillämpas på särskilt pensionstillägg. Detta skall dock inte gälla i fråga om samordning med sådan livränta som avses i 4 kap. 4 § lagen om garantipension.

Om inte annat följer av denna lag skall vad som föreskrivs om garantipension i lagen (1998:702) om garantipension eller i annan författning tillämpas på särskilt pensionstillägg. Detta skall dock inte gälla i fråga om samordning med sådan livränta som avses i 5 kap. 4 § lagen om garantipension.

I fråga om inkomstskatt gäller särskilda föreskrifter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser skall dock gälla för tid före ikraftträdandet

² Senaste lydelse 1998:707.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om
inkomstgrundad ålderspension

Prop. 1999/2000:127
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension att det i lagen skall införas en ny paragraf, 12 kap. 10 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

10 §

För en pensionsberättigad som är född år 1937 eller tidigare och som i december år 2002 uppbar såväl ålderspension som sådan yrkesskadelivränta såsom skadad som avses i 9 § första stycket första och andra meningarna skall tilläggs pensionen minskas enligt vad som sägs i andra stycket.

Minskning skall ske med ett belopp som motsvarar det varmed den pensionsberättigades ålderspension i december år 2002 minskades för livränta såsom skadad med stöd av 17 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Reduceras livräntan efter utgången av år 2002, skall det belopp som minskar tilläggs pensionen reduceras i motsvarande mån.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2.7 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen
(1999:799)

Prop. 1999/2000:127
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att punkten 5 i övergångsbestämmelserna till socialförsäkringslagen (1999:799) skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser skall dock gälla för tid före ikraftträdandet.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:1230) om
ikraftträdande av inkomstskattelagen (1999:1229)

Prop. 1999/2000:127
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 107 § lagen (1999:1230) om ikraftträdande av inkomstskattelagen (1999:1229) skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 och tillämpas första gången vid 2004 års taxering.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2000-05-09

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Leif Thorsson, regeringsrådet Rune Lavin.

Enligt en lagrådsremiss den 27 april 2000 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension,
2. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
3. lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,
4. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
5. lag om ändring i lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg
6. till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat
7. barn,
8. lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad
9. ålderspension,
10. lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),
11. lag om ändring i lagen (1999:1230) om ikraftträdande av
12. inkomstskattelagen (1999:1229).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnessakkunnige Stefan Härmä.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag om ändring i lagen om garantipension

Lagens disposition

Regeringens förslag innebär att regler om garantipension till personer födda år 1937 eller tidigare tas in i lagen om garantipension. Samma begrepp, garantipension, kommer därmed att användas för två pensionsformer som i väsentliga avseenden skiljer sig åt. Även om en reglering som klart skiljer formerna åt – och en sådan innehåller förslaget – blir komplicerad har Lagrådet inte anledning att invända mot den föreslagna ordningen.

I 1 kap. 1 § behandlas i första stycket garantipension till personer födda år 1937 eller tidigare och därefter, i andra stycket, garantipension till personer födda år 1938 eller senare. Samma ordning får anses naturlig i lagen, och Lagrådet förordar att de nya bestämmelserna förs in i ett nytt 2 kap. i stället för i ett nytt 4 kap. Följs Lagrådets förslag skall nuvarande 2 och 3 kap. betecknas 3 kap. respektive 4 kap.

2 kap. 1 §

Enligt förslaget skall kapitlets första paragraf reglera två helt skilda frågor, nämligen dels precisera att bestämmelserna i kapitlet avser endast den som är född år 1938 eller senare, dels ange vilken tid som skall tillgodoräknas som försäkringstid. Dessa båda frågor bör regleras i skilda

paragrafer. Om det anses önskvärt att inte numrera om alla följande paragrafer i kapitlet kan, eftersom den nya ingressbestämmelsen bör betecknas 1 §, den hittillsvarande 1 § betecknas 1 a §.

3 kap. 1 §

Här gör sig samma synpunkter gällande som Lagrådet anfört under 2 kap. 1 §.

4 kap. 1 §

Även här gör sig samma synpunkter gällande som Lagrådet anfört under 2 kap. 1 §.

6 kap. 4 §

Enligt paragrafen är den som uppbär eller har rätt till pension enligt den föreslagna lagen skyldig att lämna uppgifter som är av betydelse för tillämpning av lagen. Bestämmelsen för med sig att den som underlåter att lämna sådana uppgifter och på grund därav får för hög garantipension blir återbetalningsskyldig oavsett om han är i god tro eller inte, se 5 kap. 1 § (förslagets kapitelindelning) jämförd med 14 kap. 1 § första stycket första meningen lagen om inkomstgrundad inkomstpension. Fanns inte bestämmelsen skulle återbetalningsskyldighet bara inträda i fall av ond tro, se första stycket andra meningen i sistnämnda lagrum.

En myndighet kan ha mycket svårt att utan hjälp skaffa sig kännedom om olika förändringar som kan påverka den enskildes rätt till bidrag, socialförsäkringsförmåner och liknande. Av denna orsak har i många författningar tagits in regler om att den enskilde har viss uppgifts- eller anmälningsskyldighet. För den enskilde blir det viktigt att veta, i vilka fall och i vilken omfattning han är skyldig att lämna myndigheten information. Vissa regler anger relativt exakt vilka uppgifter det rör sig om. Andra regler innebär bara att den enskilde skall informera myndigheten om sådana förhållanden som kan påverka hans rätt till förmånen i fråga. (Se Lavin, Återbetalning av social ersättning, 1986, s. 102.)

Enligt den nu föreslagna lagen inverkar på rätten till garantipension åtskilliga omständigheter som det för försäkringskassorna är svårt att få kännedom om utan den enskildes medverkan, t.ex. förekomsten och omfattningen av en utländsk pension. Å andra sidan är lagstiftningen så komplicerad att det för enskilda människor – och inte minst för pensionärer – är praktiskt taget omöjligt att bedöma om vissa förändringar i hans tillvaro påverkar rätten till garantipension eller inte. Detta gäller exempelvis tillämpningen av socialförsäkringslagens bosättningsbegrepp. En så diffus uppgiftsskyldighet som föreslås i förevarande paragraf torde närmast leda till uppgivenhet hos enskilda som över huvud taget är medvetna om skyldigheten men inte kan bedöma vad den omfattar.

När ett åsidosättande av uppgiftsskyldigheten kan få så långtgående rättsverkningar som har beskrivits i det föregående är det enligt Lagrådets mening ett rättsäkerhetskrav att den enskilde ur själva lagtexten kan utläsa, i vilka hänseenden han är skyldig att lämna uppgifter. Lagrådet förordar därför att uppgiftsskyldigheten i lagtexten begränsas till några få, för pensionsrätten särskilt väsentliga förhållanden. Detta underlättar

också möjligheten för Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna att informera om uppgiftsskyldigheten.

Prop. 1999/2000:127

Bilaga 3

I övrigt bör man förlita sig på ondrosbestämmelsen i 14 kap. 1 § första stycket andra meningen lagen om inkomstgrundad ålderspension. Den bestämmelsen leder till att återbetalningsskyldighet inträder när pensionären bort inse att han uppburit för hög pension. Alla stötande fall av felaktiga pensionsutbetalningar kan rättas till på det sättet.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 maj 2000

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Freivalds, Thalén, Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, von Sydow, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Lejon, Lövdén, Ringholm

Föredragande: statsrådet Thalén

Regeringen beslutar proposition 1999/2000:127 Garantipension för personer födda år 1937 eller tidigare